

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SİYASAL DÜŞÜNCENİN
KARMAŞIKLIĞININ YORDAYICILARI OLARAK BİLİŞSEL ESNEKLİK,
BİLİŞSEL KAÇINMA VE BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

TEZİ YAZAN

Mustafa KANDIRMAZ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mehmet Buğra ÖZHAN (Atatürk Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Soner ÇAKMAK (Çukurova Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Khaladdin İBRAHİMLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / HAZİRAN 2023

ONAY SAYFASI

T.C

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

2021011034 numaralı öğrencimiz olan **Mustafa KANDIRMAZ** tarafından hazırlanan “**Üniversite Öğrencilerinde Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığının Yordayıcıları Olarak Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri**” başlıklı bu tez çalışması jürimiz tarafından **oy birliği** ile Psikoloji Ana Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Suret İmzalıdır)

Üniv. Dışı –Asıl Üye (Tez Danışmanı) – Jüri Başkanı: Doç Dr. Mehmet Buğra ÖZHAN

(Atatürk Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Suret İmzalıdır)

Üniv. Dışı – Jüri Asıl Üyesi: Doç. Dr. Soner ÇAKMAK

(Çukurova Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Suret İmzalıdır)

Üniv. İçi – Jüri Asıl Üyesi: Prof. Dr. Khaladdin İBRAHİMLİ

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitüde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.)

21/ 06/ 2023

Prof. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirimler, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir

İTHAF

Annem, babam ve kardeşlerime...

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

21.06.2023

Mustafa KANDIRMAZ

TEŞEKKÜR

Eğitim sürecimde bana karşı sonsuz sabır gösteren değerli hocalarım Prof. Dr. şükri UGUZ, Prof. Dr. Ayşe AVCI, Prof. Dr. Gülhan TEMEL, Prof. Dr. Khaladdin İBRAHİMLİ, Prof. Dr. Binnaz KIRAN, Doç. Dr. Soner ÇAKMAK ve Dr. Öğr. Üyesi Seyda MAVRUK ÖZBİÇER'e, siyaset psikolojisi alanını fark etmemi sağlayan değerli hocam Prof. Dr. şakir DİNÇŞAHİN'e, katkılarından dolayı danışman hocam Doç. Dr. Mehmet Buğra ÖZHAN'a, psikoloji yüksek lisans eğitimim sürecinde beni yalnız bırakmayan dostum Mehmet Sıtkı TEMUR'a, sonraki çalışmalarım da bireylerin bilişsel tarzlarının ölçülmesi üzerine farklı yaklaşımlar benimsemem gerektiği konusunda ufkumu açan Prof. Dr. Arif ALTUN'a sonsuz teşekkürler.

ÖZ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SİYASAL DÜŞÜNCENİN KARMAŞIKLIĞININ YORDAYICILARI OLARAK BİLİŞSEL ESNEKLİK, BİLİŞSEL KAÇINMA VE BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Mustafa KANDIRMAZ

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mehmet Buğra ÖZHAN

Haziran 2023, 102 sayfa

Üniversite öğrencilerinde bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve beş büyük faktör kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığı üzerindeki yordayıcı etkisini incelemeyi amaçlayan bu araştırma nicel araştırma metodolojisine uygun olarak kurgulanmıştır. Bununla birlikte bu araştırma nicel araştırma metodolojisinde yer alan ilişkisel araştırma türünde bir araştırmadır. Bu araştırma ile öncelikle bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma, beş büyük faktör kişilik özellikleri ve siyasal düşüncenin karmaşıklığı değişkenleri arasındaki ilişki örüntüleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu değişkenler arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirlendikten sonra ise bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma, beş büyük faktör kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığı üzerindeki yordayıcı etkisi regresyon temelli olarak incelenmiştir. Araştırmanın evrenini ülkemizde 2022-2023 eğitim-öğretim yılında üniversite seviyesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Bu kapsamda 3 farklı üniversitede farklı fakülte ve bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencileri araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinde bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve beş büyük faktör kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığı üzerindeki yordayıcı etkisini incelemeyi amaçlayan bu araştırmada araştırma hipotezleri doğrultusunda veri toplamak amacıyla; Kişisel Bilgi Formu, Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği, Bilişsel Esneklik Envanteri, Bilişsel Kaçınma Ölçeği, Beş Faktör Kişilik Envanteri olmak üzere toplam beş farklı ölçme aracından oluşan bir ölçek bataryası kullanılmıştır. Verilerin analiz sürecinde betimsel istatistiksel analizler ve verilerin normallik durumuna göre Bağımsız Gruplar İçin t-Testi, ANOVA, Pearson Korelasyon ve Basit Doğrusal Regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmada üniversite

öğrencisi katılımcıların siyasal düşüncelerinin karmaşık düzeylerinin cinsiyet, aylık ortalama harcama miktarı ve sahip olunan siyasal ideolojiye göre anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir. Araştırmada katılımcıların siyasal düşüncenin karmaşıklığı, bilişsel esneklik ve bilişsel kaçınma düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Araştırmada belirlenen anlamlı ilişkinin siyasal düşüncenin karmaşıklığı ile bilişsel esneklik arasında pozitif yönlü iken bilişsel kaçınma arasında negatif yönlü ve orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada üniversite öğrencisi katılımcıların siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin bilişsel esneklik tarafından pozitif, bilişsel kaçınma tarafından anlamlı bir biçimde negatif yönlü olarak yordandığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma, Beş Faktör Kişilik Özellikleri, Üniversite Öğrencileri, Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı.

ABSTRACT**COGNITIVE FLEXIBILITY, COGNITIVE AVOIDANCE AND FIVE-FACTOR
PERSONALITY TRAITS AS PREDICTORS OF THE COMPLEXITY OF
POLITICAL THOUGHT IN UNIVERSITY STUDENTS****Mustafa KANDIRMAZ****Master Thesis, Department of Psychology****Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet Buğra ÖZHAN****June 2023, 102 Pages**

This research, which aims to examine the predictive effects of cognitive flexibility, cognitive avoidance, and the big five-factor personality traits on the complexity of political thought in university students, was designed under the quantitative research methodology. However, this research also has a relational research type, which is a part of the quantitative research methodology. With the current research, firstly, the relationship patterns between the variables of cognitive flexibility, cognitive avoidance, the big five-factor personality traits and the complexity of political thought were tried to be determined. After determining significant relationships between these variables, the predictive effects of cognitive flexibility, cognitive avoidance, and the big five-factor personality traits on the complexity of political thought were examined on a regression basis. The research population consists of undergraduate students studying at Turkish universities in the 2022-2023 academic year. In this context, university students studying in different faculties and departments in 3 different universities constituted the sample of the study. In this study, aiming to investigate the predictive effects of cognitive flexibility, cognitive avoidance and the big five-factor personality traits on the complexity of political thought in undergraduate students, a scale battery consisting of a total of five different measurement tools, which are the Personal Information Form, the Complexity of Political Thought Scale, the Cognitive Flexibility Inventory, the Cognitive Avoidance Scale, and the Five-Factor Personality Inventory, was employed to collect research data in line with the research hypotheses. In the analysis process of the data, descriptive statistical analyzes and t-Test for Independent Groups, ANOVA, Pearson Correlation and Simple Linear Regression analysis were utilized depending on the normality of the data.

The research determined that the complexity levels of the political thoughts of the participants differed significantly by such variables as gender, monthly average expenditure and political ideology. It was also found that there were significant relationships between the complexity of political thought, cognitive flexibility and cognitive avoidance levels of the participants. Furthermore, it was seen that the relationship determined in the research was positive and significant between the complexity of political thought and cognitive flexibility, while it was negative and moderate between the complexity of political thought and cognitive avoidance. Finally, the study revealed that the complexity of the political thoughts of the university students was positively predicted by cognitive flexibility and significantly negatively predicted by cognitive avoidance.

Keywords: Cognitive Flexibility, Cognitive Avoidance, Five-Factor Personality Traits, University Students, The Complexity of Political Thought.

ÖN SÖZ

Sosyal hayatı şekillendiren örüntülerden şüphesiz en önemlisi bireylerin siyasal tutum ve davranışlarıdır. Bireylerin nasıl bir siyasal tutum ve davranış örüntüsü benimseyeceği siyasal yelpazede kendisini nereye konumlandığıyla ilişkili olmakla birlikte bu ilişkinin diğer yönü için de mevcut önermenin geçerli olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bireyler, siyasal yelpazede kendini konumlandığı siyasal ideolojiye her zaman uygun hareket etmemektedir. Bu uyum belki de uyumsuzluğun nedenlerini psikologlar uzun yıllardır çeşitli değişkenler açısından incelemektedir. İlgili yazın kişilik, bilişsel tarz, siyasal düşüncenin karmaşıklığı, siyasal ideoloji, siyasal tutum ve davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesine yoğunlaşmıştır. Bu konuda kişilik ve bilişsel psikoloji çalışmalarının son yıllarda ortaya koyduğu bulgular, siyasi düşünce ve davranışların kökenlerine ilişkin kavrayışımızı geliştirmek için fırsatlar sunmaktadır. Bu çalışma ilişkilerin açıklanmasına ve kavranmasına küçük de olsa katkı sağlamak güdüsünden hareketle yürütülmüştür.

Mustafa KANDIRMAZ

İÇİNDEKİLER

KAPAK.....	i
ONAY SAYFASI.....	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZ.....	vi
ABSTRACT	viii
ÖN SÖZ.....	x
İÇİNDEKİLER.....	xi
KISALTMALAR.....	xiii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
EKLER LİSTESİ.....	xv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırma Problemi ve Gereçesi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Varsayımlar (Sayıtlılar).....	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Tanımlar	4
1.7. Kuramsal Açıklamalar ve İlgili Araştırmalar.....	4
1.7.1. Bilişsel Karmaşıklık ve Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı.....	5
1.7.2. Bilişsel Esneklik	8
1.7.3. Bilişsel Kaçınma.....	11
1.7.4. Kişilik	13
1.7.5. Araştırmanın Bağlamı.....	18
2. YÖNTEM.....	23
2.1. Araştırmanın Modeli	23
2.2. Katılımcılar	23
2.3. Araştırmada Kullanılan Materyaller	25
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF).....	25
2.3.2. Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği (SDKÖ)	25
2.3.3. Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE)	26

2.3.4. Bilişsel Kaçınma Ölçeği (BKÖ).....	26
2.3.5. Beş Faktör Kişilik Envanteri (BFKE)	27
2.4. Prosedür	28
2.5. Araştırma Verilerinin Analizi	28
3. BULGULAR	31
3.1. Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesine Yönelik Bulgular	31
3.2. Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin Aylık Ortalama Harcama Miktarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesine Yönelik Bulgular.....	32
3.3. Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin, Bilişsel Esneklik Düzeylerinin, Bilişsel Kaçınma Düzeylerinin ve Beş Büyük Faktör Kişilik Özelliklerinin Siyasal İdeolojiye Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesine Yönelik Bulgular.....	33
3.4. Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı, Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma Düzeyleri ile Büyük Beşli (Big Five) Kişilik Özelliklerine İlişkin Betimsel Analiz Bulguları	35
3.5. Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı, Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma Düzeyleri ile Büyük Beşli (Big Five) Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Bulgular	36
3.6. Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin Bilişsel Esneklik Tarafından Anlamli Biçimde Yordanıp Yordanmadığına Yönelik Bulgular.....	37
3.7. Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin Bilişsel Kaçınma Tarafından Anlamli Biçimde Yordanıp Yordanmadığına Yönelik Bulgular.....	38
3.8. Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin Beş Büyük Faktör (Big Five) Kişilik Özellikleri Tarafından Anlamli Biçimde Yordanıp Yordanmadığına Yönelik Bulgular.....	38
4. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	41
KAYNAKÇA.....	54
EKLER	72

KISALTMALAR

BEE	: Bilişsel Esneklik Envanteri
BKÖ	: Bilişsel Kaçınma Ölçeği
F	: Anova değeri
f	: Frekans
KBF	: Kişisel Bilgi Formu
n	: Sayı
p	: Anlamlılık Derecesi
S	: Standart Sapma
sd	: Serbestlik Derecesi
SDKÖ	: Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği
BFKE	: Beş Faktör Kişilik Envanteri
t	: t değeri (Bağımsız Örneklemeler t-Testi İçin)
vd.	: ve diğerleri
%	: Yüzde
$\bar{x}$	: Ortalama

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.	Araştırmanın Katılımcılarına İlişkin Demografik Bilgiler	24
Tablo 2.	Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İlişkin t-Testi Sonuçları	31
Tablo 3.	Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin Aylık Ortalama Harcama Miktarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları	32
Tablo 4.	Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin Sahip Oldukları Siyasal İdeolojiye Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları	33
Tablo 5.	Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı, Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma Düzeyleri ile Büyük Beşli (Big Five) Kişilik Özelliklerine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları	35
Tablo 6.	Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı, Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma Düzeyleri İle Büyük Beşli (Big Five) Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler	36
Tablo 7.	Bilişsel Esnekliğin Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığını Yordaması	37
Tablo 8.	Bilişsel Kaçınmanın Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığını Yordaması	38
Tablo 9.	Beş Büyük Faktör (Big Five) Kişilik Özelliklerinin Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığını Yordaması	39

EKLER LİSTESİ

Ek A. Çağ Üniv. Tez Anket İzin İstek Formu	72
Ek B. Bilgilendirilmiş Onam Formu	73
Ek C. Ölçek Kullanımı İzin E-Postaları	74
EK D. Kişisel Bilgi Formu	75
EK E. Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği	76
EK F. Bilişsel Esneklik Envanteri	78
EK G. Bilişsel Kaçınma Ölçeği	79
EK H. Beş Faktör Kişilik Envanteri	80
EK I. SOBE Tez Etik İzin İstek Formu	82
EK J. Çağ Üniversitesi Rektörlüğü Tez Etik İzin İstek Formu	83
EK K. Çağ Üniversitesi Rektörlüğü Tez Anket İzin İstek Yazısı	84
EK L. Tez Anket İzin Yazıları	85

1. GİRİŞ

İdeolojiler bireylerin kendi kimliklerinin, sosyal yapılarının ve bu yapılar içerisinde karşılaştıkları engellerin çeşitli yönlerini anlamak ve yorumlamak için kullandıkları bilişsel çerçeveler olarak tanımlanabilir (Mumford vd., 2008). İdeolojinin yapısı olarak bilinen siyasi tutumların örgütlenme ve bilişsel boyutlarının incelenmesi, sosyal psikoloji ve siyaset psikolojisi uzmanları arasında önemli bir tartışma konusudur (Converse, 2006; Duckitt, 2001; Eysenck, 1954).

1.1. Araştırma Problemi ve Gerekçesi

Araştırmacılar arasında hâkim olan fikir, ideolojinin tipik olarak hafızada bir şema olarak kodlandığı ve bunun da birbirine bağlı inançlar, görüşler ve değerlerden oluşan karmaşık bir sistem olarak anlaşılabilceği yönündedir (Fiske vd., 1990; Hamill vd., 1985; Lau ve Redlawsk, 2001). Bununla birlikte, ortalama bir bireyin ideolojik çerçevesinin bileşenlerini yapılandırmak için kullanılan (veya gerekli olan) boyutların sayısı konusunda süregelen tartışmalar vardır. Fransız Devrimi'nin başlangıcından bu yana, ideolojiler geleneksel olarak tekil bir sol-sağ sürekliliği çerçevesinde sınıflandırılmıştır. On sekizinci yüzyılın sonlarında, mevcut sosyal ve siyasi düzenin korunmasını savunan ve Fransız Meclis salonunun sağ tarafında oturan bireyler genellikle "sağcılar" olarak anılmıştır. Buna karşılık, muhalif görüşlere sahip olan ve meclisin sol tarafında oturanlar ise genellikle "solcular" olarak bilinmekteydi. Yaygın bir şekilde sağ-sol olarak bilinen boyut, alternatif olarak muhafazakâr-liberal olarak da etiketlenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri ile benzer sosyal ve siyasi yapıları paylaşan toplumlarda "muhafazakâr" ve "liberal" terimleri sıklıkla "sağ" ve "sol" terimlerinin yerine kullanılmaktadır (Jost, Federico ve Napier, 2009). Wilson'a (2013) göre, bu ideolojiler taban tabana zıt özellikler sergilemektedir. Yalpazenin bir ucunda muhafazakâr olarak tanımlanan, yerleşik kurumların korunmasını ve güvenlik önlemlerine öncelik verilmesini savunan bireyler bulunmaktadır. Diğer uçta ise tarihsel uygulamaların toplumsal ilerlemeyi engellediğini düşünen ve ilerlemeyi teşvik etmek için değişimi savunan liberaller yer almaktadır. Feather (1979) tarafından da belirtildiği üzere değerler, tutumlar ve inançlar sürekli olarak bu kutuplar etrafında toplanmaktadır.

Bireylerin kendilerini ideolojik yalpazenin en uçlarında, özellikle de sağ ve solda konumlandıklarını isteyen tek bir anket maddesi kullanmanın teorik ve metodolojik

etkinliği bazı zorluklar ortaya koymaktadır (Knight, 1999). Bireyler, farklı sosyal ve siyasi durumları anlamak ve gerekçelendirmek için kapsayıcı çerçeveler sağlaması anlamında ideolojik olarak nitelendirilebilecek bir dizi temel değer veya ilke kullanmaktadır. Ancak, bu ideolojik pozisyonların soyut kavramsal yapılar olması gerekmediğini belirtmek önemlidir (Feldman, 1988; Feldman ve Steenbergen, 2001; Goren, 2004; Jost vd., 2003a, 2003b; Lavine vd., 1997; McCann, 2008; Rathbun, 2007). Sol-sağ ideolojik yapı modelinin teorik faydası ve ampirik geçerliliği çeşitli akademik çalışmalarda (Benoit ve Laver, 2006; Carney vd., 2008; Jacoby, 1991; Jost, 2006; Knight, 1999) kanıtlandığı üzere yaygın olarak kabul görmüştür. Bununla birlikte mevcut yazın, tek bir boyutun genel nüfusun siyasi tutumlarının altında yatan çerçeveyi tam olarak anlamak için yetersiz olduğunu göstermektedir (Conover ve Feldman, 1981; Kinder, 1998; Peffley ve Hurwitz, 1985).

Bireyin siyasal katılımı üzerinde çok sayıda faktör etkili olmaktadır (Mondak ve Halperin, 2008). Araştırmalar, bir bireyin siyasi görüşlerinin yaş, cinsiyet ve eğitim gibi demografik faktörlerden ziyade kişilik özelliklerine atfedilebileceğini göstermiştir. Araştırmacılar bu ilişkinin anlaşılmasında kişilik özelliklerinin önemini altını çizmişlerdir (Caprara ve Zimbardo, 2004). Adorno ve arkadaşlarının (1950) öncü çalışmaları, siyasi ideoloji ve kişilik arasındaki ilişkiye dair sistematik bir araştırmanın başlangıcına işaret etmiştir. Adorno ve arkadaşları (1950) ufuk açıcı çalışmalarında, siyasi ideoloji ile kişiliğin bir yönü olan otoriterlik arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu araştırmaya, araştırmalarını yürüttükleri dönemde kişilik üzerine kapsamlı teorilerin eksikliği kaynaklık etmiştir. Çalışmalarının bulguları, aşırı sağcı bir siyasi ideolojiyi benimseyen bireylerin yüksek düzeyde otoriterlik sergilediğini ortaya koymuştur. Beş Faktör Kişilik Teorisi'nin 1980'lerde mevcut kişilik psikolojisi yazınına dâhil edilmesi, siyaset bilimi araştırmaları alanında bireylerin kişilik özelliklerinin siyasi tutumları üzerindeki etkisinin anlaşılması ve aydınlatılmasında önemli bir rol oynamıştır. Bununla birlikte, bilişsel tarz üzerine yapılan önceki araştırmalar, bireyin bilişsel tarzı ile ideolojik tutumları arasında bir bağlantı olduğunu göstermiştir (McClosky ve Chong, 1985; Rosenberg, 1987; Tetlock, 1984). İlgili yazın temel olarak bilişsel esneklik ile siyasi düşünce arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Ancak bu çalışma, siyasi düşüncenin ve dolayısıyla siyasi düşüncede sergilenen karmaşıklık düzeyinin bir belirleyicisi olarak bilişsel kaçınmanın potansiyel etkisini araştırarak bu ilişkiyi ve karşılıklı nedenselliği genişletmeyi amaçlamaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı genç yetişkinlerde bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığının anlamlı birer yordayıcısı olup olmadığını belirlemektir.

Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırma kapsamında test edilen hipotezler aşağıda sırasıyla sunulmuştur:

- H1: Siyasal düşüncenin karmaşıklığı cinsiyete göre anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır.
- H2: Siyasal düşüncenin karmaşıklığı aylık ortalama harcama miktarına göre anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır.
- H3: Siyasal düşüncenin karmaşıklığı bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve Beş Büyük Faktör kişilik özellikleri sahip olunan siyasal ideolojiye göre anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır.
- H4: Siyasal düşüncenin karmaşıklığı ile bilişsel esneklik ve bilişsel kaçınma ve kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler vardır.
- H5: Bilişsel esneklik, siyasal düşüncenin karmaşıklığının anlamlı bir yordayıcısıdır.
- H6: Bilişsel kaçınma, siyasal düşüncenin karmaşıklığının anlamlı bir yordayıcısıdır.
- H7: Beş Büyük Faktör kişilik özellikleri siyasal düşüncenin karmaşıklığının anlamlı bir yordayıcısıdır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırmada üniversite öğrencilerinin bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığının anlamlı birer yordayıcısı olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Bu sentez, ideolojik düşüncenin bilişsel kökenlerinin ve kişilik özellikleri ile olan ilişkilerinin bilimsel olarak titiz bir şekilde anlaşılmasının bireylerin benimsedikleri siyasal ideoloji doğrultusunda ortaya koydukları davranış örüntülerini anlamada bir ölçüt takımı geliştirmeye katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir.

1.4. Varsayımlar (Sayıtlar)

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin veri toplama araçlarını içtenlikle yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

- Araştırmanın örnekleme 2022-2023 bahar döneminde üniversite öğrenimini sürdüren öğrenciler ile sınırlıdır.
- Üniversite öğrencilerinin siyasal düşünce karmaşıklığı ile ilgili veriler Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği, öğrencilerin bilişsel esnekliği ile ilgili veriler Bilişsel Esneklik Envanteri, öğrencilerin bilişsel kaçınma durumları ile ilgili veriler Bilişsel Kaçınma Ölçeği, öğrencilerin beş faktörlü kişilik özellikleri ile ilgili veriler Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin ölçtüğü değerlerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı: Siyasal düşüncenin içeriğinden ve ideolojik değerlerden çok, düşünme sürecinin kendisine odaklanmakta ve bireyin siyasal konular üzerine akıl yürütme düzeyini ifade etmektedir (Hasta, 2002).

Bilişsel Esneklik: Bir kişinin bir duruma ilişkin alternatifleri görebilme yeteneği, esnek olma ve uyum sağlama konusundaki istekliliği ve esneklik sağlayabileceği durumlarda öz yeterliliğidir (Martin ve Rubin, 1995).

Bilişsel Kaçınma: Krize verilen tepkinin olumsuz etkilerinin inkârı ve en aza indirilmesidir (Cronkite ve Moos, 1995).

Kişilik: Zaman içinde kişinin davranış, düşünce ve duygularındaki tutarlılığı yansıtan kalıcı eğilimler (McAdams ve Olson, 2010; McCrae ve Costa, 2008).

Beş Büyük Faktör Kişilik Özellikleri: İnsan kişiliğini birlikte tanımlayan ve dışa dönüklük, sorumluluk, yumuşakbaşlılık, duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık olarak adlandırılan beş büyük kişilik boyutunu veya kümesini temsil eder (Digman, 1990; McCrae & Costa, 1999).

1.7. Kuramsal Açıklamalar ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümünde bilişsel karmaşıklık, siyasal düşüncenin karmaşıklığı, bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve kişilik ile ilgili yazın hakkında bilgi verilmiştir. İlgili araştırmalar da ayrıca bir bağlam şeklinde sunulmuştur.

1.7.1. Bilişsel Karmaşıklık ve Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı

Kelly (1955), dünyayı çeşitli perspektiflerden algılama eğilimini içeren bilişsel karmaşıklık kavramını ortaya atmıştır. Scott (1962) tarafından tanımlandığı şekliyle bilişsel karmaşıklık; bir bireyin olayları, durumları veya konuları yorumlamak için çeşitli kavramları ne ölçüde kullandığını ifade eder. Benzer bir şekilde, Bieri ve diğerleri (1966) bilişsel karmaşıklığı, bireyler arasında çoklu değişkenler içeren karmaşık sosyal davranışları yorumlama yeteneği olarak kavramsallaştırmıştır. Bieri ve diğerleri (1966) bilişsel karmaşıklığın sosyal davranışları çeşitli perspektiflerden inceleme becerisiyle bağlantılı olduğunu öne sürmektedir. Yüksek düzeyde bilişsel karmaşıklık sergileyen bireyler, daha düşük bilişsel karmaşıklığa sahip bireylerin aksine, başkalarının davranışlarını algılamak ve değerlendirirken farklı bir boyut çerçevesi kullanır. Öz-düşünüm, kapsamlı bir anlayış ve çok yönlü değerlendirmelerde bulunma kapasitesi gerektirmekte, böylece yeni bilişsel çerçevelerin geliştirilmesini ve dünyayı çok boyutlu bir mercekten algılama yeteneğini teşvik etmektedir.

Bu kavramlar bireyin dünyanın karmaşık doğasını, sosyal davranışları, fikirleri, benzerlikleri ve farklılıkları algılama ve değerlendirme yeteneğinin altını çizer. Birbirini güçlendiren unsurlar olarak, bireyin algısal ve bilişsel mekanizmalarının kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunur. Bu özel çerçevede, bilişsel karmaşıklık derecesinin artırılması; olayları, koşulları ve konuları daha kapsamlı bir bakış açısıyla değerlendirme kapasitesinin artmasıyla sonuçlanacaktır.

Bilişsel karmaşıklık araştırmaları iki ana eğilimi kapsamaktadır. İlk bakış açısı bilişsel karmaşıklığın, bireylerin bilişsel süreçlere katılma biçimlerini etkileyen farklı bir kişisel özellik olarak kavramsallaştırıldığı ileri sürmektedir. Bu özel varyasyon, tüm bilişsel süreçler üzerinde etkisi olan değişen karmaşıklıkta bilişsel işlemlere katılma eğilimi ile ilgilidir. Bilişsel karmaşıklık, kavramsal karmaşıklığın derecesi ve kavramsal genişliğin kapsamı ile karakterize edilir. 1960'larda, *bütünleştirici bilişsel karmaşıklık teorisi* olarak bilinen alternatif bir yaklaşım ortaya atılmıştır. Söz konusu teoriye göre, yüksek düzeyde kavramsal karmaşıklığın daha karmaşık işlemlerin kullanılmasını gerektirmediği ileri sürülmektedir. Bununla birlikte, kavramsal karmaşıklık düzeyi arttıkça, bilginin uygulanmasının farklı bağlamlarda daha çeşitli hâle geldiği gözlemlenmiştir (Tetlock ve Suedfeld, 1988).

Kavramsal veya *bütünleştirici karmaşıklık* olarak adlandırılan bilişsel tarz, operasyonel olarak *farklılaştırma* ve *bütünleştirme* olmak üzere iki bilişsel yapısal

değişkenle tanımlanır. Karmaşıklık spektrumunun alt ucunda yer alan bireyler, olayları yorumlamak ve yargıları formüle etmek amacıyla esnek olmayan, doğrusal, değerlendirici ilkeler kullanma ve öncelikle sınırlı sayıda kayda değer bilgi parçasına dayanma eğilimi gösterir. Bunun aksine, spektrumun daha karmaşık ucunda yer alan bireyler, olayları çok boyutlu bir mercekle yorumlama eğilimi gösterir ve karar verme süreçlerinde çeşitli kanıt parçalarını etkili bir şekilde bütünleştirir (Tetlock, Bernzweig ve Gallant, 1985). *Farklılaşma* kavramı, bir bireyin sosyal uyarınları yorumlama sürecinde birden fazla boyutu ne ölçüde kullandığıyla ilgilidir. Tamamlayıcı ek boyutların kullanımı bilişsel karmaşıklıkta bir artışa işaret eder. Ancak *bütünleştirme*, çeşitli senaryolar arasındaki bağlantıların sınıflandırılmasında zorluklar ortaya çıkarır (Fletcher vd., 1988). Yetersiz *farklılaştırma* seviyeleri, "mükemmel" veya "kötü" gibi basit tanımlamalarla karakterize edilen ilkel değerlendirmelere ve sınıflandırmalara yol açar. *Farklılaştırma* derecesi yükseldiğinde belirli bir konuyu çok sayıda, çok yönlü ve çelişkili yönlerini dikkate alan çeşitli kriterler kullanarak değerlendirmek mümkün hâle gelir. *Bütünleştirme* ise, konunun farklı yönleri, özellikleri veya işlevleri arasındaki bağlantıları belirleme becerisiyle ilgilidir. Farklı özellik ve işlevlerin ayrı varlıklar olarak algılanmasından (düşük bütünleştirme) temel örüntüler olarak algılanmasına (orta bütünleştirme), karmaşık ve çok boyutlu örüntüler olarak algılanmasına (yüksek bütünleştirme) kadar çeşitli bütünleştirici karmaşıklık seviyeleri tanımlanabilir (Tetlock vd., 1984; Tetlock, 1983a, 1983b).

Bilişsel karmaşıklık kavramı, bir bireyin diğer bireyleri, düşünceleri, olayları veya politikaları tanımlarken ve tartışırken analitik düşünme yeteneğiyle ilgilidir (Cottam vd., 2004). Bilişsel karmaşıklık, bireyin bilgi işleme kapasitesini ve bilişsel süreçlerin uyarlanabilirliğini değerlendiren bir ölçüt olarak kabul edilebilir. Yüksek bilişsel karmaşıklığa sahip bireyler; çeşitli bakış açılarını değerlendirme, analiz etme ve bir sorunla karşılaştıklarında aktif olarak birden fazla potansiyel çözüme arayışına girme kapasitesine sahiptir. Buna karşılık düşük bilişsel karmaşıklığa sahip bireyler, katı düşünce kalıplarıyla karakterize edilen daha esnek olmayan bilişsel süreçler sergiler. Bireylerin, olguların, olayların, politikaların anlaşılması ve açıklığa kavuşturulması önemli ölçüde bilişsel karmaşıklığa bağlıdır (Arslantürk ve Dönmez, 2019).

Bilişsel karmaşıklık, bireyin bilgiyi kavrama ve belirli bir bağlamda esnek düşünce sergileme becerisiyle ilgilidir. Bu açıdan bakıldığında politikaların, fikirlerin ve olayların değerlendirilmesindeki inceleme ve uyarlanabilirlik düzeyiyle ilgili olan siyasi düşüncenin karmaşıklığı düşünüldüğünde, bilişsel karmaşıklık ve siyasi düşüncenin

karmaşıklığı kavramlarının araştırma konusuna bağlı olarak ortak bir yorumu paylaşabileceği akla yatkındır. Bunun nedeni, her iki kavramın da bireylerin siyasi olayları ve politikaları farklı bakış açılarından kavrama, yorumlama ve değerlendirme yeteneklerini kapsamıdır. Bu çerçevede, bilişsel karmaşıklık, siyasi düşüncenin karmaşıklığı ve bireyler tarafından benimsenen bilişsel siyasi ideolojiler arasında kavramsal bir benzerlik olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu ilişkiyle bağlantılı çeşitli değişkenleri keşfetmek için kapsamlı araştırmalar yapılmıştır.

Siyasi ideoloji sıklıkla topluma ve onun yönetimine ilişkin değerler, görüşler ve inançlar sistemi olarak tanımlanmaktadır (Claessens vd., 2020; Jost, 2021; Jost vd., 2009). Bu bağlamda ideolojinin ölçümü sıklıkla soldan sağa kendini yerleştirme yöntemiyle değerlendirilmektedir (Bauer vd., 2017). Jost ve diğerlerine (2009) göre, genellikle "liberaller" olarak adlandırılan sol kanat, sosyal değişimi savunmak, daha az cezalandırıcı önlemleri desteklemek, eşitsizlik ve otoriteye karşı çıkmakla ilişkilendirilmektedir. Öte yandan, genellikle "muhafazakârlar" olarak adlandırılan sağ kanat, sosyal değişime direnen, cezalandırıcı eylemlere daha fazla eğilim gösteren ve otorite ve düzenin varlığını kabul eden bir kanat olarak algılanmaktadır.

Otoriter kişilik teorisine göre, bireyler siyasi yelpazenin en sol ucundan en sağ ucuna geçtikçe, otoriterlik seviyelerinde buna karşılık gelen bir artışın yanı sıra, her ikisi de yaygın olarak otoriterlikle ilişkilendirilen belirsizliğe tahammülsüzlük ve boyun eğme eğiliminde bir yükselme olacağı beklentisi vardır. Bununla birlikte, siyasi düşüncenin karmaşıklığının bu süreklilik boyunca azalacağı öngörülmektedir (Adorno vd., 1950). Tetlock (1983a) tarafından önerilen *ideolog hipotezine* göre, kendilerini hem sağ hem de sol ideolojilere konumlandıran bireyler, merkezdekilere kıyasla daha yüksek düzeyde otoriterlik ve bilişsel katılık sergileme eğilimindedir. Hasta ve Dönmez'e (2009) göre, aşırı sağ ve aşırı sol siyasi yönelimlerin yüksek düzeyde belirsizliğe tahammülsüzlük ve otoriteye boyun eğme davranışları sergilemesi ve kendini merkeze yakın konumlandıranlara kıyasla daha düşük düzeyde siyasi karmaşıklık göstermesi beklenmektedir. İdeolog hipotezine göre, aşırı sağdan aşırı sola kadar değişen aşırı ideolojik pozisyonlara sahip bireyler, benzer bilişsel tarzlar sergiler. Bu bireyler daha yüksek düzeyde katılık ve belirsizliğe karşı daha düşük tolerans sergilemektedir. Buna ek olarak, hem sol hem de sağ mutlakiyetçi ideolojileri aktif olarak reddettikleri için ılımlılara kıyasla daha yüksek düzeyde kavramsal basitliğe sahip oldukları söylenebilir. McClosky ve Chong (1985) da farklılıklarına rağmen aşırı sağ ve sol görüşlü bireylerin birçok benzerliği paylaştığını belirtmiştir.

Tetlock (1983b) tarafından yapılan ve senatörlerin siyasi ifadelerinin karmaşıklık düzeyini inceleyen araştırmaya göre muhafazakâr senatörler ılımlı ve liberal senatörlere kıyasla çok daha az karmaşık düşünmektedir. Tetlock ve diğerleri (1984) tarafından yapılan çalışmalar da bu bulguları desteklemektedir. Tetlock (1984) bilişsel karmaşıklık açısından dört siyasi ideoloji arasında önemli farklılıklar keşfetmiştir. Buna göre, ılımlı ve aşırı sosyalistler, ılımlı ve aşırı muhafazakârlara göre daha karmaşık düşünürken ılımlı muhafazakârlar aşırı muhafazakârlara ve aşırı sosyalistlere göre daha karmaşık düşünmektedir. Hasta ve Dönmez'in (2009) çalışmasının bulgularına göre de en solda yer alan kişiler ılımlılara ve en sağda yer alan kişilere kıyasla önemli ölçüde daha karmaşık düşünmektedir.

Bu noktadan hareketle bireylerin siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeyinin dolayısıyla bilişsel düşüncelerinin karmaşıklık düzeyinin bilişsel tarzlarından etkilendiği sonucuna ulaşılabilir. Bilişsel tarz üzerine pek çok çalışma bilişsel tarz ile ideolojik tutumların bağlantılı olduğunu göstermektedir (McClosky ve Chong, 1985; Rosenberg, 1987; Tetlock, 1984; Greenberg ve Jonas 2003). Bilişsel tarzı etkileyen birçok neden olmakla birlikte araştırma konusu bağlamında bilişsel esneklik ve bilişsel kaçınma bu nedenler arasında daha ön plana çıkmaktadır.

1.7.2. Bilişsel Esneklik

Bilişsel karmaşıklığı etkileyen çeşitli faktörlerden biri de bir bilişsel tarz olan bilişsel esnekliktir. Scott'a (1962) göre bilişsel esneklik, bir bireyin düşüncesini çevreden gelen uyaranlara uyarlama durumudur. Aynı zamanda bireyin farklı alternatifler karşısındaki farkındalığını da içerir (Martin ve Anderson, 1998). Bilişsel esneklik, problem çözme becerilerine benzer karmaşık bir dizi işlem gerektiren bir süreç olarak görüldüğünde, değişime uyum sağlama becerisi bu sürecin kendisine atıfta bulunur (Stevens, 2009). Bilişsel esneklik kavramı farklı şekillerde tanımlanmış olsa da temelde değişen çevresel uyaranlara uyum sağlamak için bilişi değiştirme yeteneği olarak ifade edilebilir (Dennis ve Wal, 2010).

Martin ve Anderson'a (1998) göre bir bireyde bilişsel esneklikten bahsedebilmek için o bireyin düşünmenin esnek olabileceğini kabul etmesi ve bilişsel esneklik bağlamında önerilen davranışların olumlu sonuçlar doğuracağına ikna olması gerekir. Bilişsel esneklik sayesinde birey ani olaylar, durumlar veya sorunlarla karşılaştığında düşüncelerini (bilişlerini) değiştirebilir, alternatif çözümler geliştirebilir ve gelişen

sonuçlara uyum sağlayabilir (Sapmaz ve Doğan, 2013; Şirin Ayva, 2018). Ionescu'ya (2011) göre de bilişsel esnekliğe sahip bireyler çoklu görevler üstlenebilir ve değişen olay, durum ve koşullara uygun çözüm geliştirme becerisine sahiptirler. Ayrıca bilişsel esnekliğe sahip bireyler varolan bilgi ve deneyimlerini kullanarak yaratıcılıklarını ortaya çıkarırlar ve yeni bilgiler tasarlayabilirler. Bu bireyler sadece karşılaştıkları dış uyaranlara olması gereken uygun tepkiler vermekle kalmaz aynı zamanda yeni bakış açılarının da ortaya çıkmasına olanak sağlar (Deak, 2003). Bu bağlamda, yüksek düzeyde bilişsel esnekliğe sahip bir kişinin karşılaştığı sorunları çözmek için farklı yollar deneyebileceği veya alternatifler üretebileceği ifade edilebilir. Dolayısıyla, problem çözme becerileri ile bilişsel esneklik arasında pozitif bir ilişki olması beklenmektedir (Bilgic vd., 2021; Thompson, 2019). Bilişsel esneklik gösteren kişiler güçlü iletişim becerilerine sahiptir ve aynı zamanda sorumluluk sahibi, ilgi ve deneyimlerini anlamlandırabilen kişilerdir (Martin ve Anderson, 1996, 1998).

Bilişsel olarak esnek bireyler öğrenme aşamasında yeni kuralları test eder, nesnelerin akışkan zihinsel temsillerini korur ve problem çözerken birden fazla stratejiyi keşfederken bilişsel olarak katı bireyler öğrenme için sebat ve koşullanmaya güvenir, nesnelerin sabit zihinsel temsillerini korur ve problem çözerken alternatifler pahasına aktif stratejilerden yararlanır (Maddox ve Markman, 2010). Benzer şekilde, bilişsel esnekliği yüksek olan bireyler yeniliklere açık oldukları için değişimleri kendiliklerinden deyimleyebilirler ancak bilişsel esnekliği düşük olan bireyler değişimi fark etmekte zorlandıkları gibi deneyimlemekten de kaçınırlar (Cox, 1980).

Yapılan araştırmalarda bilişsel esnekliği yüksek olan bireylerin bilgi ve içgörüyü kullanarak karmaşık problemleri anlama ve çözme becerisine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum bilişsel esneklik ile bilişsel karmaşıklık arasında birbirini destekleyici ve tamamlayıcı nitelikte bir ilişki olabileceğini gösterir. Yüksek bilişsel esneklik doğal olarak yüksek bilişsel karmaşıklığa zemin oluşturacaktır. Bireyin aynı anda birden fazla durumla karşılaştığında bunları düşünme ve yönetme becerisini artırması mümkündür. Bilişsel esneklik ile bilişsel karmaşıklık arasındaki bu birbirini destekleyici ve tamamlayıcı nitelikteki ilişki, kişiden kişiye farklılık gösterebileceği gibi bu iki özelliğin diğer faktörlerle etkileşime de girebileceği unutulmamalıdır. Bilişsel esnekliğin artmasının daha fazla hayal gücü, yaratıcılık, problem çözme yeteneği ve bilişsel kontrol ile ilişkili olduğu ileri sürülebilirken bilişsel esneklik ve siyasi düşünme arasındaki ilişki hakkında çok az şey bilinmektedir.

Bilişsel esneklik için belirtilen kriterlere ek olarak deneyimlerin de bilişsel esneklik üzerinde önemli bir etkisi vardır (Canas vd., 2006). Deneyim, bir olay ya da durumla ilgili yaşantıların kişisel birikimidir. Bireyler farklı deneyimler yoluyla farklı bilişsel yapılar edinirler. Dış dünya ile ilişkiler sonucunda oluşan deneyimler de içsel yapılarda bir başka deyişle bilişlerde farklılıklar yaratır. Ayrıca, sıra dışı deneyimlere sahip olmanın bilişsel esnekliği geliştirdiği söylenebilir (Ritter vd., 2012). Bu bağlamda bilişsel esnekliği ve deneyimlerin etkisini daha iyi anlayabilmek için deneyimlerin otoriter kişilik eğilimleri üzerindeki olası etkisini de incelemekte fayda vardır.

Otoriter eğilimli bireyler; otoriteye körü körüne bağlı, otoriteye boyun eğen, başkalarına kolayca açılmayan, dogmatik batıl inançlara sahip, katı, tutucu ve deneyime kapalı kişiler olarak tanımlanmaktadır (Sanford, 2006; Kağıtçıbaşı, 1972; Kağıtçıbaşı, 1973). Deneyime açıklık ile otoriter eğilim arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır. Araştırmacılar, deneyime açıklık arttıkça otoriter eğilimin azalacağını öne sürerler (Aydoğan, 2021; Butler, 2000; Duriez ve Soenens, 2006; Ekehammar vd., 2004; Heaven ve Bucci, 2001). Bu açıdan bakıldığında, deneyime kapalı ve rutin bir yaşam tarzına sahip kişilerin yoğun bir otoriter eğilime sahip olması gerekmektedir (Altemeyer, 2006). Ayrıca otoriter eğilimin baskın özelliği olan gelenekçilik, yeniliğe ve sosyal değişime karşı olmak şeklinde de ifade edilmektedir (Duckitt, 2015).

Farklı disiplinlerde yürütülen araştırmalar, muhafazakâr ve liberal olarak tanımlanan bireylerin bilişsel esneklik konusunda farklılıklar sergilediğini gösteren kanıtlar ortaya koymuştur. Carney ve arkadaşları (2008) tarafından yürütülen araştırmanın da gösterdiği gibi liberaller bilişsel esneklik ve yeni deneyimleri benimseme konusunda isteklilik göstermektedir. Buna ek olarak, Hirsh ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan çalışmalar liberallerin sosyal uyumluluk sergilediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, Jost ve diğerleri (2009) liberallerin eşitlikçi inançlara sahip olma eğiliminde olduğunu bulmuştur. Carney ve diğerleri (2008) de liberallerin yenilik arama davranışı eğilimi gösterdiğini değerlendirmiştir. Son olarak, Tomkins (1963) liberallerin öngörülemeyen eylemleriyle karakterize edilebileceğini öne sürmektedir. Öte yandan muhafazakârlar, dürtülerini ısrarla düzenleme eğilimlerinden de anlaşılacağı üzere bilişsel esneklik göstermezler (Clarkson vd., 2015). Sosyal normlara güçlü bir şekilde bağlı kalırlar (Gosling vd., 2003), değişime direnç gösterirler (Jost vd., 2009), kurallara sıkı sıkıya bağlı kalırlar (Altemeyer, 1998) ve eylemleri üzerinde sürekli bir kontrol hissi algırlar (Rigoni vd., 2012).

Deneyime kapalı ve düşük bilişsel esnekliğe sahip bireylerin belirsiz durumlardan kaçındıkları gözlemlenmiştir. Bu durum, sabit ve rutin durumlara imrenme motivasyonu ile ilişkilendirilmekte ve bilişsel kapanma ihtiyacı olarak da kavramsallaştırılmaktadır (Atak vd., 2016). Esnekliğe ve deneyime kapalılıktan kaynaklanan bilişsel kapalılık ihtiyacı, bilişsel muhafazakârlık kavramıyla da pozitif yönde ilişkilidir. Bilgiyi işleme, anlamlandırma ve yeni biliş oluşturma, yani deneyim kazanma motivasyonu az olan kişilerin genellikle muhafazakâr ideolojileri tercih ettiği söylenmektedir (Van Hiel vd. 2004). Zmigrod'a (2021) göre ideolojiler bireyin bilişsel sistemlerini şekillendirmektedir. İdeolojik faktörler ile bilişsel faktörlerin karşılıklı etkileşimi söz konusudur. Muhafazakârlık ideolojisi geçmişin sosyal, kültürel, dini inançlarını ve normlarını sürdürmeye dayanmaktadır. Bu ideoloji yeniliklere kapalıdır ve bilişsel kapalılığı gerektiren gelenekselliği, otoriterliği ve katılığı içeren bir yapıya sahiptir. Bu, bilişsel kapalılık ihtiyacı yüksek olan bireyler ile bilişsel kaçınma stratejilerini kullanan bireylerin deneyime kapalı, belirsiz durumlardan kaçınma eğilimleri ile muhafazakâr ideolojilere yönelmeleri arasındaki ilişkiye açıklık getirmektedir. Bu durum, bireylerin ideolojik eğilimlerinin bilgi işleme ve yorumlama süreçlerine yaklaşımlarını, bilişsel kapanma ve bilişsel kaçınma davranışlarını nasıl etkilediğinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

1.7.3. Bilişsel Kaçınma

Bilişsel kaçınma istenmeyen ya da aniden ortaya çıkan olay, durum, konu veya problemler karşısında bireyin bunlardan kaçma veya kaçınmasına göndermede bulunur ve oyalanma, baskılama gibi birtakım stratejileri içerir (Sagui-Henson, 2017). Bilişsel kaçınma istenmeyen durumlarla başa çıkma yöntemidir. Birey, herhangi bir kriz durumu ile karşılaştığında kriz durumunu, krizin ciddiyetini ya da krizin sonuçlarını inkâr eder veya krizin etkisinin azalmayacağı, varolan koşulların değişmeyeceği varsayımdan yola çıkarak durumu olduğu gibi kabullenme eğilimi gösterir (Cronkite ve Moos, 1995). Bunu Kruglanski ve Ajzen'in (1983) öne sürdüğü bilişsel kapalılık ihtiyacının bir parçası olarak görmek mümkündür. Bilişsel kaçınma, bireylerin öngöremediği belirsizliklerden kaçınmak için problemleri önemsizleştirme, inkâr etme ya da olduğu gibi kabul etme davranışı göstererek var olan sorunları çözümlenmekten kaçınma ihtimallerini artırır (Wells, 2013). Bu durum ise bireylerin, karşılaştıkları problemleri çözmeye ilişkin yeni

bilgiler edinmeye ilişkin yaklaşımları ve bir olay, durum ve konu hakkında doğru, net, farklı bilgi ve bakış açıları edinme çabaları üzerinde olumsuz etkiye neden olur.

Bireyler endişe yaratan duygu ve düşüncelerden kaçınmak ve kendilerine huzurlu bir ortam yaratmak amacıyla birtakım bilişsel kaçınma stratejileri kullanmaktadır (Dugas ve Robichaud, 2007). Bilişsel kaçınma stratejileri düşünceleri değiştirme, imgelerin düşünceye dönüştürülmesi, oyalanma, tehdit edici uyaranlardan kaçınma ve düşünce baskılama olmak üzere beşe ayrılmaktadır (Gosselin, vd., 2002). Bilişsel kaçınma stratejilerini kullanmak olumsuz düşüncelerden uzaklaşmanın etkili bir yolu olmakla birlikte uzun vadede bireyin sorunları ile yüzleşmesini ve çözüm yolları geliştirmesini engelleyici olmaktadır. Bilişsel kaçınmanın temelinde istenmeyen durumları ya da stres faktörlerini çözmek için çaba göstermemek yattığı için bu stratejilerinin sürekli kullanılması bilişsel kaçınma stratejilerinin etkin ve işlevsel olmayan bir duruma dönüşmesine ve kişinin psikolojik sağlamlığının zayıflamasına neden olur. Araştırmacılara göre bu durum bilişsel kaçınmanın tehlikeli ve zorlayıcı durumlardan korunma çabaları olarak görülmesine rağmen uygun bir başa çıkma becerisi olmadığını gösterir (Sagui-Henson, 2017).

Bilişsel kaçınmayı kullanan bireyler, genellikle belirli fikirler veya perspektifler hakkında derinlemesine düşünmekten kaçındıkları için siyasi konular hakkında basit ve yüzeysel anlayışa sahip olabilirler. Siyasi konular, sorunlar ve sorular hakkında düşünmekten veya başkaları ile siyasi tartışmalarda bulunmaktan kaçınırlar. Bu, bilişsel kaçınmanın siyasi düşüncenin karmaşıklığıyla da ilişkili olabileceğini gösterir. (Kruglanski ve Webster, 1996). Yanı sıra bireylerin bir durum hakkında daha incelikli bir anlayış geliştirmelerini ve durumun tüm yönlerini ele almalarını engelleyebilir. Öte yandan, karmaşık siyasi meselelere ilgi gösteren ve bu konularda eleştirel düşünebilen bireylerin, bilişsel kaçınmaya girme olasılıkları daha düşük olabilir. Bu durum, daha derinlemesine bir anlayışa sahip olabilecekleri bir siyaset anlayışına işaret eder. İlgili yazında doğrudan bilişsel kaçınma ile ilgili bir araştırma olmamakla birlikte bilişsel bir kaçınma motivasyonu olan belirsizlikten kaçınmanın, popülist-radikal sağ oy verme için ortak bir güdüyü temsil ettiği öne sürülmüştür (Aichholzer ve Zandonella, 2016; Gründl ve Aichholzer, 2018).

Sonuç olarak bilişsel kaçınma, bireylerin hem bilişsel kapalılık ihtiyaçlarını hem de karmaşık siyasi konular hakkındaki düşüncelerini ve anlayışlarını etkileyen bir faktör olarak ele alınabilir. Bilişsel kaçınma, özellikle sürekli ve tek bir strateji olarak kullanıldığında, bireyin hem kişisel hem de siyasi anlamda sorunları çözme yeteneğini

sınırlayabilir. Buradan hareketle bilişsel kaçınmanın, bireylerin karmaşık düşünceleri ve siyasi konuları anlamalarını ve değerlendirmelerini etkileyebileceği çıkarımında bulunulabilir.

1.7.4. Kişilik

Geçmişten günümüze bireyi anlamak ve açıklamak için kişilik ile ilgili birçok tanımla ve sınıflandırma yapılmıştır. Sayar ve Dinç'e (2009) göre kişilik, bir bireyi diğerlerinden ayıran ve duygu, düşünce, tutum ve davranış kalıplarını içeren kendine özgü özelliklerinin toplamıdır. Bireyin kişiliği, yaşamının birçok önemli yönünde belirleyicidir; diğerleri ile etkili iletişim kurmasında, gündelik hayatta karşılaştığı zorluklarla mücadele etmesinde, değişen koşullara uyum sağlamasında, iş hayatında başarılı olmasında, sosyal aktivitelere katılımında, sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürmesinde kişilik kilit bir rol oynar (McAdams ve Olson, 2010).

Bireyi diğer bireylerden ayıran birtakım farklılıklar bulunur ve bu farklılıklar her bireyi benzersiz kılar. Bu farklılıkların oluşmasının başında kalıtsal (fiziksel yapı) ve çevresel faktörler (aile, sosyal çevre, kültür vb.) gelmektedir. Kişiliğin oluşumunda ve gelişiminde kalıtımın mı yoksa çevrenin mi etkili olduğu yönünde farklı görüşler mevcut olsa da ilgili yazında hem çevresel hem de kalıtsal faktörlerin birlikteliği kabul görmektedir. Bu bağlamda bir bireyin kişiliğini tam olarak tanımlamak için gözlemlenebilir davranışlarını incelemenin yanı sıra bireyin sahip olduğu mizaç ve karakter özelliklerini, içinde yaşadığı coğrafyayı, inançlarını, kültürel birikimini ve deneyimlerini de incelemek gerekir (Taymur ve Türkçapar, 2012).

Bireyi diğerlerinden ayıran kişilik özellikleri bireyin duygu, düşünce, tutumlarında ve diğerlerini anlama ve algılamalarında belirleyicidir. Bireyin sahip olduğu kişilik özellikleri belirli olay, durum, konu ve koşullar karşısında nasıl ve neden belirli şekillerde tepki verdiğinin anlaşılmasına yardımcı olmakla birlikte yaşamda yaptığı seçimlerde de etkilidir. Kişilik özellikleri belirli bir sürede oluşan ve tutarlı davranış kalıplarıdır. Bu tutarlılık, örneğin dışa dönük bir kişinin farklı durumlarda da dışa dönük olma eğiliminde olacağı anlamına gelir (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008). Benzersiz özelliklere sahip bireylerin genellikle belirli davranış kalıplarını sıklıkla sergileme eğilimleri göstermeleri (Tomrukçu, 2008) bireylerin gelecekteki davranışları hakkında tahminlerde bulunmaya yardımcı olur (McCrae ve Costa, 2003).

Kişilik, zaman içerisinde bireylerin belirli değerleri edinmesine bağlı olarak siyasi inançları etkileyebilmektedir. Yapılan araştırmalara göre bireylerin siyasi konuları ele alış biçimleri ve dolayısıyla katıldıkları faaliyetler kişilik özelliklerinden etkilenmektedir. Araştırmalarda benzer kişilik özelliklerine sahip bireylerin benzer inanç ve değerleri paylaşma eğiliminde olmakla birlikte benzer siyasi faaliyetlerde buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular da göstermektedir ki bireylerin sahip oldukları kişilik özellikleri ile siyasi inançlar, tutumlar, ilgiler, ideolojiler arasında bir bağ bulunmaktadır (Carney vd., 2008; Caprara vd., 1999; Caprara vd., 2007; Gerber vd., 2010; Gerber vd., 2011, Gosling vd., 2003; Vecchione ve Caprara, 2009; Vecchione vd., 2011). Diğer yandan siyasi, inanç, tutum ve davranışlar üzerinde etkili olan tek faktörün kişilik özellikleri olduğunu belirtmek yanlış olur. Bu bağlamda kişilik özelliklerini, bireylerin siyasi olayları ve olguları anlama ve açıklama sürecindeki önemli değişkenlerden biri olan bilişsel karmaşıklığı ve bundan dolayı da siyasi düşüncenin karmaşıklığını etkileyen ek bir faktör olarak ele almak gerekmektedir.

Kişilik özelliklerinin bireylerin tutumlarını, davranışlarını ve kimliklerini etkilediğini gösteren çalışmalar ilgili yazında mevcuttur (Costa vd., 2019; McCrae ve Costa, 2008; Ludeke ve Larsen, 2017). Bu eğilimleri açıklamak için HEXACO (Ashton vd., 2014), Karanlık Üçlü (Paulhus ve Williams, 2002) ve Büyük Beşli (McCrae ve Costa, 2008) dâhil olmak üzere çeşitli modeller geliştirilmiştir. Bu modellerin çoğu siyaset biliminde kullanılmış olsa da Büyük Beşli modeli psikolojide ve daha geniş anlamda sosyal bilimlerde baskın olarak yaygınlaşmıştır (Gerber vd., 2011).

Beş Faktör Kişilik Kuramı (Big Five)

Kişiliği anlamaya yardımcı olmak için geliştirilen kuramlardan biri Beş Faktör Kişilik Kuramı'dır. Bu kuram, düşünce, duygu ve davranışların zaman içinde değişebileceğini kabul ederken bu değişimlerin altında sürekli ve tutarlı özellikler olduğunu öne sürmektedir (Bitlisli vd., 2013). Kişilik özelliklerinin belirlenmesi için ölçek geliştiren Goldberg (1981) kişilik özelliklerinin bireysel özelliklerin niteliklerine dayalı olarak beş faktör etrafında değerlendirilebileceğini öne sürmüş daha sonra Costa ve McCrae (1985) bu çalışmayı Beş Faktör Kişilik Kuramı olarak geliştirmiştir (Merdan, 2013). Allport (1936), Cattell (1943) ve Digman (1981) gibi kişilik psikolojisi alanındaki önemli isimler beş faktör kişilik kuramının evriminde etkili olmakla birlikte (akt. Tappin, 2014) modele son şeklini vererek bu modele ilişkin ölçekler geliştirenlerin Costa ve McCrae (1985) olduğunu belirtmek gerekir (McCrae ve Costa, 2007).

Bu model farklı kültürlerde “Büyük Beş Faktör”, “Büyük Beşli”, “Beş Faktör Modeli” gibi farklı şekillerde ifade edilmiş (Çiçek ve Aslan, 2020) olsa da araştırmacılar bu beş temel kişilik özelliği için evrensel bir sınıflandırma ve taksonomi oluşturmuşlardır. Bu beş boyut genellikle “büyük beşli” olarak anılmaktadır (Costa ve McCrae, 1987; Peabody ve Goldberg, 1989).

Büyük Beşli modeli, beş özelliğin kişiliği tanımladığını ve bireylerin yaşamları boyunca onlara rehberlik eden temel eğilimlerini şekillendirdiğini öne sürer (McCrae ve John, 1992; McCrae ve Costa, 2008). McCrae ve Costa (2008) kişilik özelliklerini dışa dönüklük (aktiflik, sosyallik ve öz güven), uyumluluk (uzlaşabilirlik / yumuşakbaşlılık; sempati, alçakgönüllülük ve fedakârlık), sorumluluk (öz disiplin; dikkat, disiplin ve düzen), nevrotiliklik (duygusal istikrarsızlık / duygusal dengesizlik; kaygı, üzüntü ve endişe) ve deneyime açıklık (değişime açıklık / gelişime açıklık; merak, yaratıcılık ve yeni fikirlere açık olma) olarak sıralamaktadır. Bu özellikler, bireylerin farklı kültürel bağlamlarda sergiledikleri kişilik özellikleriyle ilgilidir (McCrae ve Terracciano, 2005; Schmitt vd., 2007).

Kişiliğin çok yönlü ve karmaşık bir olgu olması kişilik psikolojisi alanındaki araştırmaları kıymetli kılar. Bu alanda yapılan araştırmalar, bireylerin ve sosyal grupların farklı olay, durum ve koşullar karşısında nasıl tepkiler verebileceklerini anlamada, açıklamada ve öngörmede yardımcı olmaktadır. Beş faktörlü kişilik kuramı bu noktada önemli bir işleve sahiptir. Kuramda yer alan her bir faktör bireylerin sahip olduğu duygu, düşünce ve davranışlarına yön veren biricik ve öznel özelliklerin bir bileşenini temsil eder.

Dışa dönüklük

Beş Faktör Kişilik Kuramı'nın beş ana boyutundan biri olan dışa dönüklük, bireylerin sahip oldukları olumlu ruh hâli ile pozitif bir ilişkiyi içermektedir (Johnson ve Ostendorf, 1993). Dışa dönüklük boyutu olumlu duyguları içermektedir. Dışa dönüklük seviyesi yüksek olan bireylerin sosyal becerileri gelişmiştir, başkaları olan iletişim ve etkileşimde rahatlar ve iletişimlerini etkili bir şekilde başlatıp devam ettirebilmektedirler. Dışa dönük bireyler samimiyet, dürüstlük, atılganlık, cesaret, iyimserlik, eğlence, sevecenlik, heyecan, enerji, canlılık, neşe, coşku, sosyallik, uçarılık, insan odaklılık ve sosyal aktivitelere katılım gibi ayırt edici özelliklere sahiptirler (McCrae ve Costa, 1991; Merdan, 2013; Stevens ve Ash, 2001). Zopiatis ve Constanti (2012) dışa dönüklük özelliğine daha fazla sahip olan bireylerin aynı zamanda liderlik yeteneklerine, problem

çözme becerilerine ve değişime açıklığa sahip olduklarını da belirtmektedir. Dışa dönüklük boyutunun diğer ucunda içedönüklük yer almaktadır. Dışa dönüklük genel olarak sosyal katılım, merak, ilgi ve atılganlığı içerirken McCrae ve Costa (1985) içedönük bireylerin başkaları ile iletişim kurarken çekingen, soğuk, sessiz, ilgisiz ve utangaç olma eğiliminde olduklarını ifade etmiştir.

Uyumluluk/Uzlaşılabilirlik/Yumuşak Başlılık

Beş faktör kişilik kuramında öne çıkan uyumluluk boyutu, bireyin daha insani yönlerini temsil eder (Digman, 1990; Digman, 1997). Bu boyuta sahip bireylerin özellikleri arasında arkadaşça yaklaşımlar, yardımseverlik, iş birliğine ve iletişime açıklık, güvenilirlik, samimiyet, şefkat ve alçakgönüllülük yer almaktadır (McCrae ve John, 1992). Ayrıca, bu bireyler çatışma odaklı olmaktan çok sorun çözme odaklıdır ve uzlaşma duyguları genellikle güçlüdür (Barrick vd., 2002). Uyumluluk seviyesi yüksek bireyler sosyal, yumuşak başlı, uyumlu, cömert, esnek, ılımlı, hoşgörülü, duyarlı ve itaatkâr davranışlar sergilerler. Rekabetçi ve eleştirel olmaktan ziyade iş birliğine yatkın ve destekleyici eğilim içindedirler (Şencan, 2003; Burger, 2006; McCrae ve Costa, 2003). Bu boyutun diğer ucunda antagonist olarak adlandırılan bireyler yer alır. Bu kişilik tipi tipik olarak intikamcı, öfkeli, manipülatif, düşmanca, güvensiz ve eleştirel tutumlar sergiler (McCrae ve Costa, 2003).

Sorumluluk/Öz Disiplin

Sorumluluk veya öz disiplin boyutu, bireylerin öz denetim ve disiplin mekanizmalarını kullanma becerilerini ifade eder. Bu boyutu yüksek seviyede olan bireyler genellikle güvenilir, özenli, sorumluluk sahibi, çalışkan, planlı, programlı, istikrarlı, dikkatli, düzenli, disiplinli, yüksek motivasyonlu, etik, sabırlı, kararlı ve üstlendikleri görevleri takip ederler (Barrick ve Mount, 1991; McCrae ve Costa, 2003; Neuman ve Wright, 1999). Sorumluluk sahibi bireyler odaklanmış programlar ve planlar geliştirir, bunları kararlılıkla uygular ve başarılı olurlar (Somer vd., 2002). Genellikle etkili zaman yönetimi becerileri sergilerler ve bu nedenle daha az zaman kısıtlaması yaşarlar ve stres yaşama olasılıkları daha düşük olur. Ayrıca, bu bireyler yüksek öz güvene ve iyi iletişim becerilerine sahip olma eğilimindedir ve genellikle olumlu bir ruh hâli sergilerler (Wayne vd., 2004). Sorumluluk veya öz disiplin boyutunun diğer ucunda ise dikkatsizlik, amaçsızlık, konsantrasyon güçlüğü, düzene uyum sağlama sorunları ve erteleme eğilimleri yer almaktadır (McCrae ve Costa, 2003).

Nevrotiklik (Duygusal İstikrarsızlık/Duygusal Dengesizlik)

Duygusal istikrarsızlık veya duygusal dengesizlik olarak da adlandırılan nevroitiklik duygusal denge boyutunun olumsuz tarafını temsil eder. Costa ve McCrae (1992) nevroitikliği pozitif psikolojik uyumun bir ölçüsü olarak nitelendirmiştir. Nevrotiklik düzeyi yüksek olan bireyler genellikle kötümser, mutsuz, huzursuz, endişeli, öfkeli, kaygılı, güvensiz, aşırı öz değerlendirici olarak değerlendirilmekte ve iç çatışma gibi olumsuz duygular yaşama eğilimindedir (McCrae ve Costa, 1987; Robbins ve Judge, 2007; Somer vd., 2002). Bu bireyler stres ve zorluklardan daha fazla zarar görme eğilimindedir ve psikolojik rahatsızlıklara örneğin depresyona daha yatkındır (Dirik ve Şahin, 2008). Nevrotiklik düzeyi yüksek olan bireyler sağlıklı ilişkiler kurmaktan kaçınmakta ve ilişkileri sürdürmekte zorlanmaktadır. Günlük olaylara karşı daha duyarlı oldukları için sıklıkla stres yaşamakta ve stresli durumlarla duygusal olarak başa çıkma eğilimindedirler (Bruck ve Allen, 2003).

Gallagher (1990) ve Bardavit (2007) tarafından yapılan çalışmalar, duygusal dengesizliği veya nevroitikliği yüksek olan kişilerin kaygı, acı, öfke ve depresyon gibi duyguları daha fazla yaşadığını ve stresli durumları tehdit edici olarak algıladığını göstermiştir. Nevrotiklik düzeyi yüksek olan bireylerin yaşadığı bu yoğun duygusal dalgalanmalar, genel yaşam kalitelerini ve stresle başa çıkma becerilerini etkileyebilir. Nevrotiklik, bireyin strese karşı direncini belirler. Bu kişilerin karşılaştıkları zorluklar ve streslerle başa çıkma biçimleri genellikle duygusal tepkilere odaklanır. Bu nedenle, nevroitiklik düzeyi yüksek olan kişiler genellikle duygusal düzeyde başa çıkma stratejileri geliştirirler. Dolayısıyla nevroitiklik, bireyin duygusal dengesini ve stresle başa çıkma becerisini belirleyen önemli bir kişilik özelliğidir. Nevrotiklik boyutunun diğer ucunda duygusal istikrar veya duygusal denge yer almaktadır. Yüksek duygusal dengeye sahip bireyler kendine güvenen, rahat, sabırlı, sakin ve kayıtsız olma eğiliminde olup zor olaylara karşı dayanıklıdırlar ve aşırı tepki göstermezler (Robbins ve Judge, 2007; McCrae ve Costa, 2003). Düşük duygusal dengeye sahip kişiler genellikle daha fazla olumsuz duyguyla baş etmek zorunda kalırken, yüksek duygusal dengeye sahip kişiler genellikle daha sakin ve stresle daha iyi başa çıkarlar. Bu da nevroitiklik düzeyinin bireylerin genel yaşam kalitesi ve psikolojik sağlığı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Deneyime Açıklık/Değişime Açıklık/Gelişime Açıklık

Beş faktörlü modelde araştırmacıların çelişkili sonuçlar bulduğu için üzerinde en çok tartıştığı ve en az uzlaştığı boyuttur (Peabody ve Goldberg, 1989). Somer vd. (2002) bu boyutun gelişime açıklık ile ilişkili olduğunu ve bu özelliklerin analitik ilgi, yaratıcılık, entelektüel eğilim, merak, yenilik, değişime açıklık ve bağımsızlık ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Beş faktörlü kişilik yapısında, gelişime açıklık en fazla bilişsel bileşene sahip özelliktir. Yeniliklere açık olma ve hayal gücüne sahip olma, yeni bakış açılarını kabul etme, esnek ve analitik düşünebilme gibi özelliklerle ilişkilendirilmektedir.

Deneyime açıklık/değişime açıklık/gelişime açıklık boyutunun karşıt ucu olan gelişmemişlik ise gerçekçilik, rutin uyumluluk, tutuculuk ve gelenekçilikle ilişkilidir (McCrae ve Costa, 2003). Deneyime açıklık düzeyi yüksek olanlar yaratıcı, maceracı, özgün, yaratıcı, meraklı ve kendine odaklı olarak nitelendirilirken deneyime açıklık düzeyi düşük olan bireyler, tutucu, ilgisiz, alışılmış olanı tercih eden ve sıradan olanla yetinen gelenekçiler olarak nitelendirilmektedir (Bono vd., 2002; Costa ve McCrae, 1995; Liebert ve Spiegler, 1990; Robbins ve Judge, 2007). Deneyime açıklık düzeyi düşük bireyler düşüncelerini, inançlarını ve fikirlerini nadiren değiştirmekte ve yeni kavramlara daha az ilgi duymaktadır (Puher, 2009).

1.7.5. Araştırmanın Bağlamı

Bilişsel kapalılık ihtiyacı düşük olan kişilerin belirsizlik konusunda rahat oldukları, çeşitli seçeneklere açık oldukları, karar vermekte yavaş davrandıkları ve şekillendirilebilir bir zihniyete sahip oldukları ifade edilmektedir (Calogero vd., 2009; Kruglanski ve Webster, 1996). Bilişsel esneklik, değişen veya beklenmedik durumlar karşısında bu değişimlere uyum sağlayabilme kapasitesidir (Dennis ve Wal, 2010). Yüksek bilişsel karmaşıklığa sahip bireyler, diğerlerinin duygu, düşünce, inanç ve arzularını fark edebilme ve anlama, onların davranışları için mantığa uygun açıklamalar yapma kapasitesine sahiptirler. Ayrıca bilişsel karmaşıklık düzeyi bireyin diğerini tolere etme kapasitesi ve bilişsel esneklik ile ilişkilidir (Goldstein ve Blackman, 1978). Kruglanski ve Webster'a (1996) göre bilişsel kaçınma, bireylerin karşılaştıkları olumsuz durumlar veya problem karşısında bilgilerinin eksikliği ve/veya muğlaklığından dolayı durum veya probleplemeden kaçınmasını içerir. Bilişsel esneklik, değişen durumsal taleplere hızla uyum sağlama becerisi iken bilişsel kaçınma, yüksek bilişsel talepleri olan durumlardan kaçma eğilimidir.

Başka bir karıştırıcı faktör açıklanmamış olsa da bu sonuçlar bilişin belirli bir yapısal özelliği olan boyutsal karmaşıklığın dinamik bir özellik olan bilişsel esneklikle ilişkili olduğu sonucunu destekliyor gibi görünmektedir. Bir kişinin kavramsal şeması, belirli bir bilişsel alanda tasavvur ettiği fenomenal nesnelere grubunu ayırt etmek için ne kadar uygunsa, o kişinin gerektiğinde bu şemayı değiştirmesi ve bunu yapabileceği ayrımların sayısını artıracak şekilde yapması da o kadar kolay olur.

Bilişsel tarz geleneksel olarak araştırmacılar tarafından çeşitli akademik disiplinler arasında nispeten sabit kalan bir kişilik özelliği olarak algılanmıştır. Bununla birlikte, bilişsel tarz ve bütünleştirici karmaşıklığın konular arası genellenebilirliğine yönelik şüphe uyandıran ampirik ve teorik nedenleri dikkate almak önemlidir (Streufert ve Streufert, 1978; Suedfeld, 1983; Tetlock, 1984).

Kişilik, zaman içinde kişinin duygu, düşünce ve davranışlarındaki tutarlılığı yansıtan kalıcı eğilimler olarak tanımlanmaktadır (McAdams ve Olson, 2010; McCrae ve Costa, 2008). Bireyin sahip olduğu özellikler kişiliğini tanımlayacak çeşitli özelliklerle sınıflanır. Kişilik özellikleri, bir kişinin düşünce, duygu ve davranışlarındaki belirli kalıplardır. Bu kişilik özellikleri yaşamın erken dönemlerinde ortaya çıkma ve zaman içinde istikrarlı olma eğilimindedir (McCrae ve Costa, 2003). Kişilik özellikleri, doğalarında var olan istikrar sayesinde, bireylerin algılarındaki ve siyasi alana katılımlarındaki farklılıkları anlamak ve açıklamak için değerli bir çerçeve görevi görür. Siyasi düşünce alanında, kişilik özellikleri, bir bireyin siyasi perspektifleri ve eğilimleri ile ilgilidir. Son yıllarda, kişilik özellikleri ile siyasi ideoloji arasındaki ilişkiyi araştırmaya yönelik akademik ilgi giderek artmaktadır. Kişilik, araştırmacıların ampirik veri toplamasını kolaylaştırmak için artık kişilik araştırmalarında yaygın ve kapsamlı bir şekilde kullanılmakta ve bireylerin sahip oldukları kişilik özellikleri nedeniyle belirli ideolojik yönelimlere sahip olduğu düşüncesi yaygınlaşmaktadır (Gosling vd., 2003; Sibley vd., 2012). Siyasi kararlar söz konusu olduğunda kişilik özelliklerinin eğitim, yaş ve cinsiyet gibi daha yaygın olarak çalışılan demografik değişkenlerden daha fazlasını açıklayabileceğine inanılmaktadır (Caprara ve Zimbardo, 2004).

Beş faktör kişilik modelinin 1980'li yıllarda kişilik psikoloji yazınına girmesi ve alanda yaygın olarak çalışılmasının bireylerin sahip oldukları siyasi inanç, tutum ve davranışlarını anlamak ve açıklamak noktasında siyaset bilimi çalışmalarına önemli katkıları olmuştur. Yapılan çalışmalarda bireyin diğerlerinden neden farklı olduğunun anlaşılmasının üzerinde durulmuş ve bireyler arasında karşılaştırma imkânı tanıyan kişilik özellikleri ile siyasal katılım arasında anlamlı ilişkiler söz konusu olduğu

sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu özellikler siyasi sonuçların önemli bir belirleyicisidir. Araştırmalar bireylerin sahip oldukları kişilik özelliklerinin siyasal ilgi, siyasi konulara hakimiyet, sahip olunan ideoloji, siyasi aday tercihleri, siyasi faaliyetlere katılım, oy verme davranışı, vatandaşlık duygusu gibi siyasi davranış ve tutumları yorumlamak için gerekli olduğunu göstermektedir (Blais ve Pruyers, 2017; Ekstrom ve Federico, 2019; Gerber vd., 2010; Nai vd., 2021).

Kişilik özellikleri ve siyasi tutumlar üzerine yapılan araştırmalar bilişsel karmaşıklık ve otoriterlik gibi çok sayıda değişkenle, farklı siyasi görüşlere sahip bireyleri birbirinden ayırmaktadır (Altemeyer, 1988; Braungart, 1986; Conover ve Feldman, 1984; Milburn, 1987; Suedfeld ve Tetlock, 1977; Tetlock, 1983a; Tetlock, 1983b; Tetlock vd., 1993). Değişime açık bireyler kalkınma ve liberalizm gibi sol kanat siyasi ideolojileri tercih ederken değişime dirençli bireyler muhafazakârlık ve gelenekçilik gibi sağ kanat ideolojileri tercih etmektedir (Caprara vd., 1999, 2002; McCrae, 1996; Jost vd., 2003a; Van Hiel vd., 2000). Uyumluluk ile otoriterlik (veya muhafazakârlık) arasındaki ilişki negatiftir (Altemeyer, 1996; McCrae, 1996; McCrae ve Costa, 1997; Peterson vd., 1997; Trapnell, 1994; Van Hiel ve Mervielde, 1996; Van Hiel vd. 2004; Van Hiel vd., 2000).

İlgili yazınla tutarlı olarak, çok sayıda çalışma deneyime açıklık düzeyi yüksek kişilerin (örn. meraklı, sanatsal ve geleneksel olmayan) siyasi yelpazenin solunda yer alma ve liberal partileri destekleme eğiliminde olduklarını, sorumluluk düzeyi yüksek kişilerin ise (örn. verimli, düzenli ve titiz) sağda olma ve muhafazakâr partileri destekleme eğiliminde olduklarını değerlendirmektedir (Fatke, 2017; Bergeron ve Galipeau, 2021; Osborne ve Sibley, 2012; Osborne vd., 2021). Daha düşük açıklık ve daha yüksek sorumluluk, muhafazakârların hiyerarşiyi kabul etmeleri ve geleneksel sosyal normlara bağlı kalmalarına karşılık gelirken; daha yüksek açıklık ve daha düşük sorumluluk, liberallerin eşitsizliğe direnmelerine ve yeni fikirleri, politikaları ve dış grupları kabul etmelerine karşılık geliyor gibi görünmektedir (Carney vd., 2008; Gerber vd., 2010; Lee vd., 2010). Her iki özellik de tutarlı bir şekilde ideoloji ile ilişkili olsa da açıklık kişilik özelliği sorumluluk kişilik özelliğinden daha güçlü bir ideolojik konum yordayıcısı olarak gözlemlenmektedir (Osborne vd., 2021).

Caprara vd. (1999, 2002, 2006) kişilik özellikleri ve siyasi ideolojiler arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, sağ kanat siyasi ideoloji ve uyumluluk arasında ters yönde anlamlı bir ilişki keşfetmişlerdir. Ayrı bir araştırma çalışmasında, beklenmedik bir şekilde, uyumluluk ile sağ kanat siyasi ideoloji arasında orta düzeyde pozitif bir korelasyon olduğu keşfedilmiştir. Bu korelasyonun, Van Hiel vd. (2004) tarafından

vurgulandığı üzere, sorumluluk ve sağ kanat siyasi ideoloji arasındaki korelasyondan daha güçlü olduğu görülmüştür. Gosling vd. (2003) sorumluluk ile liberalizm arasında negatif bir ilişki, sorumluluk ile muhafazakârlık arasında ise pozitif bir ilişki bulmuştur. Caprara vd. (1999, 2002, 2006) dışa dönüklük ile sağcılık arasında bir ilişki keşfetmiştir. İlgili yazın duygusal dengesizlik ve siyasi ideolojiler arasındaki bağlantıyı net bir şekilde ortaya koymamaktadır. McCrae (1996) ve Van Hiel vd. (2004) siyasi gruplar arasında duygusal dengesizlik, dışa dönüklük ve sorumluluk açısından sistematik bir farklılık bulamamıştır. Dışa dönüklük tipik olarak ideoloji ile ilişkili değil gibi görünmektedir (Cooper vd., 2013; Mondak vd., 2010; Schoen ve Schumann, 2007). Yüksek uyumluluk daha fazla özgecilik ve empati ile ilişkilidir. Kuramsal olarak bu bağlamda bu bireylerin sol eğilimli bir ideolojiye daha yatkın olmaları gerekir ancak bulgular tutarsızdır (Fatke, 2017; Mondak vd., 2010). Son olarak, duygusal dengesizlikle ilgili bulgular da belirsizdir. Genel olarak, çalışmalar ya sol eğilimli inançlarla bir korelasyon keşfetmekte (Fatke, 2017; Carney vd., 2008; Gerber vd., 2010) ya da herhangi bir korelasyon bulamamaktadır (Cooper vd., 2013). Önceki araştırmalar dışa dönüklüğün ideolojiyle ilişkisiz olduğunu ortaya koymuş olsa da (Alford vd., 2005; Mondak vd., 2010; Schoen ve Schumann, 2007), 2015 ve 2019 yıllarında bu özelliğin sağ görüşlerle ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Carney vd., 2008; Fatke, 2017).

Mevcut yazın tutarlı bir şekilde "açıklık" olarak bilinen kişilik özelliğini yüksek düzeyde sergileyen bireylerin liberal bir ideolojiyle özdeşleşmeye daha eğilimli olduğunu göstermektedir. Buna karşılık, "sorumluluk" özelliğinden yüksek puan alan bireyler daha muhafazakâr siyasi tutumlara sahip olma eğilimindedir (Gerber vd., 2010). Fatke'ye (2017), 21 farklı ülkeden elde edilen bulgulardan hareketle kişilik özellikleri ile siyasi ideoloji arasında bir bağlantı olduğunu ileri sürmüştür. Bununla birlikte Ludeke ve Larsen (2017), Fatke (2017) tarafından kullanılan Big-5 ölçeğinde gözlemlenen yetersiz iç tutarlılık gerekçesiyle bu iddiayı reddetmiştir.

Kişilik özelliklerinin siyasi düşüncüyü etkileyebileceği hipotezi ve bireylerin siyasi tutumlarının davranışsal tezahürü olarak ele alındığında siyasi düşüncenin karmaşıklığı bu araştırmanın motivasyonlarından biridir. İlk olarak Bieri (1955) tarafından bir kişilik özelliği olarak önerilen ve daha sonra kişisel yapı teorileri çerçevesinde incelenen bilişsel karmaşıklık, bireylerin mesajları neden farklı algıladığı ve yorumladığı sorusunu yanıtlama girişimlerinde özel ilgi gören potansiyel bir değişkendir (Kelly, 1955). Bilişsel karmaşıklık, bireyin anlama düzeyini geliştirmek için çeşitli bakış açılarını birleştirme, bir araya getirme ve uygulama becerisini ifade eder (Granello, 2010; Wilkinson, 2011).

Bazı araştırmalara göre (Roloff ve Berger, 1982; Samter vd., 1989) farklı mesaj kategorileri, bilişsel karmaşıklık seviyeleri de dhl olmak üzere sosyo-bilişsel yapıları ve süreçleri etkileyebilir. Ancak bu sonuçlar, bilişsel karmaşıklığın bir özellik değişkeni olarak kavramsallaştırılmasıyla açıklanabilir ve belirli kişilik özelliklerinin belirli bir bilişsel karmaşıklık düzeyinin ne ölçüde korunduğunu veya geliştirildiğini etkileyebileceğini ne sürer. Farklı bilişsel karmaşıklık seviyeleri, farklı zihinsel süreçlerle ve dünyayı zihinsel olarak organize etmenin farklı yöntemleriyle ilişkilidir ve bu da belirli bir soruna benzersiz bakış açıları ve yaklaşımlarla sonuçlanır. Başka bir ifadeyle bilişsel karmaşıklık sürekliliğinin zıt uçlarındaki bireyler aynı sorunu/konuyu daha fazla veya daha az karmaşık olarak algılayabilir (Bagdasarov, 2009). İnsanlar bilişsel karmaşıklık bakımından da farklılık gösterirler ve bu ölçüte dayanarak bilişsel olarak basitten bilişsel olarak karmaşığa kadar uzanan bir süreklilik üzerinde konumlandırılabilirler. Tetlock vd. (1993) göre, düşük bilişsel karmaşıklıkla karakterize edilen bireyler başkalarını, sorunları ve olayları değerlendirirken basit düşünme eğilimi gösterirler. Buna karşılık, yüksek düzeyde bilişsel karmaşıklık sergileyen bireyler, çoklu boyutların varlığını kabul etme ve sorunları ve olayları kategorize etme eylemine girmekten kaçınma eğilimi gösterirler. Sotirovic'e (2001) göre, bu bireyler belirli bir durumla ilgili olarak çeşitli alternatif perspektifler ve yorumlar üretme ve kullanma becerisine sahiptir. O'Keefe ve Brady (1980) daha düşük bilişsel karmaşıklık düzeyine sahip bireylerin, daha yüksek bilişsel karmaşıklık düzeyine sahip olanlara kıyasla tutumsal kutuplaşmaya daha fazla eğilim gösterdiklerini tespit etmiştir. Nidorf ve Argabrite tarafından 1970 yılında yapılan çalışmaya göre, bilişsel karmaşıklık düzeyi daha yüksek olan bireylerin aşırı veya kutuplaşmış bakış açılarını benimseme eğilimleri daha düşüktür. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki düşüncenin bilişsel karmaşıklığı ile düşüncenin siyasal karmaşıklığı arasında pozitif bir ilişki söz konusudur (Suedfeld ve Tetlock, 1977; Tetlock, 1981a, 1981b; Tetlock, 1983b; Tetlock vd., 1993).

Tüm bunlar bir arada değerlendirildiğinde siyasal düşüncenin karmaşıklığı ile bireylerin bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler olabileceği dahası bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığının önemli belirleyicilerinden olabileceği sonucu çıkarılabilir. Buradan hareketle bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığı üzerindeki yordayıcı rolünü test etmek bu araştırmanın temel problem durumunu oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın evren ve örnekleme, araştırma sürecinde kullanılan yöntem ve materyaller ile elde edilen verilerin analizlerine yönelik bilgiler sunulmuştur.

2.1. Araştırmanın Modeli

Üniversite öğrencilerinde bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve beş büyük faktör kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığı üzerindeki yordayıcı etkisini incelemeyi amaçlayan bu araştırma nicel araştırma metodolojisine uygun olarak kurgulanmıştır. Bununla birlikte bu araştırma nicel araştırma metodolojisinde yer alan ilişki araştırma (correlational research) türünde bir araştırmadır. İlişkisel araştırmalarda temel amaç iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişki örüntülerini açıklayabilmek ve bu değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkisine yönelik ipuçları ve çıkarımlar elde edebilmektir (Fraenkel vd., 2012). İlişkisel araştırma türündeki bilimsel çalışmaların doğasına uygun olarak bu araştırmada siyasal düşüncenin karmaşıklığı değişkeni bağımlı (yordanan), bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve beş büyük faktör kişilik özellikleri değişkenleri ise bağımsız (yordayıcı) değişken rolüne sahiptir. Böylece bu araştırma ile öncelikle bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma, beş büyük faktör kişilik özellikleri ve siyasal düşüncenin karmaşıklığı değişkenleri arasındaki ilişki örüntüleri belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu değişkenler arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirlendikten sonra ise bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma, beş büyük faktör kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığı üzerindeki yordayıcı etkisi regresyon temelli olarak incelenmektedir.

2.2. Katılımcılar

Araştırmanın evrenini ülkemizde 2022-2023 eğitim-öğretim yılında üniversite seviyesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin tümüne ulaşmak zaman, kaynak ve fiziksel koşullar nedeniyle mümkün olmadığından araştırma bu evrenden seçilen bir örneklem ile yürütülmüştür. Bu kapsamda Türkiye'deki 3 farklı üniversitede farklı fakülte ve bölümlerde öğrenim gören toplam 611 üniversite öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme uygun örnekleme (convenience sampling) yöntemi ile belirlenmiştir. Bu durum araştırmanın örneklem grubu açısından bir sınırlılığı olarak değerlendirilebilir.

Tüm bunlarla birlikte araştırmanın örnekleminin temsil gücü G*Power 3.1.9.7 paket programı aracılığıyla da kontrol edilmiştir. Bu noktada etki büyüklüğü (effect size) 0.15, güven aralığı ve temsil gücü (power) 0.95 ve hata payı 0.05 olacak şekilde hesaplanmıştır. Araştırmada ilerleyen bölümlerde detayları açıklandığı üzere toplam üç farklı regresyon modeli test edilmektedir. Bu test edilen regresyon modellerinde en fazla bağımsız (yordayıcı) değişken içeren model beş büyük faktör kişilik özelliklerinin bağımsız (yordayıcı) değişken rolüne sahip olduğu modeldir. Buradan hareketle örneklem büyüklüğü hesaplanmasında bağımsız değişken sayısı 5 (beş) olarak kabul edilmiştir. Bu noktada beş büyük faktör kişilik özellikleri yapısını oluşturan 5 yordayıcı değişken üzerinden *F Test-Linear Multiple Regression-A Priori* menüleri aracılığıyla örneklem büyüklüğü hesaplanmış ve 138 olarak bulunmuştur. Buradan hareketle araştırmanın çalışma grubunun temsil gücüne yeterince sahip olduğu söylenebilir.

Araştırma örnekleminde yer alan üniversite öğrencilerinin yaş ortalamaları 24.81 olarak hesaplanmıştır (Ss = 6.88). Araştırma örnekleminde yer alan üniversite öğrencilerine ilişkin diğer demografik bilgiler ise Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Araştırmanın Katılımcılarına İlişkin Demografik Bilgiler

Demografik Değişken	Kategori	N	%
Cinsiyet	Kadın	382	62.5
	Erkek	229	37.5
	Toplam	611	100
Aylık Ortalama Harcama	0-1250 TL	279	45.7
	1250-2500 TL	144	23.6
	2500-3750 TL	81	13.3
	3750 TL ve üzeri	107	17.5
	Toplam	611	100.0
Siyasal İdeoloji	Sol	113	18.5
	Sağ	215	35.2
	İlımlı	283	46.3
	Toplam	611	100.0

Tablo 1’de öğrencilerin cinsiyetlerinin % 37,5’inin kadın (n= 229), % 62,5’inin erkek (n=382); aylık ortalama harcama durumlarının % 45,7’sinin 0-1250 TL. (n=279), %23,6’sının 1250-2500 TL. (n=144); %13,3’ünün 2500-3750 (n=81), %17,5’inin 3750

TL. ve üzeri (n=107), %18,5'inin sol ideolojiye sahip olduğu (n= 113), %35,2'sinin sağ (n=215), %46,3'ünün ılımlı (n=283) bir ideolojiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

2.3. Araştırmada Kullanılan Materyaller

Üniversite öğrencilerinde bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve beş büyük faktör kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığı üzerindeki yordayıcı etkisini incelemeyi amaçlayan bu araştırmada araştırma hipotezleri doğrultusunda veri toplamak amacıyla,

1. *Kişisel Bilgi Formu (KBF)*,
2. *Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği (SDKÖ)*,
3. *Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE)*,
4. *Bilişsel Kaçınma Ölçeği (BKÖ)*,
5. *Beş Faktör Kişilik Envanteri (BFKE)* olmak üzere toplam beş farklı ölçme aracından oluşan bir ölçek bataryası kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Kişisel Bilgi Formu (KBF), araştırmanın örnekleminde yer alan katılımcıların demografik özellikleri hakkında bilgi edinmek amacıyla bu araştırma kapsamında geliştirilmiştir. Formda yaş, cinsiyet, öğrenim görülen üniversite, aylık ortalama harcama ve sahip olunan siyasal ideoloji (sol, sağ ve ılımlı) ile ilgili olmak üzere toplam 5 soru yer almaktadır. Forma ilişkin örnek maddeler Ek 1'de yer almaktadır.

2.3.2. Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği (SDKÖ)

Araştırmanın örnekleminde yer alan katılımcıların siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeyleri ile ilgili veri elde edebilmek amacıyla kullanılan Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği (SDKÖ), üniversite öğrencilerinden oluşan bir çalışma grubu üzerinde Hasta (2002) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte 7'li Likert formatında derecelendirilen toplam 26 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alan bu 26 madde *derin siyasal düşünme*, *yalın siyasal düşünme* ve *birey merkezli siyasal düşünme* olarak kavramsallaştırılan üç bileşen altında toplanmaktadır. Ölçekte yer alan zıt yönlü maddelere verilen yanıtlar terse çevrildikten sonra ölçekten alınan puanların yükselmesi hem ilgili alt ölçek hem de ölçeğin bütünü bağlamında siyasal düşüncenin

karmaşıklığının arttığını ifade etmektedir. Hasta (2002) tarafından ölçeğin geliştirilmesi sürecinde yapılan analizler ölçeğin siyasal düşüncenin karmaşıklığının ölçülmesi noktasında geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte SDKÖ bu araştırmada geliştirildiği gruptan farklı bir örnekleme kullanılacağı için ölçeğin bu araştırmadaki güvenilirliği iç tutarlılığa dayalı güvenilirlik bağlamında ve Cronbach's Alpha (α) katsayısı hesaplanarak tekrar incelenmiş ve $\alpha = .74$ olarak bulunmuştur. Buradan hareketle ölçeğin bu araştırma kapsamında siyasal düşüncenin karmaşıklığının ölçülmesinde güvenilir olduğu söylenebilir. SDKÖ'ye ilişkin örnek maddeler Ek 2'de yer almaktadır.

2.3.3. Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE)

Araştırmanın örnekleminde yer alan katılımcıların bilişsel esneklik düzeyleri ile ilgili veri elde edebilmek amacıyla kullanılan Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE), Dennis ve Wal (2010) tarafından geliştirilmiş ayrıca Sapmaz ve Doğan (2013) tarafından üniversite öğrencilerinden oluşan bir çalışma grubu üzerinden Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe formunda 5'li Likert formatında derecelendirilen toplam 20 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alan bu 20 madde *alternatifler* ve *kontrol* olarak kavramsallaştırılan iki bileşen altında toplanmaktadır. Ölçekte yer alan zıt yönlü maddelere verilen yanıtlar terse çevrildikten sonra ölçekten alınan puanların yükselmesi hem ilgili alt ölçek hem de ölçeğin bütünü bağlamında bilişsel esnekliğin arttığını ifade etmektedir. Sapmaz ve Doğan (2013) tarafından ölçeğin Türkçeye uyarlanması sürecinde yapılan analizler ölçeğin bilişsel esnekliğin ölçülmesi noktasında Türk kültüründe geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte BEE bu araştırmada Türkçeye uyarlandığı gruptan farklı bir örnekleme kullanılacağı için ölçeğin bu araştırmadaki güvenilirliği iç tutarlılığa dayalı güvenilirlik bağlamında ve Cronbach's Alpha (α) katsayısı hesaplanarak tekrar incelenmiş ve $\alpha = .895$ olarak bulunmuştur. Buradan hareketle ölçeğin bu araştırma kapsamında bilişsel esnekliğin ölçülmesinde güvenilir olduğu söylenebilir. BEE'ye ilişkin örnek maddeler Ek 3'te yer almaktadır.

2.3.4. Bilişsel Kaçınma Ölçeği (BKÖ)

Araştırmanın örnekleminde yer alan katılımcıların bilişsel kaçınma düzeyleri ile ilgili veri elde edebilmek amacıyla kullanılan Bilişsel Kaçınma Ölçeği (BKÖ), Gosselin ve arkadaşları (2002) tarafından geliştirilmiş ayrıca Akyay (2016) tarafından ise 18-65 yaş

arasında yer alan yetişkinlerden ($x = 33.26$) oluşan bir çalışma grubu üzerinden Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe formunda 5'li Likert formatında derecelendirilen toplam 25 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alan bu 25 madde *düşünceleri değiştirme, imgelerin düşünceye dönüştürülmesi, oyalanma, tehdit edici uyarılardan kaçınma ve düşünce baskılama* olarak kavramsallaştırılan beş bileşen altında toplanmaktadır. Ölçekten alınan puanların yükselmesi hem ilgili alt ölçek hem de ölçeğin bütünü bağlamında bilişsel kaçınmanın arttığını ifade etmektedir. Akyay (2016) tarafından ölçeğin Türkçeye uyarlanması sürecinde yapılan analizler ölçeğin bilişsel kaçınmanın ölçülmesi noktasında Türk kültüründe geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte BKÖ bu çalışmada Türkçeye uyarlandığı gruptan farklı bir örnekleme kullanılabileceği için ölçeğin bu çalışmadaki güvenilirliği iç tutarlılığa dayalı güvenilirlik bağlamında ve Cronbach's Alpha (α) katsayısı hesaplanarak tekrar incelenmiş ve $\alpha = .942$ olarak bulunmuştur. Buradan hareketle ölçeğin bu çalışma kapsamında bilişsel kaçınmanın ölçülmesinde güvenilir olduğu söylenebilir. BKÖ'ye ilişkin örnek maddeler Ek 4'te yer almaktadır.

2.3.5. Beş Faktör Kişilik Envanteri (BFKE)

Araştırmanın örnekleminde yer alan katılımcıların beş büyük faktör kişilik özellikleri ile ilgili veri elde edebilmek amacıyla kullanılan Beş Faktör Kişilik Envanteri (BFKE), John vd., (1991) tarafından geliştirilmiş ayrıca Alkan (2006) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe formunda 5'li Likert formatında derecelendirilen toplam 44 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alan bu 44 madde *dışa dönüklük, uzlaşılabilirlik, öz-disiplin/sorumluluk, duygusal dengesizlik/nevrotizm ve deneyime açıklık* olarak kavramsallaştırılan beş bileşen altında toplanmaktadır. Ters kodlanan maddelere verilen yanıtlar terse dönüştürüldükten sonra ölçekten alınan puanların yükselmesi ilgili alt ölçek bağlamında sahip olunan kişilik özelliğinin arttığını ifade etmektedir. Alkan (2006) tarafından ölçeğin Türkçeye uyarlanması sürecinde yapılan analizler ölçeğin beş büyük faktör kişilik özelliklerinin ölçülmesi noktasında Türk kültüründe geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte BFKE bu çalışmada Türkçeye uyarlandığı gruptan farklı bir örnekleme kullanılabileceği için ölçeğin bu çalışmadaki güvenilirliği iç tutarlılığa dayalı güvenilirlik bağlamında ve Cronbach's Alpha (α) katsayısı hesaplanarak tekrar incelenmiş ve ölçeğin bütünü için $\alpha = .790$ olarak bulunmuştur. Buradan hareketle ölçeğin bu çalışma kapsamında beş büyük faktör kişilik

özelliklerinin ölçülmesinde güvenilir olduğu söylenebilir. BFKE'ye ilişkin örnek maddeler Ek 5'te yer almaktadır.

2.4. Prosedür

Araştırma verilerinin toplanması sürecine öncelikle araştırma kapsamında kullanılacak olan veri toplama araçlarını geliştiren veya uyarlayan araştırmacılardan uygulama izinleri alınarak başlanmıştır. Uygulama izinleri alındıktan sonra araştırmanın etik süreçleri ile ilgili olarak Çağ Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan etik izin talep edilmiştir. Araştırmanın etik kurul izni süreci de tamamladıktan sonra (Onay Tarihi: 05.04.2023, Sayısı: 2300003248) araştırmanın yürütüleceği üniversitelerden veri toplama izinleri de alınarak araştırmanın veri toplama sürecine geçilmiştir. Araştırma verileri dijital ortamda ve online anket formu biçiminde toplanmıştır. Bu bağlamda verilerin toplanmasında Google Formlar platformundan yararlanılmıştır. Bu kapsamda araştırma kapsamında kullanılacak olan ölçme araçları Google Formlar platformuna aktarılmış ve anket bağlantısı katılımcılara ilgili üniversitelerde görev yapan öğretim üyeleri tarafından ulaştırılarak veriler toplanmıştır. Hazırlanan anket bağlantısında araştırmada kullanılacak olan ölçeklerin yanı sıra araştırmanın hedefi, amacı, kapsamı ile birlikte veri toplama, analiz ve etik süreçleri ile ilgili bilgileri de içeren araştırma bilgi formu ve araştırmaya katılacak olan bireylerin araştırmaya katılmayı onayladıkları Bilgilendirilmiş Onam Formu'da yer almıştır. Böylece araştırma, veri toplama sürecine başlamadan önce gereken bilgilere sahip olan ve dahası araştırmaya katılmaya gönüllü üniversite öğrencileri ile yürütülmüştür. Araştırma verilerin toplanmasında isim, e-mail, telefon numarası vb. hiçbir tanımlayıcı kişisel bilgi ile ilgili veri elde edilmemiş ve araştırma sonuçlarının bireysel olarak değerlendirilmesi yapılmamıştır. Ayrıca araştırma verilerinin gizlilik ve güvenliğinin sağlanmasında Helsinki Deklarasyonu başta olmak üzere ilgili etik süreçler takip edilmiştir.

2.5. Araştırma Verilerinin Analizi

Araştırma kapsamında evren ve örneklem başlığında detayları anlatıldığı üzere, yedi farklı üniversitede öğrenim gören ve araştırmaya katılmaya gönüllü toplam 719 üniversite öğrencisinden veri toplanarak verilerin toplanması süreci tamamlanmış ve verilerin analizi sürecine geçilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde ilk olarak veri

setinde yer alan kayıp ve/veya hatalı değerler ile dağılımın normallığı ve uç değerler incelenmiştir. Kayıp ve/veya hatalı verilerin değerlendirilmesinde kabul edilebilir yanıtız madde oranı %5 olarak kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2014). Bu noktada %5'in üzerinde kayıp ve/veya hatalı veri içeren 60 öğrenciye ait ölçek bataryası araştırmanın veri setinden çıkarılmıştır.

Veri setinde yer alan kayıp ve/veya hatalı değerler incelendikten sonra veri setinde yer alan uç değerler incelenmiş ve uç değer olduğu belirlenen 21 öğrenciye ait ölçek bataryası araştırmanın veri setinden çıkarılmıştır. Uç değer incelenmesinden sonra ise araştırma kapsamındaki analizlere geçmeden önce son olarak normallik analizleri ve araştırmada kullanılacak diğer istatistiklere ilişkin varsayımlar incelenmiştir. Bu noktada ise toplam 27 öğrenciye ait ölçek bataryası araştırmanın veri setinden çıkarılmıştır. Böylece geriye kalan 611 üniversite öğrencisinden oluşan veri seti araştırmanın nihai veri seti olarak belirlenmiş ve analizler bu veri seti üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verilerinin analizi sürecine geçmeden yapılan normallik analizi süreçlerinde tek ve çok değişkenli normallik ölçütleri incelenmiştir. Bu noktada araştırma değişkenlerine ilişkin basıklık ve çarpıklık katsayıları hesaplanmış dahası Q-Q ve P-P grafikleri incelenmiştir. Ayrıca normallik testleri kullanılmıştır. Beş büyük faktör kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığını anlamlı biçimde yordayıp yordamadığını belirlemek için kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli için ise çok değişkenli normallik Mahalonobis uzaklık katsayıları aracılığıyla incelenmiştir. Yapılan tüm bu analizlerin sonucunda araştırma veri setinde yer alan bütün değişkenlere ilişkin puanların normal dağılım özelliklerine sahip olduğu ve parametrik istatistiklerin yapılması için gereken varsayımları sağladığı görülmüştür.

Araştırma verileri üzerinde yukarıda detayları verilen ön analizler yapıldıktan sonra araştırma verileri hipotezler doğrultusunda analiz edilmiştir. Verilerin analiz sürecinde ilk olarak araştırma değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikler (frekans, yüzde ve aritmetik ortalama vb.) gerçekleştirilmiştir. Sonrasında araştırmanın bağımlı değişkeni olan siyasal düşüncenin karmaşıklığının demografik özelliklere göre anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığı Bağımsız Gruplar İçin T Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılarak incelenmiştir. Daha sonra araştırma değişkenleri arasında anlamlı ilişki örüntülerinin bulunup bulunmadığı Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi ile belirlenmiştir. Değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu belirlendikten sonra ise üniversite öğrencilerinde bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve beş büyük faktör kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığının anlamlı birer yordayıcısı olup

olmadığı regresyon analizi aracılığıyla incelenmiştir. Bahse konu tüm analizler IBM SPSS 22 paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiş ve analizlerin anlamlılık düzeyinin değerlendirilmesinde $p < .05$ kriteri temel alınmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde ilk olarak araştırmanın katılımcılarının siyaset düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin demografik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığına yönelik bulgular ortaya konulmuştur. Sonrasında araştırmanın çalışma grubunda yer alan katılımcıların siyaset düşüncesinin karmaşıklığı, bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma düzeyleri ile büyük beşli (Big Five) kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin korelasyon analizi ile incelenmesine yönelik bulgular sunulmuştur. Son olarak ise araştırmanın çalışma grubunda yer alan katılımcıların siyaset düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma düzeyleri ile büyük beşli (Big Five) kişilik özellikleri tarafından anlamlı biçimde yordanıp yordanmadığına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Katılımcılarının Siyaset Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesine Yönelik Bulgular

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan katılımcıların Siyaset Düşüncesinin Karmaşıklığı Ölçeği'nden aldıkları puanların cinsiyete göre anlamlı biçimde farklılaşp farklılaşmadığı Bağımsız Örneklem İçin t-Testi ile incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2.

Araştırmanın Katılımcılarının Siyaset Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin t-Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Ss	t	p
Siyaset Düşüncesinin Karmaşıklığı	Erkek	229	117.96	12.28	13.39	.000*
	Kadın	382	105.37	9.25		

SDK_TOPLAM: Siyaset Düşüncesinin Karmaşıklığı Toplam Puan

* $p < .05$

Tablo 2 incelendiğinde araştırmanın çalışma grubunda yer alan üniversite öğrencisi katılımcıların Siyaset Düşüncesinin Karmaşıklığı Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların ($t = 13.39$, $p < .05$) cinsiyete göre anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşmanın kaynağı incelendiğinde ise Tablo 2'de yer alan verilere dayalı olarak; araştırmanın çalışma grubunda yer alan erkek katılımcıların "siyaset düşüncesinin

karmaşıklığı” (x= 117.96) düzeylerinin kadın katılımcıların “*siyasal düşüncenin karmaşıklığı*” (x= 105.37) düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu söylenebilir.

3.2. Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin Aylık Ortalama Harcama Miktarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesine Yönelik Bulgular

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan katılımcıların Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği’nden aldıkları puanların aylık ortalama harcama miktarına göre anlamlı biçimde farklılaşp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin Aylık Ortalama Harcama Miktarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Siyasal	G. Arası	1211.69	3	403.90			
Düşüncenin	G. İçi	88505.18	607	145.81	2.770	.041*	1-4 2-4
Karmaşıklığı	Toplam	89716.87	610				

SDK_TOPLAM: Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Toplam Puan

*p<.05

1: 0-1250 TL, 2: 1250-2500 TL, 3: 2500-3750 TL, 4: 3750 TL ve üzeri

Tablo 3 incelendiğinde araştırmanın çalışma grubunda yer alan üniversite öğrencisi katılımcıların Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği’nden aldıkları toplam puanların ($F_{(3,607)} = 2.770$, $p < .05$) aylık ortalama harcama miktarına göre anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşmanın kaynağı incelendiğinde ise Tablo 3’te yer alan verilere dayalı olarak; araştırmanın çalışma grubunda yer alan ve aylık ortalama harcaması 3750 TL ve üzeri olan katılımcıların “*siyasal düşüncenin karmaşıklığı*” (x= 112.67, Ss= 13.03) düzeylerinin aylık ortalama harcaması 0-1250 TL olan (x= 109.02, Ss= 11.32) ve aylık ortalama harcaması 1250-2500 TL olan (x= 109.53, Ss= 12.24) katılımcılardan anlamlı biçimde daha yüksek olduğu söylenebilir.

3.3. Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin, Bilişsel Esneklik Düzeylerinin, Bilişsel Kaçınma Düzeylerinin ve Beş Büyük Faktör Kişilik Özelliklerinin Siyasal İdeolojiye Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesine Yönelik Bulgular

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan katılımcıların Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği'nden aldıkları puanların sahip oldukları siyasal ideolojiye göre anlamlı biçimde farklılaşp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.

Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin Sahip Oldukları Siyasal İdeolojiye Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı	G. Arası	2097.48	2	1048.74			1-2
	G. İçi	87619.39	608	144.11	7.277	.001*	1-3
	Toplam	89716.87	610				2-3
Bilişsel Kaçınma	G. Arası	1791,260	2	895,630			
	G. İçi	223207,044	608	367,117	2,440	,088	
	Toplam	224998,304	610				
Bilişsel Esneklik	G. Arası	434,913	2	217,457			
	G. İçi	58781,817	608	96,681	2,249	,106	
	Toplam	59216,730	610				
Dışa Dönüklük	G. Arası	116,050	2	58,025			
	G. İçi	19189,744	608	31,562	1,838	,160	
	Toplam	19305,794	610				
Uzlaşılabilirlik	G. Arası	221,011	2	110,505			
	G. İçi	14810,868	608	24,360	4,536	,011*	1-2
	Toplam	15031,879	610				
Öz Disiplin Sorumluluk	G. Arası	169,668	2	84,834			
	G. İçi	19511,716	608	32,092	2,643	,072	
	Toplam	19681,385	610				
Duygusal Dengesizlik	G. Arası	125,482	2	62,741			
	G. İçi	20089,055	608	33,041	1,899	,151	
	Toplam	20214,537	610				
Deneyime Açıklık	G. Arası	579,248	2	289,624			
	G. İçi	20297,711	608	33,384	8,675	,000*	1-2
	Toplam	20876,959	610				1-3

SDK_TOPLAM: Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Toplam Puan

* $p < .05$

1: Sol, 2: Sağ, 3: İlmli

Tablo 4 incelendiğinde araştırmanın çalışma grubunda yer alan üniversite öğrencisi katılımcıların Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların ($F_{(2,608)} = 7.277, p < .05$) sahip oldukları siyasal ideolojiye göre anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşmanın kaynağı incelendiğinde ise Tablo 4'te yer alan verilere dayalı olarak; araştırmanın çalışma grubunda yer alan ve sol siyasal ideolojiye sahip olan katılımcıların “*siyasal düşüncenin karmaşıklığı*” ($x = 113.36, Ss = 12.32$) düzeylerinin sağ siyasal ideolojiye ($x = 110.62, Ss = 12.88$) ve ılımlı siyasal ideolojiye ($x = 108.38, Ss = 11.16$) sahip olan katılımcılardan anlamlı biçimde daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca yapılan analizler sonucunda araştırmanın çalışma grubunda yer alan ve sağ siyasal ideolojiye ($x = 110.62, Ss = 12.88$) sahip olan katılımcıların “*siyasal düşüncenin karmaşıklığı*” düzeylerinin ılımlı siyasal ideolojiye ($x = 108.38, Ss = 11.16$) sahip olan katılımcılardan da anlamlı biçimde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4 incelendiğinde araştırmanın çalışma grubunda yer alan üniversite öğrencisi katılımcıların bilişsel kaçınma ölçeğinden aldıkları toplam puanların ($F_{(2,608)} = 2.440, p > .05$) sahip oldukları siyasal ideolojiye göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 4 incelendiğinde araştırmanın çalışma grubunda yer alan üniversite öğrencisi katılımcıların bilişsel esneklik ölçeğinden aldıkları toplam puanların ($F_{(2,608)} = 2.249, p > .05$) sahip oldukları siyasal ideolojiye göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 4 incelendiğinde araştırmanın çalışma grubunda yer alan üniversite öğrencisi katılımcıların uzlaşılabilirlik kişilik özellikleri puanlarının ($F_{(2,608)} = 4.536, p < .05$) sahip oldukları siyasal ideolojiye göre anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşmanın kaynağı incelendiğinde ise Tablo 4'te yer alan verilere dayalı olarak; araştırmanın çalışma grubunda yer alan ve sağ siyasal ideolojiye sahip olan katılımcıların uzlaşılabilirlik kişilik özellikleri ($x = 34.71, Ss = 4.86$) düzeylerinin sol siyasal ideolojiye ($x = 33.13, Ss = 5.27$) sahip olan katılımcılardan anlamlı biçimde daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4 incelendiğinde araştırmanın çalışma grubunda yer alan üniversite öğrencisi katılımcıların deneyime açıklık kişilik özellikleri puanlarının ($F_{(2,608)} = 8.675, p < .05$) sahip oldukları siyasal ideolojiye göre anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşmanın kaynağı incelendiğinde ise Tablo 4'te yer alan verilere dayalı olarak; araştırmanın çalışma grubunda yer alan ve sol siyasal ideolojiye sahip olan katılımcıların

deneyime açıklık kişilik özellikleri ($x= 37.80$, $Ss= 5.84$) düzeylerinin sağ ($x= 35.05$, $Ss= 6.20$) ve ılımlı ($x= 35.64$, $Ss= 5.40$) siyaset ideolojilere sahip olan katılımcılardan anlamlı biçimde daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4 incelendiğinde araştırmanın çalışma grubunda yer alan üniversite öğrencisi katılımcıların dışa dönüklük kişilik özellikleri puanlarının ($F_{(2,608)} = 1.838$, $p>.05$); öz disiplin sorumluluk kişilik özellikleri puanlarının ($F_{(2,608)} = 2.643$, $p>.05$) ve duygusal dengesizlik kişilik özellikleri puanlarının ($F_{(2,608)} = 1.899$, $p>.05$) sahip oldukları siyaset ideolojisiye göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı görülmektedir.

3.4. Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı, Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma Düzeyleri ile Büyük Beşli (Big Five) Kişilik Özelliklerine İlişkin Betimsel Analiz Bulguları

Araştırmanın katılımcılarının siyaset düşüncenin karmaşıklığı, bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma düzeyleri ile büyük beşli (Big Five) kişilik özelliklerini betimsel olarak inceleyebilmek için aritmetik ortalama ve standart sapma analizlerinden yararlanılmıştır. Betimsel analiz sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5.

Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı, Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma Düzeyleri ile Büyük Beşli (Big Five) Kişilik Özelliklerine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

Değişken	Ölçekte Yer Alan Madde Sayısı	Toplam Puan Ortalaması	Ss	S. Ortalama*
SDK	26	110,09	12,13	4,23
BE	20	76,81	9,85	3,84
BK	25	81,17	19,21	3,25
BFK_DD	26,57	26,57	5,63	3,32
BFK_UZ	33,94	33,94	4,96	3,77
BFK_ÖD	33,08	33,08	5,68	3,68
BFK_NEV	25,08	25,08	5,76	3,13
BFK_DA	35,84	35,84	5,85	3,58

SDK: Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı, BE: Bilişsel Esneklik, BK: Bilişsel Kaçınma, BFK_DD: Dışa Dönüklük, BFK_UZ: Uzlaşılabilirlik, BFK_ÖD: Öz-Disiplin/Sorumluluk, BFK_NEV: Nevrotiklik/Duygusal Tutarsızlık, BFK_DA: Deneyime Açıklık

*S. Ortalama = Alt Ölçekten Alınan Toplam Puan / Alt Ölçekteki Madde Sayısı

Tablo 5 incelendiğinde özellikle araştırmının çalışma grubunda yer alan katılımcıların Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği'nden aldıkları puanların aritmetik ortalamasının ölçekte yer alan madde sayısına bölünmesi ile elde edilen standart ortalamanın (4.23/7) ortalamaya yakın olması (% 60.42) dikkati çekmektedir. Bu durum araştırmının çalışma grubunda yer alan katılımcıların orta düzeye yakın karmaşık siyasal düşünceler sahip olduklarını ifade etmektedir.

3.5. Araştırmının Katılımcılarının Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı, Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma Düzeyleri ile Büyük Beşli (Big Five) Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Bulgular

Araştırmının katılımcılarının siyasal düşüncenin karmaşıklığı, bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma düzeyleri ile büyük beşli (Big Five) kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri inceleyebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi'nden yararlanılmıştır. Yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6.

Araştırmının Katılımcılarının Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı, Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma Düzeyleri İle Büyük Beşli (Big Five) Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler

Değişken	1	2	3	4	5	6	7	8
1. SDK	-----	.384*	-.322*	.279*	.108*	.187*	-.235*	.277*
2. BE		-----	-.232*	.406*	.262*	.462*	-.407*	.525*
3. BK			-----	-.191*	-.093*	-.160*	.431*	-.035*
4. BFK_DD				-----	.261*	.342*	-.348*	.470*
5. BFK_UZ					-----	.388*	-.157*	.222*
6. BFK_ÖD						-----	-.320*	.313*
7. BFK_NEV							-----	-.213*
8. BFK_DA								-----

SDK: Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı, BE: Bilişsel Esneklik, BK: Bilişsel Kaçınma, BFK_DD: Dışa Dönüklük, BFK_UZ: Uzlaşılabilirlik, BFK_ÖD: Öz-Disiplin/Sorumluluk, BFK_NEV: Nevrotiklik/Duygusal Tutarsızlık, BFK_DA: Deneyime Açıklık

* $p < .05$

Araştırmının katılımcılarının siyasal düşüncenin karmaşıklığı, bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma düzeyleri ile büyük beşli (Big Five) kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri ortaya koyan Tablo 6 incelendiğinde araştırma değişkenlerinin tamamı arasında anlamlı ilişkiler olduğu dikkati çekmektedir. Buradan hareketle, araştırmının bağımlı

değişkeni olan katılımcıların “*siyasal düşüncenin karmaşıklığı*” düzeyleri ile bilişsel esneklik ($r = .384, p < .05$) düzeyleri arasında pozitif, bilişsel kaçınma düzeyleri arasında ($r = -.322, p < .05$) ise negatif yönlü ve orta düzeyde, bununla birlikte dışa dönüklük ($r = .279, p < .05$), uzlaşılabilirlik ($r = .108, p < .05$), öz-disiplin/sorumluluk ($r = .187, p < .05$) ve deneyime açıklık ($r = .277, p < .05$) kişilik özellikleri arasında pozitif buna karşılık duygusal tutarsızlık/nevrotizm kişilik özelliği arasında ($r = -.235, p < .05$) ise negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu söylenebilir.

3.6. Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin Bilişsel Esneklik Tarafından Anlamlı Biçimde Yordanıp Yordanmadığına Yönelik Bulgular

Araştırmanın katılımcılarının siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin bilişsel esneklik tarafından anlamlı biçimde yordanıp yordanmadığını incelemek için regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analizinde bilişsel esneklik toplam puanı (bağımsız) değişken, “*siyasal düşüncenin karmaşıklığı*” toplam puanı ise yordanan (bağımlı) değişken olarak modelde yer almaktadır. Yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7.

Bilişsel Esnekliğin Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığını Yordaması

Yordanan Değişken	Yordayıcı Değişken	B	β	t	P	R	ΔR^2	F
Siyasal	Sabit	73.747		20.682	.000*			
Düşüncenin Karmaşıklığı	Bilişsel Esneklik	.473	.384	10.276	.000*	.384	.146	105.591

* $p < .05$

Tablo 7 incelendiğinde, araştırmanın katılımcılarının siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin bilişsel esneklik tarafından anlamlı biçimde yordanıp yordanmadığını incelemek için kurulan regresyon modelinin anlamlı olduğu görülmektedir [$F(1, 609) = 105.591, p < .05$]. Bu bulguya dayalı olarak bilişsel esnekliğin siyasal düşüncenin karmaşıklığının pozitif yönlü ve anlamlı bir yordayıcısı ($t = 10.276$) olduğu söylenebilir. Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunda yer alan katılımcıların bilişsel esneklik düzeyleri siyasal düşüncenin karmaşıklığına ilişkin varyansın yaklaşık % 15’ini açıklamaktadır ($\Delta R^2 = .146$).

3.7. Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin Bilişsel Kaçınma Tarafından Anlamli Biçimde Yordanıp Yordanmadığına Yönelik Bulgular

Araştırmanın katılımcılarının siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin bilişsel kaçınma tarafından anlamli biçimde yordanıp yordanmadığını incelemek için regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analizinde bilişsel kaçınma toplam puanı (bağımsız) değişken, “*siyasal düşüncenin karmaşıklığı*” toplam puanı ise yordanan (bağımlı) değişken olarak modelde yer almaktadır. Yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8.

Bilişsel Kaçınmanın Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığını Yordaması

Yordanan Değişken	Yordayıcı Değişken	B	β	t	P	R	ΔR^2	F
Siyasal	Sabit	126.598		62.659	.000*			
Düşüncenin Karmaşıklığı	Bilişsel Kaçınma	-.203	-	-8.395	.000*	.322	.102	70.476

* $p < .05$

Tablo 8 incelendiğinde, araştırmanın katılımcılarının siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin bilişsel kaçınma tarafından anlamli biçimde yordanıp yordanmadığını incelemek için kurulan regresyon modelinin anlamli olduğu görülmektedir [$F(1, 609) = 70.476, p < .05$]. Bu bulguya dayalı olarak bilişsel kaçınmanın siyasal düşüncenin karmaşıklığının negatif yönlü ve anlamli bir yordayıcısı ($t = -8.395$) olduğu söylenebilir. Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunda yer alan katılımcıların bilişsel kaçınma düzeyleri siyasal düşüncenin karmaşıklığına ilişkin varyansın yaklaşık % 10’unu açıklamaktadır ($\Delta R^2 = .102$)

3.8. Araştırmanın Katılımcılarının Siyasal Düşüncelerinin Karmaşıklık Düzeylerinin Beş Büyük Faktör (Big Five) Kişilik Özellikleri Tarafından Anlamli Biçimde Yordanıp Yordanmadığına Yönelik Bulgular

Araştırmanın katılımcılarının siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin beş büyük faktör (Big Five) kişilik özellikleri tarafından anlamli biçimde yordanıp yordanmadığını incelemek için regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analizinde beş büyük faktör kişilik özellikleri yapısını oluşturan dışa dönüklük,

uzlaşılabilirlik, öz-disiplin/sorumluluk, duygusal dengesizlik/nevrotizm ve deneyime açıklık toplam puanları (bağımsız) değişkenler, “siyasal düşüncenin karmaşıklığı” toplam puanı ise yordanan (bağımlı) değişken olarak modelde yer almaktadır. Yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9.

Beş Büyük Faktör (Big Five) Kişilik Özelliklerinin Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığını Yordaması

Yordanan Değişken	Yordayıcı Değişken	B	β	t	P	R	ΔR^2	F
	Sabit	94.017		17.558	.000*			
	BFK_DD	.296	.137	2.990	.003*			
Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı	BFK_UZ	-.010	-.004	-.100	.920	.354	.118	17.352
	BFK_ÖD	.095	.044	1.002	.317			
	BFK_NEV	-.288	-.137	-3.284	.001*			
	BFK_DA	.353	.170	3.878	.000*			

BFK_DD: Dışa Dönüklük, BFK_UZ: Uzlaşılabilirlik, BFK_ÖD: Öz-Disiplin/Sorumluluk, BFK_NEV: Nevrotiklik/Duygusal Tutarsızlık, BFK_DA: Deneyime Açıklık

* $p < .05$

Tablo 9 incelendiğinde, araştırmanın katılımcılarının siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin beş büyük faktör (Big Five) kişilik özellikleri tarafından anlamlı biçimde yordanıp yordanmadığını incelemek için kurulan regresyon modelinin anlamlı olduğu görülmektedir [$F(5, 605) = 17.352, p < .05$]. Bu bulguya dayalı olarak dışa dönüklük ($t = 2.990$) ve deneyime açıklık ($t = 3.878$) kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığının pozitif bununla birlikte duygusal dengesizlik/nevrotizm ($t = -3.284$) kişilik özelliğinin ise negatif yönlü ve anlamlı birer yordayıcısı olduğu söylenebilir. Dahası uzlaşılabilirlik ($t = -.100$) ve öz-disiplin/sorumluluk ($t = 1.002$) kişilik özelliklerinin ise siyasal düşüncenin karmaşıklığının anlamlı bir yordayıcısı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunda yer alan katılımcıların dışa dönüklük, deneyime açıklık ve duygusal dengesizlik/nevrotizm kişilik özellikleri birlikte siyasal düşüncenin karmaşıklığına ilişkin varyansın yaklaşık % 12’sini açıklamaktadır ($\Delta R^2 = .102$). Tüm bunlarla birlikte, Tablo 8 standardize edilmiş katsayılar bağlamında incelendiğinde araştırmada bağımsız değişken rolüne sahip olan

dışa dönüklük (BFK_DD), deneyime açıklık (BFK_DA) ve duygusal dengesizlik/nevrotizm (BFK_NEV), değişkenlerinin siyasa düşüncenin karmaşıklığı (SDK_TOP) bağımlı değişkeni üzerindeki yordayıcı etkilerinin görece önem sırasının deneyime açıklık ($\beta = .170$, $t = 3.878$), duygusal dengesizlik/nevrotizm ($\beta = -.137$, $t = -3.284$) ve dışa dönüklük ($\beta = .137$, $t = 2.990$) biçiminde olduğu görülmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada erkek öğrencilerin siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin kadın öğrencilerden anlamlı bir biçimde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak ilgili yazında siyasal düşüncenin karmaşıklık düzeyi üzerindeki cinsiyet temel etkisi anlamlı değildir (Hasta ve Dönmez, 2009; Arslantürk ve Dönmez, 2019). Araştırma sonuçları arasındaki bu tutarsızlığın nedeninin siyasal düşüncenin karmaşıklık düzeyinin cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yeterli sayıda araştırma yapılmamasından kaynaklandığı ifade edilebilir.

Araştırmada üniversite öğrencisi katılımcıların siyasal düşüncelerinin karmaşık düzeylerinin aylık ortalama harcama miktarı arttıkça anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir. Arslantürk ve Dönmez (2019) tarafından yürütülen çalışmada da siyasal düşüncenin karmaşıklık düzeyi ile gelir düzeyi arasında olumlu ve anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Sonuç olarak ekonomik durumun öğrencilerin siyasal düşüncelerinin karmaşıklığı ile ilişkili olabileceği ifade edilebilir.

Otoriter kişilik teorisi, 1950 yılında Adorno vd. tarafından ortaya atıldığı üzere, sağcı bireylerin otoriterlik sergilediğini, esnek olmayan ve basit bir bilişsel tarza sahip olduğunu öne sürmektedir. *Otoriter kişilik teorisi* açısından bakıldığında, en soldan en sağa geçişte siyasi bilişteki karmaşıklık düzeyinin azalacağı öngörülmektedir (Hasta ve Dönmez, 2009). *İdeolog hipotezi*, siyasi yelpazenin sağ ve sol kanatlarında yer alan bireylerin, merkezde yer alanların aksine, bilişsel basitliğe daha fazla eğilim gösterdiğini öne sürmektedir (Tetlock, 1983b). *İdeolog hipotezinden* ve ilgili akademik yazından hareketle, kendilerini aşırı sol veya aşırı sağ ideolojilerde konumlandıran bireylerin azalan düzeyde siyasi düşünce karmaşıklığı sergileyecekleri öngörülmektedir (Hasta ve Dönmez, 2009). Araştırmada üniversite öğrencisi katılımcıların siyasal düşüncenin karmaşıklığına ilişkin puanlarının sahip olunan siyasal ideolojiye göre anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir.

Bu farklılaşmanın araştırmanın çalışma grubunda yer alan ve sol siyasal ideolojiye sahip olan katılımcılar ile sağ ve ılımlı siyasal ideolojiye sahip olan katılımcılar arasında olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çalışma grubunda yer alan ve sağ siyasal ideolojiye sahip olan katılımcılar ile ılımlı siyasal ideolojiye sahip olan katılımcılar arasında da anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında araştırmada sahip olunan ideoloji açısından kendisini sol ideolojiye yakın olarak gören üniversite öğrencilerinin siyasal düşünce karmaşıklıklarının fazla olduğu da belirlenmiştir. Araştırmanın bu bulgusu

Hasta'nın (2002) çalışmasındaki aşırı sol görüşlülerin, ılımlı ve aşırı sağ görüşlülerden daha karmaşık düşündüğü bulgusuyla benzer olduğu ifade edilebilir. Arslantürk ve Dönmez'in (2019) çalışmalarının bulgularına göre ılımlı görüşe sahip katılımcılarda siyasal düşüncenin karmaşıklık düzeyi sol görüşlülerde ve sağ görüşlülerde olduğundan anlamlı olarak daha düşük olması açısından yapılan araştırmanın sonuçları ile benzerken sol görüşlü katılımcılar ile sağ görüşlü katılımcılarda siyasal düşüncenin karmaşıklık düzeyi puanları arasındaki farkın anlamlı olmaması bakımından benzememektedir.

Araştırmada üniversite öğrencisi katılımcıların bilişsel kaçınma ve esnekliğe ilişkin puanlarının sahip olunan siyasal ideolojiye göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Belirlenen bu sonuçtan farklı olarak bilişsel tarz ile ideolojik tutumların ilişkili olduğuna dair bulgular ilgili yazında mevcuttur (McClosky ve Chong, 1985; Rosenberg, 1987; Tetlock, 1984). Bilişsel bir kaçınma motivasyonu olan belirsizlikten kaçınmanın, popülist-radikal sağ oy verme için ortak bir güdüyü temsil ettiğini öne sürülmektedir (Aichholzer ve Zandonella, 2016; Gründl ve Aichholzer, 2018). Kendilerini muhafazakâr olarak tanımlayan bireylerin engelleme çalışma belleği süreçleriyle ilgili görevlerde üstün performans sergileyebileceklerini, liberal olarak tanımlayan bireylerin ise güncelleme çalışma belleği süreçleriyle ilgili görevlerde gelişmiş performans gösterebileceklerini öne süren bir hipotez mevcuttur. Bu hipoteze uygun olarak, ampirik çalışmalar, muhafazakâr olarak tanımlanan bireylerin tepki engelleme konusunda daha fazla yeterlilik gösterme eğiliminde olduklarını, liberal olarak tanımlananların ise tepki güncelleme konusunda daha fazla yeterlilik gösterme eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur. Buna ek olarak, bu olgu farklı derecelerde bilişsel esnekliğe bağlanabilir. Bu araştırma sonuçları, muhafazakârlık ve liberalizmi karakterize eden bilişsel faktörler, bilişsel esnekliğin farklı çalışma belleği işlevlerine başvurma ve siyasi ideolojinin engelleme ve güncelleme ile ilişkili çeşitli davranışlar üzerindeki etkisi hakkında toplu olarak değerli bir anlayış sunmaktadır (Buechner vd., 2021).

Bu bakış açıları ile araştırma bulguları arasındaki farklılığın araştırma örnekleme özgü sosyal ve kültürel faktörlerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Özellikle ilişkiel kültürlerde liberallik ile muhafazakârlık ve bu süreçlerin bilişsel dinamiklere etkisi noktasındaki kırılımların çok keskin olmaması bu bulguyu ortaya çıkarmış olabilir. Bir başka ifadeyle kültürel olarak ideolojik kırılımların çok net olmaması bu kırılımların bilişsel dinamikler üzerindeki belirleyici rolünü de zayıflatabilmektedir.

Uzlaşılabilirlik/uyumluluk/yumuşak başlılık özelliklerine sahip bireylerin arkadaşça yaklaşımlar içinde oldukları (McCrae ve John, 1992) ifade edilebilir. Kişilik ve siyasal ideolojilerin ilişkisi üzerine yürütülen bir araştırmada, sağ siyasal ideoloji ile arkadaşça yaklaşımlar arasında olumlu bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Van Hiel vd., 2004). Araştırmada da sahip olunan ideoloji açısından kendisini sağ ideolojiye yakın olarak gören üniversite öğrencilerinin uzlaşılabilirlik kişilik özelliklerinin fazla olduğu belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada katılımcıların uzlaşılabilirlik kişilik özellikleri ilişkin puanlarının sahip olunan siyasal ideolojiye göre sağ ve sol siyasal ideolojiye sahip olan katılımcılar arasında anlamlı bir biçimde farklılaştığı belirlenmiştir. Tüm bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde araştırmadan elde edilen sonuçların ilgili yazındaki araştırma sonuçları ve kuramsal önermelerle genel olarak tutarlı olduğu söylenebilir.

Somer vd. (2002) deneyime açıklığın gelişime açıklık ile ilişkilendirilebileceğini aynı zamanda yeniliğe ve değişikliğe açıklık gibi özelliklerle de ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Özetle deneyime açık bireylerin gelişime açık bireyler olduğu söylenebilir. Sol ideolojiye sahip bireylerin gelişime açık bireyler olduğu, sağ ideolojiye sahip bireylerin ise gelişime kapalı oldukları, tutuculuk ve gelenekselliği tercih ettikleri ilgili yazından anlaşılmaktadır (McCrae, 1996; Jost vd., 2003a; Van Hiel vd., 2000; Caprara vd., 1999, 2002). Bu durum ilgili yazında yapılan araştırmalarda elde edilen gelişime açıklık ve tutuculuk arasında olumsuz bir ilişki olması sonuçları ile desteklenmektedir (Altemeyer, 1996; McCrae ve Costa, 1997; Peterson vd., 1997; Van Hiel vd., 2000; Van Hiel ve Mervielde, 1996; Van Hiel vd., 2004). Dahası, gelişime açıklıkla sağ ideolojinin tutuculuk özelliği arasında olumsuz bir ilişki bulunmaktadır (Altemeyer, 1996; Heaven ve Bucci, 2001; Lippa ve Arad, 1999; Dollinger vd., 1996; Hodson ve Sorrentino, 1999; McCrae, 1996; Peterson vd., 1997).

Bu araştırmada üniversite öğrencisi katılımcıların deneyime açıklık kişilik özellikleri ilişkin puanlarının sahip olunan siyasal ideolojiye göre anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir. Bu farklılaşmanın araştırmanın çalışma grubunda yer alan ve sol siyasal ideolojiye sahip olan katılımcılar ile sağ ve ılımlı siyasal ideolojiye sahip olan katılımcılar arasında olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında araştırmada sahip olunan ideoloji açısından kendisini sol ideolojiye yakın olarak gören üniversite öğrencilerinin deneyime açıklık kişilik özelliklerinin fazla olduğu da belirlenmiştir. Bu durumdan hareketle deneyime açıklıkla sağ ideoloji benimseyen partileri tercih etme arasında olumsuz bir ilişki olduğu (Caprara vd., 1999; Van Hiel vd., 2000), dolayısıyla yapılan araştırma sonuçları ile örtüşmekte olduğu söylenebilir.

Özetle araştırmalar tutarlı bir şekilde, deneyime açıklık düzeyi yüksek kişilerin siyasi yelpazenin solunda yer alma ve liberal partileri destekleme olasılığının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Fatke, 2017; Bergeron ve Galipeau, 2021; Osborne ve Sibley, 2012; Osborne vd., 2021). Araştırma sonuçları da ilgili yazındaki bu ortak araştırma bulgularını desteklemektedir.

Araştırmada üniversite öğrencisi katılımcıların dışa dönüklük ve duygusal dengesizlik kişilik özelliklerine ilişkin puanlarının sahip olunan siyasi ideolojiye göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu bulgu ilgili yazında, duygusal dengesizlikle siyasi ideolojiler arasında anlamlı bir ilişki ortaya koymayan bulgularla tutarlıdır (Caprara vd., 1999, 2002, 2006). Benzer bir şekilde McCrae (1996) ile Van Hiel ve arkadaşlarının (2004), siyasi gruplar arasında duygusal dengesizlik ve dışa dönüklük açılarından anlamlı farklılıklar bulamadıkları bulgularla da tutarlıdır.

Siyasal ideoloji ile diğeri üç büyük faktör kişilik özelliğeri arasındaki ilişkileri ortaya koyan araştırma sonuçları ise oldukça geniş bir yelpazede yer almaktadır. Bu kişilik özelliklerinden dışa dönüklük genellikle ideolojiyle ilişkili değildir (Cooper vd., 2013; Mondak vd., 2010; Schoen ve Schumann, 2007). Yüksek düzeyde uyumluluk sergileyen bireyler, özgecil davranışlarda bulunmaya ve empati göstermeye daha meyillidir. Kuramsal olarak, sol eğilimli bir ideolojiye daha yatkın olmaları gerekir ancak bu bağlamdaki araştırma sonuçları birbiriyle tutarsızdır (Fatke, 2017; Mondak vd., 2010). Son olarak, nevrotilikle ilgili bulgular net değildir. Bu özelliğere yüksek düzeyde sahip olan bireyler mevcut durumu korumayı tercih etme eğilimi gösterirken, araştırmalar genellikle bu özellik ile sol ideolojiler arasında bir korelasyon keşfetmiştir (Fatke, 2017; Carney vd., 2008; Gerber vd., 2010), ancak bazı çalışmalar böyle bir korelasyon bulamamıştır (Cooper vd., 2013). Çalışmalar dışa dönüklüğün ideolojiyle ilişkisiz olduğunu bulma eğiliminde olsa da (Alford vd., 2005; Mondak vd., 2010; Schoen ve Schumann, 2007), bu özelliğinin sağ görüşle ilişkili olduğunu bulgulayan çalışmalar da mevcuttur (Carney vd., 2008; Fatke, 2017). Özetle siyasi ideoloji ile diğeri üç büyük faktör kişilik özelliğeri arasındaki ilişkileri ortaya koyan yazında bir tutarlılık söz konusu değildir. Bu tutarsızlığın varlığı genellikle metodolojik sorunlara, özellikle de sınırlı öğrenci örneklemlerinin kullanılmasına bağlanmaktadır (Jonason, 2014).

Bu araştırmada üniversite öğrencisi katılımcıların öz disiplin/sorumluluk kişilik özellikleri ilişkin puanlarının sahip olunan siyasi ideolojiye göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Sorumluluk özelliğinin disiplin, düzen ve görevseverlik yönleri sağ ideoloji ile ilgiliyen sorumluluğun yarışma, başarı ve kararlılık yönlerinin

sağ ideoloji ile ilişkisi bulunmamaktadır (Van Hiel vd., 2004). Sağ ideolojiye sahip bireyler bağlamında yapılan araştırmanın sonuçları sorumluluk kişilik özelliğinin belli yönleri açısından kısmen Van Hiel ve arkadaşlarının (2004) yaptığı araştırmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Ayrıca ilgili yazında sorumlulukla sağ ideolojiye sahip olma arasında anlamlı olmayan ilişkiler mevcuttur (Heaven ve Bucci, 2001; Peterson vd., 1997; Trapnell, 1994; Van Hiel ve Mervielde, 1996). Buna karşılık tutarlı bir şekilde sorumluluk (verimli, organize, titiz) düzeyi yüksek kişilerin ise sağda yer alma ve muhafazakâr partileri destekleme eğiliminde olduğunu ortaya koyan araştırmalar da bulunmaktadır (Fatke, 2017; Bergeron ve Galipeau, 2021; Osborne ve Sibley, 2012; Osborne vd., 2021). Bu yönüyle araştırma bulgularının öz disiplin/sorumluluk kişilik özelliği ile siyasal ideolojiler arasındaki ilişkileri ortaya koyan ilgili yazın ile kısmen de olsa tutarlı olduğu ifade edilebilir.

Araştırmada katılımcıların siyasal düşüncenin karmaşıklığı, bilişsel esneklik ve bilişsel kaçınma düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Araştırmada belirlenen anlamlı ilişkinin siyasal düşüncenin karmaşıklığı ile bilişsel esneklik arasında pozitif yönlü iken, bilişsel kaçınma arasında negatif yönlü ve orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Belirlenen bu sonuç araştırma katılımcılarının bilişsel esneklik düzeyleri arttıkça siyasal düşüncelerinin karmaşıklığının arttığı buna karşılık bilişsel kaçınma düzeylerinin arttığında ise siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin azaldığı biçiminde yorumlanabilir.

Bilişsel tarz odaklı pek çok çalışma bilişsel tarz ile ideolojik tutumların bağlantılı olduğunu göstermektedir (McClosky ve Chong, 1985; Rosenberg, 1987; Tetlock, 1984). Özellikle bireylerin benimsediği ideolojilerin bir bilişsel tarz olan bilişsel esneklikleri üzerinde etkisinin olduğunu bulgulayan birçok tartışma mevcuttur (Adorno vd., 1950, Jost vd., 2003a; Jost, 2017; Eysenck, 1954; Rokeach, 1948; Rokeach, 1954; Rokeach, 1960; Greenberg ve Jonas, 2003). Bu araştırmada belirlenen öğrencilerin siyasal düşünce karmaşıklıkları arttıkça bilişsel esneklikleri düzeylerinin de arttığı sonucu bu tartışmalara katkı sağlamıştır. Bilişsel esneklik ile bilişsel kaçınma arasındaki doğrudan ve anlamlı ilişki bulunmaktadır (Yavari ve Maroufi, 2022). Bu araştırmada da ilgili yazına koşut bir şekilde, araştırma katılımcılarının bilişsel esneklik düzeyleri arttıkça siyasal düşünce karmaşıklıklarının arttığı bilişsel kaçınma düzeyleri arttıkça ise siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca araştırmada katılımcıların siyasal düşüncenin karmaşıklık düzeyleri ile dışa dönüklük, uzlaşılabilirlik, öz disiplin/sorumluluk ve deneyime açıklık kişilik özellikleri

arasında pozitif buna karşılık duygusal tutarsızlık/nevrotizm kişilik özelliği arasında ise negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Araştırmada belirlenen bu sonuç katılımcıların dışa dönüklük, uzlaşılabilirlik, öz disiplin/sorumluluk ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin arttıkça siyasal düşüncelerinin karmaşıklığının da arttığı buna karşılık duygusal tutarsızlık/nevrotizm düzeyleri arttığında ise siyasal düşünce karmaşıklığının azaldığı şeklinde değerlendirilebilir.

Araştırmanın katılımcılarının bilişsel esneklik, bilişsek kaçınma, beş büyük faktör kişilik özellikleri ve siyasal düşüncenin karmaşıklık düzeyleri arasındaki bu anlamlı ilişkilerden yola çıkarak bu araştırmada bilişsel esneklik, bilişsek kaçınma ve beş büyük faktör kişilik özelliklerinden dışa dönüklük, deneyime açıklık ve duygusal dengesizlik/nevrotizm kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığının anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Bu bağlamda araştırma katılımcılarının bilişsel esneklik düzeyleri ile dışa dönüklük ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığını pozitif yönlü, bilişsel kaçınma düzeyleri ile nevrotizm/duygusal dengesizlik kişilik özelliğinin ise siyasal düşüncenin karmaşıklığını negatif yönlü ve anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur.

İlgili yazında biliş ihtiyacının bilişsel faaliyetlerden kaçınma ya da bilişsel faaliyetlere istekli olma noktasında önemli belirleyicilerden biri olduğu ifade edilmektedir. Bu noktada bireylerin biliş ihtiyacı arttıkça bilişsel faaliyetlere katılma istek ve motivasyonunun güçlenebileceği buna karşılık biliş ihtiyacı azaldıkça ise bilişsel faaliyetleri keyifli bulmama ve bu faaliyetlerden kaçınmanın artabileceği vurgulanmaktadır (Cacioppo vd., 1996).

Bir dizi çalışma bilişsel tarzların siyasi muhafazakârlıkla ilişkili olduğunu göstermektedir (Baron, 2020). Bu noktada bilişsel kapanma ihtiyacının bilişsel tarzların önemli göstergelerinden biri olduğu değerlendirilmektedir. Kruglanski'ye (2004) göre muhafazakârlar, liberallere kıyasla bilişsel kapalılığa daha fazla eğilim göstermektedir. Tetlock'a (1983a) göre, liberal olarak tanımlanan bireyler, muhafazakârlara kıyasla, çoklu perspektifler arasında bağlantı kurma ve düşünme eğilimlerini ifade eden daha yüksek düzeyde bütünleştirici karmaşıklık sergilemektedir. Ayrıca, muhafazakâr ideolojinin temel bir yönünü oluşturan hiyerarşik yapıların onaylanması, bilişsel tarz ile bir korelasyon sergilemektedir. Muhafazakârlar kalıplaşmış yargılar kullanma eğilimindeyken liberal olanlar yansıtma konusunda daha rahat olma eğilimindedir (Deppe vd., 2015). Liberaller ayrıca daha az alana bağımlı olma eğilimindedir ve derinlemesine düşünme olasılıkları daha yüksektir (Talhelm vd., 2015). Özetle tüm

bunlar bir arada değerlendirildiğinde biliş ihtiyacı ve bununla ilişkili olarak bilişsel kapanma ihtiyacının muhafazakârlar ile liberaller arasında önemli bir kırılım olduğu ve bu kırılımın bilişsel tarzların önemli belirleyicilerden biri olduğu söylenebilir.

Bu noktada biliş ihtiyacı ile bilişsel kapanma ihtiyacı arasında negatif yönlü anlamı ilişki örüntüleri bulunduğunu ortaya koyan çalışmalarında oldukça önemli olduğu düşünülmektedir (Webster ve Kruglanski, 1994). Bilişsel kapanmanın bilişsel esneklikle negatif bilişsel kaçınma ile ise pozitif yönlü güçlü bağları olduğu göz önünde bulundurulduğunda bilişsel kapanma eğilimi yüksek olan bireylerin bu eğilimlerinin farklı siyasal durumlarda derinlemesine düşünme, sorgulama ve analiz etmeye ket vurması bir başka ifadeyle bu bireylerin bilişsel olarak derinlemesine analizlerden kaçınmaları nedeniyle daha basit ve yalın siyasal düşünme setleri geliştirmeleri olasıdır. Buna karşılık bilişsel kapanma eğilimleri düşük olan ve bu eğilimleri nedeniyle karşılaştıkları siyasal durumlarda geniş bir perspektiften çok faktörlü derinlemesine analizler yapmayı tercih eden ve bu analizleri esnek ve yapıcı bir düşünme stiliyle kurgulayan bireylerin kavramsal olarak daha zengin ve analitik siyasal düşünce setleri geliştirmeleri beklenmektedir. Bunlara ek olarak siyasal anlamda biliş ihtiyacı yüksek olan bireylerin düşük olanlara nazaran daha liberal oldukları ifade edilmektedir. Bu noktada liberallerin (sol) bilişsel açıdan daha esnek ve analitik düşünen bununla birlikte muhafazakârların (çoğunlukla sağ) ise daha dar kapsamlı ve bütüncül düşünmeye yatkın oldukları (Talhelm vd., 2015) bulgusundan da hareketle siyasal anlamda yüksek biliş ihtiyacının liberal eğilim ile birlikte esnek ve çok yönlü düşünmeyi buna bağlı olarak da daha karmaşık siyasal düşünce setleri geliştirmeyi desteklemesi beklenen bir sonuçtur. Buna karşılık muhafazakârlığın ise düşük biliş ihtiyacı ile birlikte daha dar kapsamlı ve bütüncül düşünme eğilimini beslemesi buna bağlı olarak karmaşık düşünme süreçlerinden kaçınmayı artırması ve nihayetinde farklı siyasal bağlamlarda daha basit ve sınırlı siyasal düşünce setleri ortaya konulmasını beslemesi beklenmektedir.

Bilişsel esneklik ve bilişsel kaçınmanın siyasal düşüncenin karmaşıklığı üzerindeki bu yordayıcı rolünün yanında beş büyük faktör kişilik özelliklerinden dışa dönüklük ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığını pozitif bununla birlikte duygusal dengesizlik/nevrotizm kişilik özelliğinin ise negatif yönlü yordayıcı rolü de araştırma kapsamında analizlerle ortaya konulmuştur.

İlgili yazında kişilik özellikleri ile siyasal tutum, davranış ve inançlar arasındaki ilişki örüntülerine odaklanan çeşitli araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde kişilik özelliklerinin kuramsal ve görgül olarak siyasal tutum,

davranış ve inançlarla ilişkili olduğu ancak bu ilişkinin görece sınırlı olabildiği ifade edilmektedir (Weinschenk, 2017). Bunların yanında genetik faktörler ile kişilik özellikleri arasında önemli bağlar olduğu psikoloji yazınında vurgulanmaktadır (Burger, 2006). Bu vurguya uygun olarak, siyaset bilimi alanındaki akademisyenler genetik faktörlerin siyasi tutum ve davranışların şekillenmesinde önemli bir rol oynadığını ileri sürmektedir (Alford vd., 2005; Fowler vd., 2008; Hatemi vd., 2014). Günümüzde, büyük beşli kişilik özellikleri, özellikle de deneyime açıklık ve sorumluluk ile siyasi ideoloji arasında genetik bir bağlantı olduğu hipotezi akademik söylemde önemli olarak kabul edilmektedir (Gerber vd., 2010; Gerber vd., 2011; Mondak vd., 2010; Smith vd., 2011). Siyasal ideolojiler ile kişilik özellikleri anlamlı ilişki örüntüleri olduğunu ortaya koyan farklı araştırma sonuçları da bu önermeyi desteklemektedir (Hatemi ve Verhulst, 2015; Verhulst, vd., 2010; Verhulst vd., 2012). Özetle genetik faktörler ile önemli bağlar içerisinde bulunan kişilik özelliklerinin siyasi tutum, davranış ve inançlarla yoğun biçimde ilişki içerisinde bulunduğu ve bu noktada bireylerin sahip olduğu farklı kişilik özelliklerinin siyasi düşünme tarzlarını etkileyebileceği ifade edilebilir.

Bu araştırmada kişilik özellikleri beş büyük faktör (Big Five) kuramı bağlamında kavramsallaştırılmış ve bu noktada deneyime açıklık ile dışa dönüklük kişilik özelliklerinin artmasının bireylerin siyasi düşüncelerinin karmaşıklıklarını artırdığı bununla birlikte nevrozizm/duygusal dengesizlik kişilik özelliğinin ise bireylerin siyasi düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerini azalttığı bulunmuştur. Bu bulgunun değerlendirilmesinde biliş ihtiyacı ile beş büyük faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri ortaya koyan çalışmaların önemli olduğu düşünülmektedir. Biliş ihtiyacı yüksek olan bireylerin daha esnek, kapsamlı ve analitik düşünme süreçlerini tercih etmeleri ve bu tercihlerine bağlı olarak siyasi bağlamlarda da kavramsal açıdan çok boyutlu yani daha karmaşık (analitik) düşünme setleri geliştirmeleri olasıdır. Bu duruma ters açıdan bakıldığında ise biliş ihtiyacı düşük olan bireylerin daha yalın ve sınırlı düşünme süreçlerini tercih etmeleri ve bu tercihlerin etkisiyle de siyasi bağlamlarda kavramsal açıdan daha sınırlı ve basit düşünme setlerini geliştirmeleri beklenmektedir. Bunlarla birlikte biliş ihtiyacı ile deneyime açıklık kişilik özelliğinin pozitif yönlü ve anlamlı bir biçimde ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Fleischhauer vd., 2010; Sadowski ve Cogburn, 1997). Dahası biliş ihtiyacı en güçlü şekilde deneyime açıklık kişilik özelliğinin akıl ve merak süreçlerine odaklanan alt bileşenleriyle ilişkilidir (Fleischhauer vd., 2010; Mussel, 2010). Tüm bunlar bir arada değerlendirildiğinde biliş ihtiyacının deneyime açıklık ve bilişsel tarzdaki esneklik, kapsamlılık ve analitiklik ile olan pozitif

yönlü ilişkisiyle tutarlı bir biçimde deneyime açıklık kişilik özelliği arttıkça bireylerin daha kapsamlı ve kavramsal açıdan analitik siyasal düşünce setlerini geliştirmeleri beklenmekte ve bu beklenti araştırmaya sonuçlarıyla da tutarlılık göstermektedir.

Araştırma kapsamında beş büyük faktör (Big Five) kuramı bağlamında kişilik yapısının temel bileşenlerinden biri olan deneyime açıklık kişilik özelliğine benzer şekilde dışa dönüklük kişilik özelliğinin de siyasal düşüncenin karmaşıklığı ile pozitif yönlü ve anlamlı biçimde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dahası araştırma katılımcılarından elde edilen verilere dayalı olarak gerçekleştirilen analizler sonucunda dışa dönüklük kişilik özelliğinin siyasal düşüncenin karmaşıklığını pozitif yönlü ve anlamlı biçimde yordadığı bulunmuştur. Bu bulguya dayalı olarak genç yetişkinlerin dışa dönüklük kişilik özelliği arttıkça siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin de artmasının bekleneceği söylenebilir. İlgili yazında dışa dönüklük kişilik özelliği ile siyasal ideolojiler arasındaki ilişkilere yönelik birbirinden farklı sonuçlar ortaya koyan araştırmalar mevcuttur. Bu noktada bazı araştırmalarda dışa dönüklük kişilik özelliği ile siyasal ideolojilerin ilişkisiz olduğu ifade edilmektedir (Alford vd., 2005; Mondak vd., 2010; Schoen ve Schumann, 2007). Buna karşılık bu özelliğin sağ siyasal ideoloji ile ilişkili olduğunu ortaya koyan araştırma sonuçları da mevcuttur (Carney vd., 2008; Fatke, 2017). Bu noktada Barbaranelli ve arkadaşları (2007) dışa dönüklük kişilik özelliğinin sağ partilere oy vermeyi yordadığını ifade etmektedir.

Bu araştırma sonuçlarının yanı sıra, dışa dönüklük kişilik özelliğine ilişkin kuramsal önermeler ile bu kişilik özelliğinin canlılık, neşe, coşku, sosyallik, uçarılık ve sosyal aktivite gibi karakteristik özelliklere sahip olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca insan odaklılık bu kişilik özelliğinin önemli bileşenlerinden birini oluşturmaktadır (Stevens ve Ash, 2001). Bireylerin siyasal bağlamdaki düşünceleri üzerinde önemli düzeyde etkili olabileceği değerlendirilen sosyal katılım da dışa dönüklük kişilik özelliği ile ilişkili önemli faktörlerdendir (McCrae ve Costa, 1985). Dışa dönüklük kişilik özelliği yüksek bireylerin liderlik yeteneklerine, problem çözme becerilerine ve yeni deneyimlere açıklığa sahip oldukları da ifade edilmektedir (Zopiatis ve Constanti, 2012). Dışa dönüklük ile ilgili tüm bunlar bir arada değerlendirildiğinde dışa dönüklük kişilik özelliğinin sahip olduğu bu niteliklerin bireylerin siyasal bağlamda daha derinlemesine düşünme, sorgulama ve analiz etmeyi besleyebileceği ve böylece bu bireylerin daha karmaşık (analitik) siyasal düşünce setleri geliştirmelerini kolaylaştırabileceği düşünülmektedir. Bu yönüyle araştırma kapsamında dışa dönüklük kişilik özelliği ile siyasal düşüncenin karmaşıklığı arasındaki yordayıcı ilişkilere yönelik bulgular bu

bağlamdaki araştırma sonuçları görece sınırlı olsa da özellikle yazındaki kuramsal önermeler ile tutarlı gözükmektedir.

Genç yetişkinlerin beş büyük faktör (big five) kişilik kuramına dayalı olarak kavramsallaştırılan kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığını yordayıp yordadığını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada; deneyime açıklık ve dışa dönüklük ile beraber duygusal dengesizlik/nevrotizm kişilik özelliğinin de siyasal düşüncenin karmaşıklığını anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu noktada deneyime açıklık ve dışa dönüklük kişilik özellikleri siyasal düşüncenin karmaşıklığını pozitif yönlü yordarken, duygusal dengesizlik/nevrotizm kişilik özelliği negatif yönlü olarak yordamaktadır. Bu bulguya dayalı olarak genç yetişkinlerin “duygusal dengesizlik/nevrotizm” kişilik özelliği arttıkça siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin azalmasının bekleneceği söylenebilir. Bu bulguyu değerlendirmek üzere duygusal dengesizlik/nevrotizm kişilik özelliği ile siyasal düşüncenin karmaşıklığı arasındaki ilişkilere yönelik araştırma sonuçlarına bakıldığında bu ilişkileri doğrudan ve net biçimde ortaya koyan araştırma sonuçları oldukça sınırlıdır. Bu noktada duygusal dengesizlik/nevrotizm ile siyasal ideolojiler arasındaki ilişkiler konusunda net bir bulguya rastlanmadığı farklı çalışmalarda vurgulanmaktadır (Caprara vd., 1999, 2002, 2006). Bununla birlikte Türk örnekleme ile yürütülen çalışmalarda duygusal dengesizlik/nevrotizm kişilik özelliğinin aşırı sol ve ılımlı sol siyasal ideolojiye sahip grupları, aşırı sağ ve ılımlı sağ gruplarından ayıran bir yordayıcı olduğu ifade edilmektedir. Bu çalışmada aşırı sağ grubunun ise duygusal dengesizlik/nevrotizm kişilik özelliği puanının en yüksek, ılımlı sağ grubun ise en düşük olduğu bulunmuştur (Church, 2000; Lynn ve Martin, 1995). Türk örnekleminde, aşırı grupların duygusal dengesizlik puanlarının yüksek olması bu bireylerin ideolojilerine daha bağlı olmaları ve buna bağlı olarak farklı ideolojilerle kolay kolay uzlaşmama eğiliminde olmalarından kaynaklanabilir. Bu bireylerin sahip oldukları kişilik özelliklerinin etkisi ile duygusal tepkilerinin de tutarsız olma eğiliminde olması beklenmektedir. Eysenck’in (1954) duygusal dengesizlikle tutuculuk arasında olumlu bir ilişki beklediği önermesi de göz önünde bulundurularak tüm bunlar bir arada değerlendirildiğinde, duygusal dengesizlik/nevrotizm kişilik özelliği yüksek bireylerin siyasal bağlamda daha derinlemesine düşünme, sorgulama ve analiz etmeyi tercih etme ve böylece daha karmaşık (analitik) siyasal düşünce setleri geliştirmek yerine daha basmakalıp, katı ve sınırlı siyasal düşünme setleri geliştirme ve böylece daha az karmaşık siyasal düşüncelere sahip olma ile sonuçlanabileceği düşünülmektedir.

Bu noktada duygusal istikrar olarak da bilinen duygusal dengesizlik/nevrotizm, bireylerin strese karşı direncini belirlemektedir. Yüksek duygusal dengeye sahip kişiler kendine güvenen, sabırlı ve sakin bireyler olma eğiliminde olmaktadır. Buna karşılık duygusal dengesi düşük olan bireyler ise kötümser, endişeli ve huzursuz olma eğilimindedir (Robbins ve Judge, 2007). Nevrotiklik, duygusal denge boyutunun olumsuz tarafını temsil etmekte ve genellikle öfke, kaygı, güvensizlik ve iç çatışma gibi özelliklerle ilişkilendirilmektedir (Somer vd., 2002). Nevrotiklik düzeyi yüksek bireyler genellikle sağlıklı ilişkiler kurmaktan kaçınır, ilişkileri sürdürmekte zorlanır ve stresli durumlarla duygusal olarak başa çıkma eğilimindedir (Bruck ve Allen, 2003). McCrae ve Costa (1987) tarafından yapılan bir çalışmada, nevrotiklik puanları yüksek olan bireylerin genellikle öfkeli, güvensiz, kaygılı ve aşırı öz değerlendirici olma eğiliminde oldukları görülmüştür. Bu bireyler stres ve zorluklardan daha fazla zarar görme eğilimindedir ve psikolojik rahatsızlıklara daha yatkındır. Tüm bunlarla birlikte duygusal dengesizlik/nevrotizm bireylerin değişime ve farklılığa tolerans gösterme düzeylerini etkilemekte ve bu noktada yüksek düzeyde duygusal dengesizlik/nevrotizm bireylerin değişime, farklılığa ve çeşitliliğe toleranslarını sınırlamaktadır. Duygusal dengesizlik/nevrotizm kişilik özelliği ile ilgili tüm bu kuramsal önermeler bir arada değerlendirildiğinde, duygusal dengesizlik/nevrotizm kişilik özelliği yüksek bireylerin endişeli, huzursuz, kaygılı, aşırı öz değerlendirici, farklılığa toleransı düşük ve değişime kapalı/muhafazakâr bireyler olmaları beklenen bir durumdur. Bu durumda bireylerin siyasal bağlamda daha sınırlı, kapalı, tek yönlü ve yalın düşüncelerini besleyebileceği ve böylece bu bireylerin daha az karmaşık ve analitik olmaktan uzak siyasal düşünce setleri geliştirmeleri ile sonuçlanabileceği düşünülmektedir. Bu yönüyle araştırma kapsamında duygusal dengesizlik/nevrotizm kişilik özelliği ile siyasal düşüncenin karmaşıklığı arasındaki yordayıcı ilişkilere yönelik bulgular bu bağlamdaki araştırma sonuçları oldukça sınırlı olsa da özellikle ilgili yazındaki kuramsal önermeler ile tutarlı gözükmektedir.

Genç yetişkinlerin kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığını yordayıp yordadığını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada beş büyük faktör (big five) kişilik kuramına dayalı olarak kavramsallaştırılan kişilik özellikleri ile siyasal düşüncenin karmaşıklığı arasındaki yordayıcı ilişkilere yönelik bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, dışa dönüklük ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığını pozitif, duygusal dengesizlik/nevrotizmin ise negatif yönlü ve anlamlı bir biçimde yordadığı görülmektedir. Bunların yanında bu araştırma kapsamında

yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özelliklerinin ise siyasal düşüncenin karmaşıklığını anlamlı biçimde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Tüm bu sonuçlar ilgili yazında doğrudan bağlamda yürütülen araştırmaların sayısı oldukça sınırlı olsa da kişilik ve siyasal düşüncenin karmaşıklığına ilişkin kuramsal önermeler ile oldukça tutarlı gözükmemektedir ancak bu bulgular değerlendirilirken, kişilik özellikleri ile siyasal düşüncenin karmaşıklığı arasındaki bu ilişkinin karmaşık ve çok yönlü olabileceğinin göz önünde bulundurulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Çünkü siyasal ideoloji ile kişilik arasında net, doğrudan ve tutarlı ilişkilerin olduğunu söylemek pek mümkün gözükmemektedir. Hatta bu noktada bazı araştırmalarda kişilik ile ideolojilerin ilişkili olmadığını ortaya koyan bulgular ayrıca dikkat çekicidir (Carney vd., 2008).

Sonuçlar

- Araştırmada erkek öğrencilerin siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin kadın öğrencilerden anlamlı bir biçimde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Araştırmada üniversite öğrencisi katılımcıların siyasal düşüncelerinin karmaşık düzeylerinin aylık ortalama harcama miktarı artıka anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir.
- Araştırmada üniversite öğrencisi katılımcıların siyasal düşüncenin karmaşıklığına ilişkin puanlarının sahip olunan siyasal ideolojiye göre anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir.
- Araştırmada üniversite öğrencisi katılımcıların bilişsel esneklik ve bilişsel kaçınma puanlarının sahip olunan siyasal ideolojiye göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı belirlenmiştir.
- Araştırmada üniversite öğrencisi katılımcıların uzlaşılabilirlik ve deneyime açıklık kişilik özellikleri puanlarının sahip olunan siyasal ideolojiye göre anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir.
- Araştırmada üniversite öğrencisi katılımcıların dışa dönüklük, öz disiplin sorumluluk, duygusal dengesizlik kişilik özellikleri puanlarının sahip olunan siyasal ideolojiye göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı belirlenmiştir.
- Araştırmada üniversite öğrencisi katılımcıların siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin bilişsel esneklik tarafından anlamlı bir biçimde pozitif yönlü olarak yordandığı belirlenmiştir.

- Araştırmada üniversite öğrencisi katılımcıların siyasal düşüncelerinin karmaşıklık düzeylerinin bilişsel kaçınma tarafından anlamlı bir biçimde negatif yönlü olarak yordandığı belirlenmiştir.
- Araştırmada bağımsız değişken rolüne sahip olan dışa dönüklük, deneyime açıklık ve duygusal dengesizlik/nevrotizm, değişkenlerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığı bağımlı değişkeni üzerindeki yordayıcı etkilerinin görece önem sırasının deneyime açıklık, duygusal dengesizlik/nevrotizm ve dışa dönüklük biçiminde olduğu da belirlenmiştir.
- Araştırmada katılımcıların siyasal düşüncenin karmaşıklığı, bilişsel esneklik ve bilişsel kaçınma düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Araştırmada belirlenen anlamlı ilişkinin siyasal düşüncenin karmaşıklığı ile bilişsel esneklik arasında pozitif yönlü iken, bilişsel kaçınma arasında negatif yönlü ve orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Öneriler

Araştırma bağlamında genç yetişkinlerde bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığının anlamlı birer yordayıcısı olup olmadığı nicel araştırma yöntemleri ile belirlenmiştir. İleride yapılacak çalışmalarda nitel araştırma desenleri kullanılarak genç yetişkinliklerin bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve kişilik özellikleri ile siyasal düşüncenin karmaşıklıkları kapsamlı ve derinlemesine belirlenebilir.

Araştırmada genç yetişkinlerin kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığının anlamlı birer yordayıcısı olup olmadığı beş büyük faktör kişilik kuramı vasıtası ile belirlenmiştir. İleride yapılacak çalışmalarda yordacılar olarak beş büyük faktör kişilik kuramının yanında HEXACO ve karanlık üçlü kuramları da tercih edilebilir.

Araştırma kapsamında bilişsel esneklik ve bilişsel kaçınmanın siyasal düşüncenin karmaşıklığının anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığı belirlenmiştir. Bilişsel esneklik ve kaçınma dışında farklı bilişsel tarzlar araştırma sürecine dâhil edilerek siyasal düşünce karmaşıklığındaki değişimler belirlenebilir.

Araştırmada üniversite seviyesinde öğrenim gören öğrenciler örneklem grubunu oluşturmaktadır. İleride yapılacak araştırmalarda farklı örneklem grupları araştırma süreçlerine dâhil edilerek örneklem grupları arası karşılaştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Adorno, T. W., Frenkel-Brunswik, E., Levinson, D. J., & Sanford, R. N. (1950). *1950 The authoritarian personality*. Harper.
- Aichholzer, J., & Zandonella, M. (2016). Psychological bases of support for radical right parties. *Personality and Individual Differences*, 96, 185-190.
- Akyay, A. (2016). *Endişe ve anksiyete ölçeği, problemlere karşı olumsuz tutum ölçeği ve bilişsel kaçınma ölçeği, Türkçe uyarlanması, geçerliliği ve güvenirliliği*. [Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Alford, J. R., Funk, C. L., & Hibbing, J. R. (2005). Are political orientations genetically transmitted?. *American political science review*, 99(2), 153-167.
- Alkan, N. (2006). *Reliability and validity of the Turkish version of the Big Five Inventory*. [Unpublished manuscript]. Atılım Üniversitesi.
- Altemeyer, B. (1998). The other “authoritarian personality.” In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 30, pp. 47-92). Academic Press.
- Altemeyer, B. (2006). *The authoritarians*. Winnipeg.
- Altemeyer, R.A. (1988). *Enemies of freedom: Understanding right-wing authoritarianism*. Jossey-Bass.
- Altemeyer, R.A. (1996). *The authoritarian specter*. Harvard University Press.
- Arslantürk, G. ve Dönmez, A. (2019). Siyasal ideolojilerin değerler ve bilişsel karmaşıklık düzeyi açısından karşılaştırılması. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 69-90.
- Ashton, M. C., Lee, K., & De Vries, R. E. (2014). The HEXACO Honesty-Humility, agreeableness, and emotionality factors: A review of research and theory. *Personality and Social Psychology Review*, 18(2), 139-152.
- Atak, H., Syed, M., Çok, F. ve Tonga, Z. (2016). Yeni bir nöropsikolojik kavram olarak tamamlanma ihtiyacı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(3), 290-299. <http://doi.org/10.18863/pgy.238190>
- Aydoğan, E. (2021). *Kişilik, kültür, sağ kanat yetkeçiliği, siyasal ideoloji ve adil dünya inancı arasındaki ilişkiler* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.

- Bagdasarov, Z. (2009). *Developing and validating a measure of cognitive complexity: The role of cognitive complexity in processing of health messages*. Rutgers The State University of New Jersey-New Brunswick.
- Barbaranelli, C., Caprara, G. V., Vecchione, M., & Fraley, C. R. (2007). Voters' personality traits in presidential elections. *Personality and Individual Differences, 42*(7), 1199-1208.
- Bardavit, M. (2007). *Kişilik yapılarının-stresi değerlendirme, stresle başa çıkmayaklaşımları, algılanan stres ve iş doyumunu üzerinde olan etkisinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Baron, J. (2020). Religion, cognitive style, and rational thinking. *Current Opinion in Behavioral Sciences, 34*, 64-68.
- Barrick, M.R., & Mount, M.K. (1991). The Big Five Personality Dimensions and Job Performance: A Meta-Analysis. *Personnel Psychology, 44*(1), 1-26
- Barrick, M.R., Stewart, G.L. & Piotrowski, M. (2002). 'Personality and Job Performance: Test of the Mediating Effects of Motivation Among Sales Representatives'. *Journal of Applied Psychology, 87*(1), 43-51.
- Bauer, P. C., Barberá, P., Ackermann, K., & Venetz, A. (2017). Is the left–right scale a valid measure of ideology? *Political Behavior, 39*(3), 553-583. <https://doi.org/10.1007/s11109-016-9368-2>
- Benoit, K., & Laver, M. (2006). *Party policy in modern democracies*. Routledge.
- Bergeron, T., & Galipeau, T. (2021). The political implications of personality in Canada. *Canadian Journal of Political Science, 54*(2), 292–315. <https://doi.org/10.1017/S0008423921000251>
- Bieri, J. (1955). Cognitive complexity-simplicity and predictive behavior. *Journal of Abnormal and Social Psychology, 51*, 263-268.
- Bieri, J. B., Atkins, A. L., Briar, S., Leaman, R. L., Miller, H., & Tripodi, T. (1966). *Clinical and social judgment: The discrimination of behavioral information*. Wiley.
- Bilgic, B. S., Sonmez, A. O., & Erdogan, A. (2021). Cognitive emotion regulation strategies and cognitive flexibility levels in high school students subjected to peer bullying. *Medical Bulletin of Haseki/Haseki Tıp Bülteni, 59*(5), 393-399.

- Bitlisli, F., Dinç, M. Çetinceli, E. ve Kaygısız, Ü. (2013). Beş Faktör Kişilik Özellikleri ile Akademik Güdülenme İlişkisi: Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Süleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 18(2), 459-480.
- Blais, J., & Pruyers, S. (2017). The power of the dark side: Personality, the dark triad, and political ambition. *Personality and Individual Differences*, 113, 167–172. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.03.029>
- Bono, J. E., Boles, T. L., Judge, T. A., & Lauver, K. J. (2002). The role of personality in task and relationship conflict. *Journal of personality*, 70(3), 311-344.
- Braungart, R. G. (1986). Moderate-extreme and left-right sources of youth politics: A typology. *Journal of Political and Military Sociology*, 14, 199-213.
- Bruck, C.S., & Allen, T.D. (2003). The relationship between big five personality traits, negative affectivity, type a behavior, and work-family conflict. *Journal of Vocational Behavior*, 63, 457-472.
- Buechner, B. M., Clarkson, J. J., Otto, A. S., Hirt, E. R., & Ho, M. C. (2021). Political ideology and executive functioning: The effect of conservatism and liberalism on cognitive flexibility and working memory performance. *Social Psychological and Personality Science*, 12(2), 237-247.
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik*. Kaknüs.
- Butler, J. C. (2000). Personality and emotional correlates of right-wing authoritarianism. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 28(1), 1-14. <https://doi.org/10.2224/sbp.2000.28.1.1>
- Cacioppo, J. T., Petty, R. E., Feinstein, J. A., & Jarvis, W. B. G. (1996). Dispositional differences in cognitive motivation: The life and times of individuals varying in need for cognition. *Psychological bulletin*, 119(2), 197-253.
- Calogero, R. M., Bardi, A., & Sutton, R. M. (2009). A need basis for values: Associations between the need for cognitive closure and value priorities. *Personality and Individual Differences*, 46(2), 154-159.
- Cañas, J. J., Fajardo, I. ve Salmeron, L. (2006). Cognitive flexibility. *International Encyclopedia of Ergonomics and Human Factors*, 1, 297-301.
- Caprara, G. V., & Zimbardo, P. G. (2004). Personalizing politics: a congruency model of political preference. *American psychologist*, 59(7), 581-594.

- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., & Zimbardo, P. (2002). When parsimony subdues distinctiveness: Simplified public perceptions of politicians' personality. *Political Psychology, 23*, 77-96.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., & Zimbardo, P. G. (1999). Personality profiles and political parties. *Political Psychology, 20*(1), 175-197.
- Caprara, G. V., Schwartz, S., Capanna, C., Vecchione, M., & Barbaranelli, C. (2006). Personality and politics: Values, traits, and political choice. *Political Psychology, 27*(1), 1-28.
- Caprara, G. V., Vecchione, M., Barbaranelli, C., & Fraley, R. C. (2007). When likeness goes with liking: The case of political preference. *Political Psychology, 28*(5), 609-632.
- Carney, D. R., Jost, J. T., Gosling, S. D., & Potter, J. (2008). The secret lives of liberals and conservatives: Personality profiles, interaction styles, and the things they leave behind. *Political Psychology, 29*(6), 807-840.
- Church, A. T. (2000). Culture and personality: Toward an integrated cultural trait psychology. *Journal of Personality, 69*, 651-703.
- Claessens, S., Fischer, K., Chaudhuri, A., Sibley, C. G., & Atkinson, Q. D. (2020). The dual evolutionary foundations of political ideology. *Nature Human Behaviour, 4*(4), 336-345. <https://doi.org/10.1038/s41562-0200850-9>
- Clarkson, J.J., Chambers, J.R., Hirt, E.R., Otto, A.S., Kardes, F.R., & Leone, C. (2015). The self-control consequences of political ideology. *Proceedings of the National Academy of Sciences, 112*(27), 8250–8253.
- Conover, P. J., & Feldman, S. (1981). The origins and meaning of liberal/conservative self-identifications. *American Journal of Political Science, 617-645*.
- Conover, P. J., & Feldman, S. (1984). How people organize the political world: A schematik model. *American Journal of Political Science, 28*, 95-126.
- Converse, P.E. (2006). Democratic theory and electoral reality. *A Journal of Politics and Society, 18*(1-6), 75-104.
- Cooper, C. A., Golden, L., & Socha, A. (2013). The big five personality factors and mass politics. *Journal of Applied Social Psychology, 43*(1), 68-82.
- Costa Jr, P. T., & McCrae, R. R. (2008). The revised NEO personality inventory (NEOPI-R). In G. J. Boyle, G. Matthews & D. H. Saklofske (Eds.), *The SAGE handbook of personality theory and assessment: Personality measurement and testing* (volume 2) (pp. 179-198). Sage.

- Costa, P. T. Jr., & McCrae, R. R. (1985). *The NEO personality inventory*. Psychol Assess.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1987). Personality assessment in psychosomatic medicine. *Advances in psychosomatic medicine, 17*, 71-82.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Revised NEO personality inventory (NEO PI-R) and NEO five-factor inventory (NEO-FFI) professional manual. Psychological Assessment Resources.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R., & Corinna E. Löckenhoff. (2019). Personality across the Life Span. *Annual Review of Psychology, 70*(1), 423-48.
- Costa, P. T., Jr., & McCrae, R. R. (1995). Solid ground in the wetlands of personality: A reply to Block. *Psychological Bulletin, 117*, 216-220.
- Cottam, M., Dietz-Uhler, B. Mastors, E., & Preston, T. (2004). *Introduction to political psychology*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Cox, K.S. (1980). *The effects of second-language study on the cognitive flexibility of freshman university students* [Doktora Tezi]. The Ohio State University.
- Cronkite, R. C., & Moos, R. H. (1995). Life context, coping processes, and depression. In E. E. Beckham & W. R. Leber (Eds.), *Handbook of depression*, (pp. 569-587). Guilford Press.
- Çiçek, İ. ve Aslan, A. E. (2020). Kişilik ve beş faktör kişilik özellikleri: Kuramsal bir çerçeve. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 10*(1), 137-147.
- Deak, G. O. (2003). The Development of Cognitive Flexibility And Language Abilities. *Advances In Child Development and Behavior, 31*, 273-328.
- Dennis, J. P., & Wal, J. S. V. (2010). The cognitive flexibility inventory: Instrument development and estimates of reliability and validity. *Cognitive Therapy and Research, 34*(3), 241-253.
- Deppe, K.D., Gonzalez, F. J., Neiman, J. L., Jacobs, C., Pahlke, J., Smith, K. B., & Hibbing, J. R. (2015). Reflective liberals and intuitive conservatives: A look at the Cognitive Reflection Test and ideology. *Judgment and Decision Making, 10*(4), 314-331.
- Digman, J. M. (1990). Personality structure: Emergence of the five-factor model. *Annual Review of Psychology, 41*(1), 417-440.
- Digman, J. M. (1997). Higher-order, factors of the Big Five. *Journal of Personality and Social Psychology, 73*, 1246-1256.

- Dirik, G. ve Şahin, G. (2008). Kişilik özellikleri, hostalite (düşmanlık, öfke) ve sosyal desteğin miyokard infarktüsü (kalp krizi) geçiren hastaların kaygı ve depresyon düzeyleri ile ilişkisi. *U.Ü. Fen ve Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(15), 249-266.
- Dollinger, S. J., Leong, F. T., & Ulicni, S. (1996). On traits and values: With special reference to openness to experience. *Journal of Research in Personality*, 30, 23-41.
- Duckitt, J. (2001). A dual-process cognitive-motivational theory of ideology and prejudice. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 33, pp. 41-113). Academic Press.
- Duckitt, J. (2015). Authoritarian personality. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 2(2), 255–261. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.24042-7>
- Dugas, M. J., & Robichaud, M. (2007). *Cognitive-behavioral treatment for generalized anxiety disorder: From science to practice*. Routledge.
- Duriez, B., & Soenens, B. (2006). Personality, identity styles and authoritarianism: An integrative study among late adolescents. *European Journal of Personality*, 20(5), 397-417. <https://doi.org/10.1002/per.589>
- Ekehammar, B., Akrami, N., Gylje, M., & Zakrisson, I. (2004). What matters most to prejudice: Big five personality, social dominance orientation, or right-wing authoritarianism? *European Journal of Personality*, 18(6), 463-482.
- Ekstrom, P. D., & Federico, C. M. (2019). Personality and political preferences over time: Evidence from a multiwave longitudinal study. *Journal of Personality*, 87(2), 398-412. <https://doi.org/10.1111/jopy.12398>
- Eysenck, H. J. (1954). *The psychology of politics* (Vol. 2). Transaction publishers.
- Fatke, M. (2017). Personality traits and political ideology: A first global assessment. *Political Psychology*, 38(5), 881-899.
- Feather, N. T. (1979). Value correlates of conservatism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 1617-1630.
- Feldman, S. (1988). Structure and consistency in public opinion: The role of core beliefs and values. *American Journal of Political Science*, 32, 416-440.
- Feldman, S., & Steenbergen, M. R. (2001). The humanitarian foundation of public support for social welfare. *American Journal of Political Science*, 658-677.

- Fiske, S. T., Lau, R. R., & Smith, R. A. (1990). On the varieties and utilities of political expertise. *Social Cognition*, 8(1), 31-48.
- Fleischhauer, M., Enge, S., Brocke, B., Ullrich, J., Strobel, A., & Strobel, A. (2010). Same or different? Clarifying the relationship of need for cognition to personality and intelligence. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(1), 82-96.
- Fletcher, G. J. O., Grigg, F., & Bull, V. (1988). The organization and accuracy of personality impressions: Neophytes versus experts in trait attribution. *New Zealand Journal of Psychology*, 17(2), 68-77.
- Fowler, J. H., Baker, L. A., & Dawes, C. T. (2008). Genetic variation in political participation. *American Political Science Review*, 102(2), 233-248.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. McGraw Hill.
- Gallagher, D.J. (1990). Extraversion, neuroticism and appraisal of stressful academic events. *Journal of Personality and Individual Differences*, 11, 1053-1057.
- Gerber, A. S., Huber, G. A., Doherty, D., Dowling, C. M., & Ha, S. E. (2010). Personality and political attitudes: Relationships across issue domains and political contexts. *American Political Science Review*, 104(1), 111-133.
- Gerber, A. S., Huber, G. A., Doherty, D., Dowling, C. M., Raso, C., & Ha, S. E. (2011). Personality traits and participation in political processes. *The Journal of Politics*, 73(3), 692-706.
- Goldberg, L. R. (1981). Language and individual differences: the search for universals in personality lexicons. In *Review of Personality and Social Psychology*, çev. L. Wheeler, 2: 1415. Beverly Hills, Sage
- Goldstein, K. M., & Blackman, S. (1978). Assessment of Cognitive Style. In P. McReynolds (Ed.), *Advances in psychological assessment*, (Vol. 4., pp. 462-525). Jossey-Bass Publishers.
- Goren, P. (2004). Political sophistication and policy reasoning: A reconsideration. *American Journal of Political Science*, 48(3), 462-478.
- Gosling, S. D., Rentfrow, P. J., & Swann Jr, W. B. (2003). A very brief measure of the Big-Five personality domains. *Journal of Research in personality*, 37(6), 504-528.

- Gosselin, P., Langlois, F., Freeston, M. H., Ladouceur, R., Dugas, M. J., & Pelletier, O. (2002). Le questionnaire d'évitement cognitif (QEC): Développement et validation auprès d'adulte et d'adolescents. *Journal de Thérapie Comportementale et Cognitive*, 12, 24-37.
- Granello, D. H. (2010). Cognitive complexity among practicing counselors: How thinking changes with experience. *Journal of Counseling and Development*, 88, 92-100.
- Greenberg, J., & Jonas, E. (2003). Psychological motives and political orientation--the left, the right, and the rigid: comment on Jost et al.(2003). *Psychological Bulletin*, 129(3), 376-382.
- Gründl, J., & Aichholzer, J. (2018). Uncertainty avoidance and right-wing populism. *Presentation prepared for Annual Meeting of the International Society of Political Psychology (ISPP 2018), San Antonio (TX), 4–7 July 2018.*
- Hamill, R., Lodge, M., & Blake, F. (1985). The breadth, depth, and utility of class, partisan, and ideological schemata. *American Journal of Political Science*, 29, 850-870.
- Hasta, D. (2002). *Yetkeci kişilik ve siyasal düşünce karmaşıklığı ile siyasal ideoloji arasındaki ilişki* [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Hasta, D. ve Dönmez, A. (2009). Yetkecilik ve bilişsel karmaşıklık düzeyi ile siyasal ideoloji arasındaki ilişki. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(64), 19-29.
- Hatemi, P. K., Medland, S. E., Klemmensen, R., Oskarsson, S., Littvay, L., Dawes, C. T., . . . Martin, N. G. (2014). Genetic Influences on political ideologies: Twin analyses of 19 measures of political ideologies from five democracies and genome-wide findings from three populations. *Behavior Genetics*, 44(3), 282–294.
- Hatemi, P., & Verhulst, B. (2015). Political attitude develop independently of personality traits. *PLoS One*, 10(7), Article e0134072. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0134072>
- Heaven, P. C., & Bucci, S. (2001). Right-wing authoritarianism, social dominance orientation and personality: An analysis using the IPIP measure. *European Journal of Personality*, 15(1), 49-56.

- Hirsh, J. B., DeYoung, C. G., Xu, X., & Peterson, J. B. (2010). Compassionate liberals and polite conservatives: Associations of agreeableness with political ideology and moral values. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(5), 655-664. <https://doi.org/10.1177/0146167210366854>
- Hodson, G., & Sorrentino, R. M. (1999). Uncertainty orientation and the Big Five personality structure. *Journal of Research in Personality*, 33, 253-261.
- Ionescu, T. (2011). Exploring the nature of cognitive flexibility. *New Ideas in Psychology*, 30(2), 190-200.
- Jacoby, W. G. (1991). Ideological identification and issue attitudes. *American Journal of Political Science*, 35, 178-205.
- John, O. P., Donahue, E. M., & Kentle, R. L. (1991). Big five inventory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 6, 235-256.
- Johnson, J. A., & Ostendorf, F. (1993). Clarification of the five-factor model with the abridged big five dimensional circumplex. *Journal of personality and social psychology*, 65(3), 563.
- Jonason, P. K. (2014). Personality and politics. *Personality and Individual Differences*, 71, 181-184.
- Jost, J. T. (2006). The end of the end of ideology. *American psychologist*, 61(7), 651-670.
- Jost, J. T. (2017). Ideological asymmetries and the essence of political psychology. *Political Psychology*, 38(2), 167-208.
- Jost, J. T. (2021). *Left and right. The psychological significance of a political distinction*. Oxford University Press.
- Jost, J. T., Federico, C. M., & Napier, J. L. (2009). Political ideology: Its structure, functions, and elective affinities. *Annual Review of Psychology*, 60(1), 307-337.
- Jost, J. T., Glaser, J., Kruglanski, A. W., & Sulloway, F. J. (2003a). Political conservatism as motivated social cognition. *Psychological bulletin*, 129(3), 339.
- Jost, J. T., Glaser, J., Kruglanski, A. W., & Sulloway, F. J. (2003b). Exceptions that prove the rule--Using a theory of motivated social cognition to account for ideological incongruities and political anomalies: Reply to Greenberg and Jonas (2003).
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1972). *Sosyal değişimin psikolojik boyutları*. Türk Sosyal Bilimler Derneği.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1973). *Gençlerin tutumları kültürlerarası bir karşılaştırma*. Sevinç.
- Kelly, G. A. (1955). *The psychology of personal constructs*. Norton.

- Kinder, D. R. (1998). Opinion and action in the realm of politics. In D. T. Gilbert, S. T. Fiske, & G. Lindzey (Eds.), *The handbook of social psychology* (pp. 778-867). McGraw-Hill.
- Knight, K. (1999). Liberalism and conservatism. In J. P. Robinson, P. R. Shaver, & L. S. Wrightsman (Eds.), *Measures of social psychological attitudes, Vol. 2. Measures of political attitudes* (pp. 59-158). Academic Press.
- Kruglanski, A. W. (2004). *The psychology of closed mindedness*. Psychology Press.
- Kruglanski, A. W., & Ajzen, I. (1983). Bias and error in human judgment. *European Journal of Social Psychology, 13*(1), 1-44.
- Kruglanski, A. W., & Webster, D. M. (1996). Motivated closing of the mind: Seizing and freezing. *Psychological review, 103*(2), 263-283.
- Lau, R. R., & Redlawsk, D. P. (2001). Advantages and disadvantages of cognitive heuristics in political decision making. *American journal of political science, 95*1-971.
- Lavine, H., Thomsen, C. J., & Gonzales, M. H. (1997). A shared consequences model of the development of inter-attitudinal consistency: The influence of values, attitude-relevant thought, and expertise. *Journal of Personality and Social Psychology, 72*, 735-749.
- Lee, K., Ashton, M. C., Ogunfowora, B., Bourdage, J. S., & Shin, K. H. (2010). The personality bases of socio-political attitudes: The role of honesty-humility and openness to experience. *Journal of Research in Personality, 44*(1), 115-119. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2009.08.007>
- Liebert, M. L., & Spiegler, M. D. (1990). *Personality strategies and issues*. Brooks/Cole Publishing Company.
- Lippa, R., & Arad, S. (1999). Gender, personality, and prejudice: The display of authoritarianism and social dominance in interviews with college men and women. *Journal of Research in Personality, 33*, 463-493.
- Ludeke, S.G., & Larsen, E.G. (2017). Problems with the big five assessment in the world values survey. *Personality and Individual Differences, 112*, 103-5.
- Lynn, R., & Martin, T. (1995). National differences for thirty-seven nations in extraversion, neuroticism, psychoticism and economic demographic and other correlates. *Personality and Individual Differences, 19*, 403-406.

- Maddox, W. T., & Markman, A. B. (2010). The motivation–cognition interface in learning and decision making. *Current Directions in Psychological Science*, *19*(2), 106-110. <https://doi.org/10.1177/0963721410364008>
- Martin, M. M., & Anderson, C. M. (1996). Communication traits: A cross-generalization investigation. *Communication Research Reports*, *13*(1), 58-67.
- Martin, M. M., & Anderson, C. M. (1998). The cognitive flexibility scale: Three validity studies. *Communication Reports*, *11*(1), 1-9.
- Martin, M. M., & Rubin, R. B. (1995). A new measure of cognitive flexibility. *Psychological Reports*, *76*(2), 623-626.
- McAdams, D. P., & Olson, B. D. (2010). Personality development: Continuity and change over the life course. *Annual review of psychology*, *61*, 517-542.
- McCann, S. J. (2008). Societal threat, authoritarianism, conservatism, and US state death penalty sentencing (1977-2004). *Journal of Personality and Social Psychology*, *94*(5), 913.
- McClosky, H. & Chong, D. (1985). Similarities and differences between left-wing and right-wing radicals. *British Journal of Political Science*, *15*, 329-363.
- McCrae, R. R. (1996). Social consequences of experiential openness. *Psychological bulletin*, *120*(3), 323-337.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1985). Updating Norman's "adequacy taxonomy": Intelligence and personality dimensions in natural language and in questionnaires. *Journal of personality and social psychology*, *49*(3), 710-721.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, *52*(1), 81-90. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.1.81>
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1991). The NEO personality inventory: Using the five-factor model in counseling. *Journal of Counseling and Development*, *69*(4), 367–372.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2003). *Personality in adulthood: A five-factor theory perspective* (2nd ed.). Guilford.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2007). Brief versions of the NEO-PI-3. *Journal of Individual Differences*, *28*(3), 116-128.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2008). Empirical and theoretical status of the five-factor model of personality traits. *The SAGE handbook of personality theory and assessment*, *1*, 273-294.

- McCrae, R. R., & Costa, P. T., Jr. (1997). Conceptions and correlates of openness to experience. In R. Hogan, J. Johnson, & S. Briggs (Eds.), *Handbook of personality psychology* (pp. 825-847). Academic Press.
- McCrae, R. R., & John, O. P. (1992). An introduction to the Five-Factor Model and its applications. *Journal of Personality*, 60(2), 175-215.
- McCrae, R. R., & Terracciano, A. (2005). Universal features of personality traits from the observer's perspective: data from 50 cultures. *Journal of personality and social psychology*, 88(3), 547.
- McCrae, R., & Costa, P. (1999). Handbook of personality research: Theory and research. In *A five-factor theory of personality* (pp. 139–153). Guilford Press.
- Merdan, E. (2013). Beş faktör kişilik kuramı ile iş değerleri ilişkisinin incelenmesi: Bankacılık sektöründe bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 4(7), 141-159.
- Milburn, M. A. (1987). Ideological self-schemata and schematically induced attitude consistency. *Journal of Experimental Social Psychology*, 23, 383-398.
- Mondak, J. J., & Halperin, K. D. (2008). A framework for the study of personality and political behaviour. *British Journal of Political Science*, 38(2), 335-362.
- Mondak, J. J., Hibbing, M. V., Canache, D., Seligson, M. A., & Anderson, M. R. (2010). Personality and civic engagement: An integrative framework for the study of trait effects on political behavior. *American political science review*, 104(1), 85-110.
- Mumford, M. D., Bedell-Avers, K. E., Hunter, S. T., Espejo, J., Eubanks, D., & Connelly, M. S. (2008). Violence in Ideological and Non-Ideological Groups: A Quantitative Analysis of Qualitative Data 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 38(6), 1521-1561.
- Mussel, P. (2010). Epistemic curiosity and related constructs: Lacking evidence of discriminant validity. *Personality and Individual Differences*, 49(5), 506-510.
- Nai, A., Maier, J., & Vranić, J. (2021). Personality goes a long way (for some). An experimental investigation into candidate personality traits, voters' profile, and perceived likeability. *Frontiers in Political Science*, 3, Article 636745. <https://doi.org/10.3389/fpos.2021.636745>
- Neuman, G.A., & Wright, J. (1999). Team effectiveness: Beyond skills and cognitive ability. *Journal of Applied Psychology*, 84(3), 376-389.
- Nidorf, L. J., & Argabrite, A. H. (1970). Cognitive complexity and the tendency to make extreme judgments. *Perceptual and Motor Skills*, 31, 478.

- O'Keefe, D. J., & Brady, R.M. (1980). Cognitive complexity and the effects of thought on attitude change. *Social Behavior and Personality*, 8, 849-856.
- Osborne, D., & Sibley, C. G. (2012). Does personality matter? Openness correlates with vote choice, but particularly for politically sophisticated voters. *Journal of research in Personality*, 46(6), 743-751.
- Osborne, D., Satherley, N., & Sibley, C. G. (2021). Personality and ideology: A meta-analysis of the reliable, but non-causal, association between openness and conservatism. In A. Mintz & L. Terris (Eds.), *Oxford handbook on behavioral political science*. Oxford University Press.
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, machiavellianism, and psychopathy. *Journal of research in personality*, 36(6), 556-563.
- Peabody, P., & Goldberg, L. R. (1989). Some determinants of factor structures from personality-trait descriptors. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 552-567.
- Peffley, M. A., & Hurwitz, J. (1985). A hierarchical model of attitude constraint. *American Journal of Political Science*, 871-890.
- Peterson, B.E., Smerles, K.A. ve Wentworth, P.A. (1997). Generativity and Authoritarianism: Implications for personality, political involvement, and parenting. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 1202-1216.
- Puher, M. A. (2009). *The big five personality traits as predictors of adjustment to college* [Yüksek Lisans Tezi]. Villanova University.
- Rathbun, B. C. (2007). Hierarchy and community at home and abroad: Evidence of a common structure of domestic and foreign policy beliefs in American elites. *Journal of Conflict Resolution*, 51(3), 379-407.
- Rigoni, D., Kühn, S., Gaudino, G., Sartori, G., & Brass, M. (2012). Reducing self-control by weakening belief in free will. *Consciousness and Cognition*, 21(3), 1482-1490. <https://doi.org/10.1016/j>.
- Ritter, S.M., Damian, R.I., Simonton, D.K., van Baaren, R.B., Strick, M., Derks, J., & Dijksterhuis, A. (2012). Diversifying experiences enhance cognitive flexibility. *Journal of Experimental Social Psychology*, 48(4), 961-964. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2012.02.009>
- Robbins, S., & Judge, T. (2007). *Organizational behavior*. Pearson Prentice Hall.

- Rokeach, M. (1948). Generalized mental rigidity as a factor in ethnocentrism. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 43(3), 259-278.
- Rokeach, M. (1954). *The nature and meaning of dogmatism*. <https://www.all-about-psychology.com/dogmatism.html>, 01.05.2023.
- Rokeach, M. (1960). The open and closed mind: Investigations into the nature of belief systems and personality systems.
- Roloff, M. E., & Berger, C. R. (1982). Social cognition and communication: An introduction. In M. E. Roloff & C. R. Berger (Eds.), *Social cognition and communication* (pp. 9-32). Beverly Hills, Sage.
- Rosenberg, S. W. (1987). Reason & ideology; Interpreting people's understanding of American politics. *Polity*, 20, 114-144.
- Sadowski, C. J., & Cogburn, H. E. (1997). Need for cognition in the big-five factor structure. *The journal of psychology*, 131(3), 307-312.
- Sagui-Henson, S. J. (2017). Cognitive avoidance. Encyclopedia of personality and individual differences. *Springer*, 1-3. https://doi.org/10.1007/978-3-319-28099-8_964-1.
- Samter, W., Burleson, B., & Basden-Murphy, L. (1989). Behavioral complexity is in the eye of the beholder: Effects of cognitive complexity and message complexity on impressions of the source of comforting messages. *Human Communication Research*, 14, 612-629.
- Sanford, N. (2006). Çağdaş açılımla yetkeci kişilik, otoriteriyen kişilik. Der. V. Batmaz, Salyangoz.
- Sapmaz, F. ve Doğan, T. (2013). Bilişsel esnekliğin değerlendirilmesi: Bilişsel esneklik envanteri Türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 46(1), 143-161.
- Sayar, K. ve Dinç, M. (2009). *Psikolojiye giriş*. Nesi Matbaacılık.
- Schmitt, D. P., Allik, J., McCrae, R. R., & Benet-Martínez, V. (2007). The geographic distribution of Big Five personality traits: Patterns and profiles of human self-description across 56 nations. *Journal of cross-cultural psychology*, 38(2), 173-212.
- Schoen, H., & Schumann, S. (2007). Personality traits, partisan attitudes, and voting behavior. Evidence from Germany. *Political Psychology*, 28(4), 471-498.
- Scott, W.A. (1962). Cognitive complexity and cognitive flexibility. *American Sociological Association Sociometry*, 25(4), 405-414.

- Sibley, C. G., Osborne, D., & Duckitt, J. (2012). Personality and political orientation: Meta-analysis and test of a Threat-Constraint Model. *Journal of Research in Personality, 46*(6), 664-677.
- Smith, K. B., Oxley, D. R., Hibbing, M. V., Alford, J. R., & Hibbing, J. R. (2011). Linking genetics and political attitudes: Reconceptualizing political ideology. *Political Psychology, 32*(3), 369-397.
- Somer, O. Korkmaz, M. ve Tatar, A. (2002). Beş faktör kişilik envanterinin geliştirilmesi-I: Ölçek ve alt ölçeklerin oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi, 17*(49), 21-37.
- Sotirovic, M. (2001). Affective and cognitive processes as mediators of media influences on crime-policy preferences. *Mass Communication and Society, 4*, 311-329.
- Stevens, A. D. (2009). *Social problem-solving and cognitive flexibility: Relations to social skills and problem behavior of at-risk young children*. Seattle Pacific University.
- Stevens, C. D., & Ash, R. A. (2001). Selecting employees for fit: Personality and preferred managerial style. *Journal of Managerial Issues, 500-517*.
- Streufert, S., & Streufert, S.C. (1978). *Behavior in the complex environment*. V.H. Winston.
- Suedfeld, P. (1983). Authoritarian leadership: A cognitiveinteractionist view. In J. Held (Ed.), *The cult of power: Dictators in the twentieth century* (pp. 1-22). Columbia University Press.
- Suedfeld, P., & Tetlock, P. (1977). Integrative complexity of communications in international crises. *Journal of Conflict Resolution, 21*(1), 169-184.
- Şencan, H. (2003). Beş temel iş faktörü ve iş başarısı. *Yaşadıkça Eğitim, 80*, 19-22.
- Şirin Ayva, A.B. (2018). *Macera terapisi temelli grupla danışmanlığın üniversite öğrencilerinde bilişsel esneklik ve belirsizliğe tahammülsüzlüğe etkisi* [Doktora Tezi], Marmara Üniversitesi.
- Tabachnick, B.G., & Fidell, L.S. (2014). *Using multivariate statistics* (6. baskı). Pearson.
- Talhelm, T., Haidt, J., Oishi, S., Zhang, X., Miao, F., F., & Chen, S. (2015). Liberals think more analytically (more “WEIRD”) than conservatives. *Personality and Social Psychology Bulletin, 41*(2), 250-267.
- Tappin, R.M. (2014). *Personality traits, the interaction effects of education, and employee readiness for organizational change: A quantitative study* [Doktora Tezi]. Capella University.

- Taymur İ. ve Türkçapar H. (2012). Kişilik tanımı: Sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 154-177. doi:10.5455/Cap.20120410
- Tetlock, P. E. (1981a). Pre-to postelection shifts in presidential rhetoric: Impression management or cognitive adjustment? *Journal of Personality and Social Psychology*, 41(2), 207-212.
- Tetlock, P. E. (1981b). Personality and complexity of thought. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 74-83.
- Tetlock, P. E. (1983a). Accountability and complexity of thought. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 74-83.
- Tetlock, P. E. (1983b). Cognitive style and political ideology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 118-126.
- Tetlock, P. E., & Suedfeld, P. (1988). Integrative complexity coding of verbal behavior. In C. Antaki (ed.), *Analysing everyday explanation*, (43-59). London: Sage.
- Tetlock, P. E., Bernzweig, J., & Gallant, J. L. (1985). Supreme Court decision making: Cognitive style as a predictor of ideological consistency of voting. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48(5), 1227-1239.
- Tetlock, P. E., Hannum, K. A., & Micheletti, P. M. (1984). Stability and change in the complexity of senatorial debate: testing the cognitive versus rhetorical style hypotheses. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(5), 979-990.
- Tetlock, P. E., Peterson, R., & Berry, J. (1993). Flattering and unflattering personality portraits of integratively simple and complex managers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64, 500-511.
- Tetlock, P.E. (1984). Cognitive style and political belief systems in the British House of Commons. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46, 365-375.
- Thompson, R. A. (2019). Emotion dysregulation: A theme in search of definition. *Development and Psychopathology*, 31(3), 805-815. <https://doi.org/10.1017/S0954579419000282>
- Tomkins, S.S. (1963). Left and right: a basic dimension of ideology and personality. In *The study of lives*, ed. RW White, pp. 388-411. Atherton.
- Tomrukçu, B. (2008). *Beş faktör kişilik özellikleri ile iş değerleri arasındaki ilişki üzerine bir inceleme* [Yüksek lisans tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Trapnell, P.D. (1994). Openness versus intellect: A lexical left. *European Journal of Personality*, 8, 273-290.

- Van Hiel, A., & Mervielde, I. (1996). Personality and current political beliefs. *Psychologica Belgica*, 36(4), 221-226.
- Van Hiel, A., Kossowska, M., & Mervielde, I. (2000). The relationship between Openness to Experience and political ideology. *Personality and Individual Differences*, 28, 741-751.
- Van Hiel, A., Pandelaere, M., & Duriez, B. (2004). The impact of need for closure on conservative beliefs and racism: Differential mediation by authoritarian submission and authoritarian dominance. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(7), 824-837. <http://doi.org/10.1177/0146167204264333>
- Vecchione, M., & Caprara, G. V. (2009). Personality determinants of political participation: The contribution of traits and self-efficacy beliefs. *Personality and Individual Differences*, 46(4), 487-492.
- Vecchione, M., González Castro, J. L., & Caprara, G. V. (2011). Voters and leaders in the mirror of politics: Similarity in personality and voting choice in Italy and Spain. *International Journal of Psychology*, 46(4), 259-270.
- Verhulst, B., Eaves, L. J., & Hatemi, P. K. (2012). Correlation not causation: The relationship between personality traits and political ideologies. *American journal of political science*, 56(1), 34-51.
- Verhulst, B., Hatemi, P. K., & Martin, N. G. (2010). The nature of the relationship between personality traits and political attitudes. *Personality and Individual Differences*, 49(4), 306-316.
- Wayne, J. H., Musisca, N., & Fleeson, W. (2004). Considering the role of personality in the work–family experience: Relationships of the big five to work–family conflict and facilitation. *Journal of vocational behavior*, 64(1), 108-130.
- Webster, D. M., & Kruglanski, A. W. (1994). Individual differences in need for cognitive closure. *Journal of personality and social psychology*, 67(6), 1049-1062.
- Weinschenk, A. C. (2017). Big five personality traits, political participation, and civic engagement: Evidence from 24 countries. *Social Science Quarterly*, 98(5), 1406-1421.
- Wells, A. (2013). Advances in metacognitive therapy. *International Journal of Cognitive Therapy*, 6(2), 186-201.
- Wilkinson, R. T. (2011). Increasing counselor self-awareness: The role of cognitive complexity and metacognition in counseling training programs. *Alabama Counseling Association Journal*, 37, 24-32.

- Wilson, G. (2013). *The psychology of conservatism (routledge revivals)*. Routledge.
- Yavari, Z., & Maroufi, M. (2022). Predicting the Severity of panic disorder based on cognitive avoidance, distress tolerance and cognitive flexibility of patients with panic disorder. *Qom University Of Medical Sciences Journal*, 5(12), 826-835.
- Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya, E.E. (2008). *Kişilik kuramları*. Pegem Akademi.
- Zmigrod, L. (2021). A neurocognitive model of ideological thinking. *Politics and The Life Sciences*, 40(2), 224-239. <https://doi.org/10.1017/pls.2021.10>
- Zopiatis, A., & Constanti, P. (2012). Extraversion, openness and conscientiousness: The route to transformational leadership in the hotel industry. *Leadership & Organization Development Journal*, 33(1), 86-104.

EKLER

Ek A. Çağ Üniv. Tez Anket İzin İstek Formu

T.C. ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ						
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU						
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ						
T.C. NOSU	MUSTAFA KANDIRMAZ					
ADI VE SOYADI	MUSTAFA KANDIRMAZ					
ÖĞRENCİ NO	2021011034					
TEL. NO.						
E - MAIL						
ADRESİ EDİ						
ANA BİLİM DALI	Psikoloji					
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	Tez Aşaması					
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AIT DÖNEMLIK KAYDINI YAPILP- YAPILMADIĞI	2022 / 2023 - GÜZ DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.					
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER						
TEZİN KONUSU	Üniversite Öğrencilerinde Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığının Yordayıcıları Olarak Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri					
TEZİN AMACI	Bu araştırmanın temel amacı genç yetişkinlerde bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığının anlamlı birer yordayıcısı olup olmadığını belirlemektir.					
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Üniversite öğrencilerinde bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve beş büyük faktör kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığı üzerindeki yordayıcı etkisini incelemeyi amaçlayan bu araştırma nicel araştırma metodolojisine uygun olarak kurgulanmıştır. Bununla birlikte bu araştırma nicel araştırma metodolojisinde yer alan ilişkisel araştırma (correlational research) türünde bir araştırmadır. Böylece bu araştırma ile öncelikle bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma, beş büyük faktör kişilik özellikleri ve siyasal düşüncenin karmaşıklığı değişkenleri arasındaki ilişki öngütüleri belirlenmeye çalışılacaktır. Bu değişkenler arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirlendikten sonra ise bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma, beş büyük faktör kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığı üzerindeki yordayıcı etkisi regresyon temelli olarak incelenecektir. Araştırmanın evenenli ülkemizde 2022-2023 eğitim-öğretim yılında üniversite seviyesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Bu kapsamda her bir coğrafi bölgeden birer adet olmak üzere toplam 7 farklı üniversitede farklı fakülte ve bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencileri araştırmanın örneklemini oluşturacaktır. Araştırmanın örneklemini uygun örnekleme (convenience sampling) yöntemi ile belirlenecektir. Üniversite öğrencilerinde bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve beş büyük faktör kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığı üzerindeki yordayıcı etkisini incelemeyi amaçlayan bu araştırmada araştırma hipotezleri doğrultusunda veri toplamak amacıyla; Kişisel Bilgi Formu (KBF), Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği (SDKÖ), Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE), Bilişsel Kaçınma Ölçeği (BKO), Beş Faktör Kişilik Envanteri (BFKE) olmak üzere toplam beş farklı ölçme aracıdan oluşan bir ölçek bataryası kullanılacaktır. Verilerin analiz sürecinde ilk olarak araştırma değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikler (frekans, yüzde ve aritmetik ortalama vb.) gerçekleştirilecektir. Sonrasında araştırma değişkenlerinin demografik özelliklere göre anlamlı biçimde farklılaşp farklılaşmadığı veriler normal dağılım özelliğine sahip olursa Bağımsız Gruplar İçin T Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) eğer veri seti normal dağılım özelliklerine sahip olmaz ise bu testlerin non-parametrik karşılıkları kullanılarak incelenecek ve raporlanacaktır.					
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLERİ KURUMLARIN ADLARI						
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AIT BİLGİLER (KURUMUN ADI, ŞUBESİ, MÜDÜRLÜĞÜ - İL - İLÇESİ)						
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAKI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER						
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AIT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇEKLERİN UYGULANACAKI	1) Kişisel Bilgi Formu (KBF), 2) Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği (SDKÖ), 3) Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE), 4) Bilişsel Kaçınma Ölçeği (BKO), 5) Beş Faktör Kişilik Envanteri (BFKE)					
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, ... V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSMİLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AIT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) Kişisel Bilgi Formu (KBF), 1 (bir) Sayfa 2) Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği (SDKÖ), 2 (iki) Sayfa 3) Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE), 1 (bir) Sayfa 4) Bilişsel Kaçınma Ölçeği (BKO), 1 (bir) Sayfa 5) Beş Faktör Kişilik Envanteri (BFKE), 1 (bir) Sayfa					
ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: Mustafa KANDIRMAZ	ÖĞRENCİNİN İMZASI: Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Suret İmzalıdır TARİH: 23/ 03 2023					
TEZ / ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU						
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.						
2. Anılan konu ..... faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1. TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2. TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI			
Adı - Soyadı: Mehmet Buğra ÖZHAN	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: Şükrü UĞUZ	Adı - Soyadı: Murat KOÇ			
Unvanı: DOC. DR.	Unvanı:	Unvanı: PROF. DR.	Unvanı: PROF. DR.			
İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Suret İmzalıdır	İmzası:	İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Suret İmzalıdır	İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Suret İmzalıdır			
..... / ..... / 20.....	..... / ..... / 20.....	..... / ..... / 20.....	..... / ..... / 20.....			
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AIT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şahin KARAKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz AYNUR GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa TEVTİK ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin MAHİR FİSUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNOZU
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.
ÖY BİRLİĞİ İLE	X	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, ... / ..... / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi tarafımızca uygundur.				
ÖY ÇOKLUĞU İLE						
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

Ek B. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Tarih: 07.04.2023

**ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ETİK KURULU**

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı katılmanız rica edilen araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda "Üniversite Öğrencilerinde Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığının Yordayıcıları Olarak Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri" başlıklı araştırma Dr. Mustafa KANDIRMAZ tarafından **gönüllü katılımcılarla** yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya **katılmama** hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan **çıkabilirsiniz**. Bu formu onaylamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı: Bu araştırmanın temel amacı genç yetişkinlerde bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığının anlamlı birer yordayıcısı olup olmadığını belirlemektir.

Araştırmanın Nedeni: Araştırmada üniversite öğrencilerinin bilişsel esneklik, bilişsel kaçınma ve kişilik özelliklerinin siyasal düşüncenin karmaşıklığının anlamlı birer yordayıcısı olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Bu sentez, ideolojik düşüncenin bilişsel kökenlerinin ve kişilik özellikleri ile olan ilişkilerinin bilimsel olarak titiz bir şekilde anlaşılmasının bireylerin benimsedikleri siyasal ideoloji doğrultusunda ortaya koydukları davranış örüntülerini anlamada bir ölçüt takımı geliştirmeye katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: Yükseköğretim Kuruluna bağlı üniversiteler

Çalışmaya Katılım Onayı:

Katılmam beklenen çalışmanın amacını, nedenini, katılmam gereken süreyi ve yeri ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak çalışma süresince üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunuldu. Bu çalışma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Islak imzası ile***)

Adı-Soyadı:

İmzası***:

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Dr. Mustafa KANDIRMAZ

e-posta: :

İmzası:

Ek C. Ölçek Kullanımı İzin E-Postaları

Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği İzin E-Postası

MK Mustafa KANDIRMAZ
Ölçek kullanım izni
Kime:

9 Ocak 2023 14:59

Sayın Prof. Dr. Derya HASTA hocam,
Ben Mustafa KANDIRMAZ.
"Üniversite Öğrencilerinde Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığının Yordayıcıları Olarak Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri" adlı yüksek lisans tez çalışmamda "Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği"ni kullanmak istiyorum ve sizden izin talep ediyorum.

Dr. Mustafa KANDIRMAZ
Political Science and International Relations

D Derya.Hasta
Ynt: Ölçek kullanım izni
Kime: Mustafa KANDIRMAZ

9 Ocak 2023 16:28

Merhaba Mustafa, kullanabilirsin tabii ki.
Kolaylıklar
Derya

Bilişsel Esneklik Envanteri İzin E-Postası

MK Mustafa KANDIRMAZ
Ölçek kullanım izni
Kime: undisclosed-recipients;;

9 Ocak 2023 15:17 [Ayrıntılar](#)

Sayın Doç. Dr. Fatma SAPMAZ ve Prof. Dr. Tayfun DOĞAN hocalarımla.
Ben Mustafa KANDIRMAZ.
"Üniversite Öğrencilerinde Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığının Yordayıcıları Olarak Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri" adlı yüksek lisans tez çalışmamda "Bilişsel Esneklik Envanteri"ni kullanmak istiyorum ve sizden izin talep ediyorum.

Dr. Mustafa KANDIRMAZ
Political Science and International Relations

TD Tayfun Dogan
Ynt: Ölçek kullanım izni
Kime: Mustafa KANDIRMAZ

9 Ocak 2023 15:49

Merhaba,
Ölçeği kullanabilirsiniz.
Ölçek maddeleri makalesinde mevcuttur.
İyi çalışmalar dilerim.
Tayfun Doğan

[Mustafa KANDIRMAZ adı kişiye ait metnin Daha Fazlasını Gör](#)

Bilişsel Kaçınma Ölçeği İzin E-Postası

MK Mustafa KANDIRMAZ
Ölçek kullanım izni
Kime:

9 Ocak 2023 15:10

Sayın Ayşe AKYAY hocam,
Ben Mustafa KANDIRMAZ.
"Üniversite Öğrencilerinde Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığının Yordayıcıları Olarak Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri" adlı yüksek lisans tez çalışmamda "Bilişsel Kaçınma Ölçeği"ni kullanmak istiyorum ve sizden izin talep ediyorum.

Dr. Mustafa KANDIRMAZ
Political Science and International Relations

AA ayşe akyay
RE: Ölçek kullanım izni
Kime: Mustafa KANDIRMAZ

11 Ocak 2023 13:00

Merhaba,
Uyarladığım Bilişsel Kaçınma Ölçeğini kullanabilirsiniz,
İyi çalışmalar
Ayşe Akyay

[Bilişsel Kaçınma Ölçeği.pdf](#)

Beş Faktör Kişilik Envanteri İzin E-Postası

NA Neşe ALKAN
Ynt: Ölçek kullanım izni
Kime: mustafa kandirmaz

30 Ocak 2023 15:08

Merhaba,
Ölçeği, sadece üniversite öğrencilerinde ve araştırma amaçlı kullanabilirsiniz.
Kolaylıklar
Neşe

Assoc. Prof. Dr. Neşe ALKAN

Kimden: "mustafa kandirmaz"
Kime: "Neşe ALKAN"
Gönderilenler: 30 Ocak Pazartesi 2023 14:58:16
Konu: Ölçek kullanım izni

Sayın Doç. Dr. Neşe ALKAN hocam,
Ben Mustafa KANDIRMAZ.
"Üniversite Öğrencilerinde Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığının Yordayıcıları Olarak Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri" adlı yüksek lisans tez çalışmamda "Beş Faktör Kişilik Envanteri"ni kullanmak istiyorum ve sizden izin talep ediyorum.

Dr. Mustafa KANDIRMAZ
Political Science and International Relations

EK D. Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcılar,

Bu çalışmada, günlük yaşamda karşılaşılabileceğiniz bazı durumlara ve bu durumlarda göstereceğiniz tepkilerinize yönelik ifadelerin yer aldığı formlar bulunmaktadır. **Araştırma genç yetişkinlerde siyaset düşüncesinin karmaşıklığına odaklanan bir yüksek lisans tezi kapsamında yürütülmektedir. Adınız ve soyadınız, kimlik bilgileriniz gibi kimliğinizi tanıttıcı bilgiler vermeden formda yer alan tüm sorulara içten ve samimi cevaplar vermeniz beklenmektedir.** Araştırma sonuçları bireysel olarak değerlendirilmeyecektir. Ayrıca araştırma sonuçlarının bireysel bağlamda gizli tutulacağından emin olunuz. **Uygulama sistemi gereği hangi formun hangi katılımcıya ait olduğunu isim vb. kişisel bilgilere dayalı olarak belirleyebilmek zaten mümkün değildir. Bu nedenle bütün sorulara içten ve samimi cevaplar verebilirsiniz.** Araştırmanın sağlıklı sonuç vermesi bakımından işaretlemelerinizi hiçbir maddeyi boş bırakmadan ve kendinizi doğru yansıtacak şekilde yapınız. Uygulama yaklaşık 20 dakika sürmektedir.

Ayırdığınız zaman ve yardımlarınız için çok teşekkür ederim.

Dr. Mustafa KANDIRMAZ*
Doç. Dr. Mehmet Buğra ÖZHAN (Tez Danışmanı)

*Çağ Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz:
.....
2. Yaşınız:
.....
3. Öğrenim Gördüğünüz Üniversite:
.....
4. Aylık Ortalama Harcamanız (TL cinsinden yazınız.)
.....
5. Siyasal ideolojiniz açısından hangisi size daha uygundur?
 Sağ
 İlmli
 Sol

EK E. Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığı Ölçeği

Bu ölçek, bireylerin siyasal düşünme süreçlerini araştırmak üzere tasarlanmıştır. Her ifadenin yanında, 1'den (Kesinlikle Katılmıyorum) 7'ye kadar (Kesinlikle Katılıyorum) derecelendirilmiş sayılar olduğunu göreceksiniz. İfadelerin sizin için ne derece uygun olduğunu düşünerek işaretleme yapınız. 1'den 7'ye doğru katılma derecesinin arttığına dikkat ediniz.

Sorular	1	2	3	4	5	6	7
1. Siyasal olayları analiz edip açıklamak için genellikle kafamı yoraram.							
2. Bir insanın siyasal düşüncesini tek bir nedenle açıklayabildiğimde, genellikle daha başka nedenler aramam.							
3. Siyasal düşünme süreçlerini analiz edip anlamamanın önemli olduğuna inanırım.							
4. Çevremdeki insanların siyasal düşünceleri üzerindeki etkim konusunda epeyce düşünürüm.							
5. Eğer bir siyasinin garip ve alışılmamış bir biçimde davrandığını görürsem, genellikle onun alışılmamışın dışında, garip birisi olduğunu düşünürüm ve bu durumu açıklamak için fazla kafa yormam.							
6. İnsanların siyasal tercihlerinin nedenlerini daha iyi anlayabilmek için kişisel ve aile geçmişleri hakkında bilgi edinmeye çalışırım.							
7. Siyasal olayların nedenleri ile ilgili tartışmalara katılmaktan hoşlanmam.							
8. İnsanların siyasal görüşleri konusundaki açıklamaların karmaşık olmasının nedenlerini anladım.							
9. İnsanların siyasal görüşlerinin nedenleri üzerindeki düşüncelerimin mantığını kavramak bana ilginç geliyor.							
10. Siyasetçilerin halkı etkileme yöntemleri konusunda pek az şey biliyorum.							
11. Bir insanın siyasal görüşünü anlayabilmek için o insanın tutumlarının, inançlarının ve karakter özelliklerinin nasıl bir uyum içinde olduklarını bilmenin önemli olduğunu düşünürüm.							
12. Diğer insanların siyasal görüşlerinin nedenlerini anlamaya çalışırken, o insanların siyasal tercihleri üzerinde yoğunlaşırım ve onları etkileyebilecek diğer faktörler üzerinde çok fazla durmam.							
13. İnsanların siyasal görüşlerinin nedenlerini ya da amaçlarını analiz etmekten çok hoşlanırım.							
14. Genellikle insanların siyasal davranışlarına ilişkin karmaşık açıklamaların, anlaşılır olmaktan çok kafa karıştırıcı olduğunu düşünürüm.							
15. Siyasal konuların açıklanması ya da anlaşılması sürecinde düşüncelerimin mantığı konusunda pek fazla kafa yormam.							
16. Diğer insanların siyasal görüşüm üzerindeki etkisi konusunda pek fazla düşünmem.							

17. Kişiliğimin siyasal yönünün kişiliğimin diğer yönleri (örneğin, inançlarım, tutumlarım) üzerindeki etkisi konusunda çok fazla düşünürüm.								
18. Toplumun diğer insanların siyasal görüşleri üzerindeki etkisi konusunda bayağı kafa yorarım.								
19. Siyasal olayları analiz ettiğimde, söz konusu olayların nedenlerinin genellikle geçmişe, hatta bazen yıllar öncesine dayanan bir zincirin halkaları olduğunu fark ediyorum.								
20. Aslına bakılırsa siyasal olaylara hiç ilgi duymuyorum.								
21. Siyasal konulara ilişkin açıklamaların karmaşıktan çok basit olmasından yanayım.								
22. Siyasal davranışlarımın nedenleri konusundaki açıklamalarım bir başkasının açıklamalarından farklı ise, kendi açıklamalarımında rol oynayan düşünce süreçleri üzerinde kafa yorarım.								
23. Bir insanın siyasal görüşünü anlayabilmek için o insanın yakın temasta olduğu diğer bir insanın siyasal görüşünü de anlamak gerektiğine inanıyorum.								
24. İnsanların siyasal davranışlarını görünür anlamlarıyla değerlendirip, söz konusu davranışların olası diğer nedenleri hakkında çok fazla kafa yormam.								
25. Toplumun, siyasal görüş ve davranışlarım üzerindeki etkisi konusunda çok fazla düşünürüm.								
26. Sahip olduğum siyasal görüşü tercih etmemin nedenlerini kendime bile açıklayamıyorum.								

EK F. Bilişsel Esneklik Envanteri

<i>Aşağıda verilen ifadeleri dikkatlice okuyup size en uygun seçeneği işaretleyiniz.</i>	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
1. Olay ve durumları değerlendirmede iyiyimdir.					
2. Zor durumlarla karşı karşıya kaldığımda karar vermekte güçlük çekerim.					
3. Bir konuda karar vermeden önce birçok seçeneği göz önünde bulundururum.					
4. Zor durumlarla karşılaştığım zaman, kontrolümü kaybediyorum gibi hissederim.					
5. Zor durumlara pek çok farklı açılardan bakmak hoşuma gider.					
6. Bir davranışın nedenleri konusunda karara varmadan önce ek bilgiler ararım.					
7. Zor durumlarla karşılaştığımda o kadar stresli olurum ki, sorunu nasıl çözeceğimi düşünemem.					
8. Olayları karşımdaki kişilerin bakış açılarından da görmeye çalışırım.					
9. Zor durumlarla baş edebilmek için önümde farklı birçok seçeneğin olması benim için sıkıntı vericidir.					
10. Kendimi diğer insanların yerine koyarak onları anlamada iyiyimdir.					
11. Zor durumlarla karşılaştığımda tam olarak ne yapacağımı bilemem.					
12. Zor durumlara değişik açılardan bakmak önemlidir.					
13. Bir zorlukla karşılaştığımda nasıl davranacağım ile ilgili olarak pek çok seçeneği göz önünde bulundururum.					
14. Herhangi bir duruma çoğu kez farklı açılardan bakarım.					
15. Yaşamda karşılaştığım güçlüklerle baş etmede yetenekliyim.					
16. Davranışların nedenlerini anlamaya çalışırken bütün olası gerçekleri ve bilgileri göz önünde bulundururum.					
17. Zor durumlarda bir şeyleri değiştirme konusunda kendimi güçsüz hissederim.					
18. Zor bir durumla karşılaştığımda durur ve çözüm için çeşitli yollar düşünürüm.					
19. Bir sorunla karşılaştığım zaman sorunu çözebilmek için birden fazla yol olduğunu düşünürüm.					
20. Zor durumlarla ilgili harekete geçmeden önce pek çok seçeneği değerlendiririm.					

EK G. Bilişsel Kaçınma Ölçeği

Bu ölçek, bireylerin düşünme tercihlerini ve zihinsel kaçınma davranışlarını araştırmak üzere tasarlanmıştır. Her ifadenin yanında, 1'den (Hiç Uymuyor) 5'e kadar (Son Derece Uyuyor) derecelendirilmiş sayılar olduğunu göreceksiniz. İfadelerin sizin için ne derece uygun olduğunu düşünerek işaretleme yapınız. 1'den 5'e doğru size uyma derecesinin arttığına dikkat ediniz.

Sorular	1	2	3	4	5
1. Düşünmemeyi tercih ettiğim şeyler var.					
2. Düşünmeyi istemediğim şeylerin dikkatimi çekmemesi için bazı durumlardan kaçınıyorum.					
3. Bir iç konuşma ile aklımdaki tehdit edici görüntüleri değiştiriyorum.					
4. Beni ilgilendiren rahatsız edici şeyleri benim dışımda birinin başıma geliyormuş gibi düşünüyorum.					
5. Kaçınmayı denediğim düşüncelerim var.					
6. Çok fazla korkmamak için bazı olayların en rahatsız edici yanlarını düşünmemeye çalışıyorum.					
7. Rahatsız edici fikirleri tetikleyebilecek nesnelere bazen kaçınıyorum.					
8. Bazı rahatsız edici konuları düşünmeyi önlemek için kendimi oyalıyorum.					
9. Düşünmeyi istemediğim bazı şeyleri aklıma getirdikleri için bazı kişilerden kaçınıyorum.					
10. Düşüncelerimden dikkatimi dağıtmak için sıklıkla kendimi oyalayacak şeyler yapıyorum.					
11. Beni endişelendiren önemli konuları düşünmemek için gereksiz ayrıntıları düşünüyorum.					
12. Bazı şeyleri düşünmemek için, kendimi bazen bir etkinliğe veriyorum.					
13. Beni rahatsız eden düşüncelerden kaçınmak için, kendimi başka bir şey düşünmeye zorluyorum.					
14. Düşünmemeyi denediğim bazı şeyler var.					
15. Beni korkutan senaryoları (bir dizi görüntü) görmekten kaçınmak için bir iç konuşma devam ettiriyorum.					
16. Bazen düşünmeyi tercih etmeyeceğim şeyleri düşünmemek için bazı yerlerden kaçınıyorum.					
17. Gelecek güvensiz olayları düşünmemek için geçmiş olayları düşünüyorum.					
18. Düşünmeyi istemediğim bazı şeyleri hatırlatan eylemlerden kaçınıyorum.					
19. Kafamda beni çok rahatsız edici görüntüler gördüğüm zaman, onları sözlü düşüncelerle (iç monolog) değiştiriyorum.					
20. Daha önemli şeyleri düşünmemek için birçok küçük iş hakkında endişeleniyorum.					
21. Bazen, sadece düşüncelerin zihnimde ortaya çıkmasını önlemek için, kendimi meşgul ediyorum.					
22. Bana hoş olmayan şeyleri düşündüren insanlarla bir araya gelebileceğim durumlardan kaçınıyorum.					
23. Rahatsız edici olayları kafamda canlandırmak yerine, içimde ifade etmeye çalışıyorum.					
24. Tehdit edici bir durumla bağlantılı görüntüleri daha ziyade içimden ifade etmeye çalışarak bir kenara atıyorum.					
25. Kendi endişelerimi düşünmek yerine başkalarının endişelerini düşünüyorum.					

EK H. Beş Faktör Kişilik Envanteri

Aşağıda, insanların kendilerini ve kişilik özelliklerini tanımlamak için kullandıkları bazı ifadeler bulunmaktadır. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak, ifadenin genel olarak sizi ne derece tanımladığına göre en uygun seçeneği işaretleyiniz.

Örneğin

“Yardımsever biriyim” ifadesi genel özelliklerinizi düşündüğünüzde;

Tamamen size uyuyorsa 5 i,

Oldukça yardımseverim diyorsanız 4 ü,

Biraz yardımseverim diyorsanız 3 ü,

Pek yardımsever biri değilim diyorsanız 2 yi,

Hiç yardımsever birisi değilim diyorsanız 1 i işaretlemeniz gerekir.

<i>Aşağıda verilen ifadeleri dikkatlice okuyup size en uygun seçeneği işaretleyiniz.</i>	Bana Hiç Uyuyor	Bana Çok Az Uyuyor	Bana Biraz Uyuyor	Bana Oldukça Uyuyor	Bana Tamamen Uyuyor
1.Konuşkan biriyim.					
2.Başkalarının kusurunu bulmaya eğilimli biriyim.					
3. Bir işi eksiksiz yapan biriyim.					
4. Depresif ve hüzünlü biriyim.					
5. Orijinal, yeni fikirler üreten biriyim.					
6. Mesafeli biriyim.					
7. Yardımsever, bencil olmayan biriyim.					
8. Özensiz olabilen biriyim.					
9. Rahat, stresle iyi baş eden biriyim.					
10. Birçok farklı konuya meraklı biriyim.					
11. Enerji dolu biriyim.					
12. Başkaları ile ağız dalaşı başlatan biriyim.					
13. Güvenilir bir eleman/çalışan olabilecek biriyim.					
14. Gergin olabilen biriyim.					
15. Yaratıcı zekâsı olan, derin düşünen biriyim.					
16. Heyecan ve coşku yaratan biriyim.					

17. Bağışlayıcı bir yapıya sahip biriyim.					
18. Düzensiz olmaya eğilimli biriyim.					
19. Çok endişelenen biriyim.					
20. Hayal gücü zengin biriyim.					
21. Sessiz kalmaya eğilimi olan biriyim.					
22. İnsanlara genellikle güvenen biriyim.					
23. Tembelliğe meyilli biriyim.					
24. Duygusal açıdan dengeli, kolay kolay üzülme- yen biriyim.					
25. Yaratıcı biriyim.					
26. Girişken bir kişiliğe sahip biriyim.					
27. Soğuk ve kayıtsız olabilen biriyim.					
28. Bir işi bitirmeden bırakmayan biriyim.					
29. Duygusal iniş ve çıkışlar yaşayan biriyim.					
30. Sanatsal ve estetik deneyimlere değer veren biriyim.					
31. Bazen utangaç ve tutuk biriyim.					
32. Hemen hemen herkese karşı nazik ve düşünceli biriyim.					
33. İşleri etkin, verimli yapan biriyim.					
34. Gergin durumlarda sakin kalan biriyim.					
35. Rutin işler yapmayı tercih eden biriyim.					
36. Dışadönük, sosyal biriyim.					
37. Zaman zaman başkalarına karşı kabalaşan biriyim.					
38. Plan yapan ve onları uygulayan biriyim.					
39. Kolayca heyecanlanan biriyim.					
40. Düşünmekten ve fikirlerle oynamaktan hoşlanan biriyim.					
41. Sanatsal ilgileri az olan biriyim.					
42. Başkaları ile iş birliği yapmaktan hoşlanan biriyim.					
43. Dikkati kolay dağılan biriyim.					
44. Sanat, müzik ve edebiyat konusunda çok bilgili biriyim.					

EK I. SOBE Tez Etik İzin İstek Formu

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2300002058

27.03.2023

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hk.

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazınız.

İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında tez aşamasında kayıtlı olan **Mustafa KANDIRMAZ** isimli öğrencimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Prof. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : 1 adet öğrenciye ait tez evrakları dosyası.

EK J. Çağ Üniversitesi Rektörlüğü Tez Etik İzin İstek Formu

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2300003248

05.04.2023

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 24.03.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300002000 sayılı yazımız.
b) 27.03.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300002056 sayılı yazımız.
c) 27.03.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300002058 sayılı yazımız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen **Mustafa KANDIRMAZ, Ümmügül MUTLU KÖROĞLU** ve **Ayşe Nesil DEMİR** isimli öğrencilerimize ait tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör

EK K. Çağ Üniversitesi Rektörlüğü Tez Anket İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-044-2300003423

11.04.2023

Konu : Mustafa KANDIRMAZ'ın Tez
Anket İzni Hk.

DAĞITIM YERLERİNE

Psikoloji tezli yüksek lisans programında Atatürk Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Buğra ÖZHAN'ın tez danışmanı olduğu Mustafa KANDIRMAZ isimli öğrenci, "Üniversite Öğrencilerinde Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığının Yordayıcıları Olarak Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri " konulu tez çalışmasında Üniversitenizde öğrenim gören tüm öğrencileri kapsam üzere kopyası Ek'lerde sunulan anket uygulamasını yapmayı planlamaktadır. Üniversitemiz Etik Kurulunda yer alan üyelerin onayları alınmış olup, gerekli iznin verilmesi hususunu bilgilerinize sunarım.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör

Ek : Öğrencinin Etik Kurul Dosyası.

Dağıtım:

Gereği:

Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne

Gazi Üniversitesi Rektörlüğüne

Gaziantep Üniversitesi Rektörlüğüne

Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğüne

İnönü Üniversitesi Rektörlüğüne

İstanbul Gedik Üniversitesi Rektörlüğüne

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Rektörlüğüne

EK L. Tez Anket İzin Yazıları

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-17311665-044-650566
Konu : Anketler (Mustafa
KANDIRMAZ)

08.05.2023

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü **Müdürlüğü**)

İlgi : 11.04.2023 tarihli ve E-23867972-044-2300003423 sayılı yazı.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Mustafa KANDIRMAZ'ın, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Buğra ÖZHAN danışmanlığında yürüttüğü "Üniversite Öğrencilerinde Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığının Yordayıcıları Olarak Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri" konulu tez çalışması kapsamında Üniversitemiz bünyesinde uygulama yapma talebi, eğitim-öğretim faaliyetlerinin aksatılmaması ve gönüllülük esasına riayet edilmesi kaydıyla Üniversitemiz akademik birimlerinin görüşleri doğrultusunda Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Yücel **GELİŞLİ**
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-50235129-044--297583
Konu : Mustafa KANDIRMAZ'ın Tez Anket
İzni Hk.

20/04/2023

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Adana-Mersin Karayolu Üzeri PK:33800 Yenice-Tarsus/MERSİN

İlgi : 11/04/2023 tarihli ve E-23867972-044-2300003423 sayılı yazınız,

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü öğrencisi Mustafa KANDIRMAZ' ın,"Üniversite Öğrencilerinde Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığının Yordayıcıları Olarak Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri " konulu tez çalışması kapsamında Üniversitemizde öğrenim gören tüm öğrencilere anket uygulama talebi Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.
Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof.Dr. Nusret AKPOLAT
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-88179374-500.03.29-2300142492
Konu : Uygulama İzni

03.05.2023

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

Üniversiteniz Psikoloji Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi Mustafa KANDIRMAZ'ın, "Üniversite Öğrencilerinde Siyasal Düşüncenin Karmaşıklığının Yordayıcıları Olarak Bilişsel Esneklik, Bilişsel Kaçınma ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri " konulu tez çalışması ile ilgili olarak Üniversitemiz Fakültelerinden alınan yazılar ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof.Dr. Ömer ÇOMAKLI
Rektör

Ek :

- 1 - 28.04.2023 tarihli E-80131151-500.03.29-2300136712 sayılı belge
- 2 - 28.04.2023 tarihli E-65725873-302.08.01-2300136168 sayılı belge
- 3 - 27.04.2023 tarihli E-30171381-000-2300135996 sayılı belge
- 4 - 27.04.2023 tarihli E-19891467-302.08.01-2300135256 sayılı belge
- 5 - 26.04.2023 tarihli E-29202147-000-2300134667 sayılı belge
- 6 - 26.04.2023 tarihli E-75366018-302.08.01-2300133921 sayılı belge
- 7 - 25.04.2023 tarihli E-46826544-300-2300133330 sayılı belge
- 8 - 25.04.2023 tarihli E-63092398-000-2300132232 sayılı belge
- 9 - 25.04.2023 tarihli E-93722986-302.08.01-2300132110 sayılı belge
- 10 - 24.04.2023 tarihli E-53120705-302.08.01-2300131691 sayılı belge
- 11 - 24.04.2023 tarihli E-48942413-300-2300130576 sayılı belge
- 12 - 24.04.2023 tarihli E-79332546-302.08.01-2300131276 sayılı belge
- 13 - 24.04.2023 tarihli E-70400699-302.08.01-2300131219 sayılı belge
- 14 - 20.04.2023 tarihli E-25330273-302.08.01-2300130402 sayılı belge
- 15 - 20.04.2023 tarihli E-60448254-302.08.01-2300130248 sayılı belge
- 16 - 19.04.2023 tarihli E-55885869-000-2300130213 sayılı belge
- 17 - 19.04.2023 tarihli E-36643897-302.08.01-2300130326 sayılı belge